תלמוד בבלי

'גמרא ופירושה'

מסכת פסחים

דפים פ' - פ"ו

מהדורה ללומדי
הדף היומי

מסכת פסחים

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

דף פ-פו

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

ניקוד:
דיקטה

שערים ועימוד:
דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד מיום שלישי כז שבט תשפ"א
עד יום שני ג אדר תשפ"א

דף היומי מסכת פסחים דף פ עד דף פו

הנושאים המרכזיים:

דף פ

- טומאה בציבור [מחצה טמאים. אחד עודף. שבט אחד]
- רוב זבין ומיעוט טמאי מת. רוב טמאי מת ומיעוט זבין. שליש זבים, שליש טהורים, שליש טמאי מת
- ריצוי ציץ על טומאת הקרבן, ולא על טומאת בעלים
- טומאת התהום [שוגג ומזיד. כהן ובעלים. טומאת מת, שרץ, זיבה]

דף פא

- שומרת יום. וזב ביום הז' שנטמאו [אם טמאים למפרע. כיצד שייך זבה גדולה]
- דעת רבי יוסי [טומאת התהום בכהן. זב ביום ז' אם טמא למפרע. שחיטה על טמא שרץ]
- טומאת התהום [ב'תמיד'. פסח. נזיר. נודעה הטומאה לפני זריקה]
- שריפת פסח שנטמא [לפני הבירה. בחצרותיהם. באורח]

דף פב

- עיבור צורה לפני שריפה [בפסח שנפסל, שנפסלו הבעלים לפני או אחרי זריקה]
- מקור: שריפת קדשים פסולים. עיבור צורה בפיגול. שריפה בעזרה
- שריפת חטאת דאהרן מיד [אף שהקרבן היה ראוי]

דף פג

- זמן שריפת הנותר מהפסח
- שימוש נותר אם מטמא [עצמות שנותר בהם מוח]
- שריפת עצמות שמצאם שבורים
- גידים אם הם בכלל בשר
- גיד הנשה [ימין ושמאל. שמנו של גיד. גיד החיצון]
- הטעם שאין שורפים נותר ביו"ט אף שעשה דוחה לא תעשה

דף פד

- גדר בשר [גדי רך. כשצריך בישול הרבה. גידין שסופם להקשות לטומאת אוכלין ולפסח]
- הטעם שמותיר אינו לוקה
- שבירת עצם בפסח טמא [כשהותרה בציבור. היתה לו שעת הכושר. איבר שיצא מקצתו. נא. אליה. איבר שאין עליו כזית. יש עליו כזית במקום אחר]

דף פה

- טומאת פיגול נותר וטמא [כזית או כביצה]. טומאת 'יוצא' [בפסח ובשאר קרבנות].
- יוצא מחבורה לחבורה [אם מטמא. לא תעשה. אם צריך הנחה]
- איבר של פסח שיצא מקצתו
- מן האגף ולפנים, ולחוץ, בפסח ובתפילה. [אגף עצמו בשערי העזרה. בשערי ירושלים]

דף פו

- גגין ועליות לא נתקדשו, וכששווים לקרקע העזרה נתקדשו [עליית ההיכל נתקדשה. גג ההיכל נתקדש להנחת ב' אמות. לשכות הפתוחות לחול או לקודש]
- פסח בב' מקומות או בב' חבורות. סילוק ועשיית מחיצה
- הנהגת אורח. והנהגת שתיית כוס. שמש הסעודה לג'

אלפי שעות תורה
יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך רבי שמעון אומר אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורים הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן מאי טעמא דרבי שמעון קסבר שבט אחד איקרי קהל רבי יהודה אומר [6]אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים מהורין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק רבי יהודה סבר שבט אחד איקרי קהל והוו להו פלגא ופלגא ואין קרבן ציבור חלוק ועבדי טולהו בטומאה איתמר היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין אמר רב [3]ממאין אחד מהן בשרץ ואמאי ניעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו דהא אמר רב [6]הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן אמרי הכא במאי עסקינן כגון שהיו טמאין עודפין על הטהורין אחד אי הכי הוו להו רובא טמאים ניעבדו טולהו בטומאה סבר לה כר"א בן מתיא דאמר אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה אי הכי הדר קושיין לדוכתיה ניעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו אלא ה"ק אי איכא תנא דסבר לה כתנא קמא דאמר פלגא ופלגא לא עבדי טולהו בטומאה וסבר לה כרבי יהודה דאמר אין קרבן ציבור חלוק מטמאין אחד מהן בשרץ ועולא אמר משלחין אחד מהן לדרך רחוקה ויטמאנו בשרץ קסבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויטמאנו במת מדההו אתה מחגיגתו השתא נמי מדההו אתה מפסחו אפשר [6] דעביד בשני במת נמי אפשר דעביד בשביעי דהוה ליה שמיני שלו קסבר עולא [4]טולהו [7]תשלומין דראשון נינהו [2]דחזי בראשון חזי בטולהו וכל היכא דלא חזי בראשון לא חזי בטולהו אמר להו רב נחמן זילו ואמרו ליה לעולא מאן ציית דעקר סיכוי ומשכניה ורהיט איתמר [2]היו רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים אמר רב אותן טמאי מתים אינן עושין לא בראשון ולא בשני ראשון לא עבדי דהוו מיעוטא ומיעוטא לא עבדי בראשון בשני נמי לא עבדי כל היכא דעבדי ציבור בראשון עביד יחיד בשני כל היכא דלא עבדי ציבור בראשון לא עביד יחיד בשני זילו אמרו ליה [6]לאבא [2]ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו מאי עבדת ליה אמר להו זילו אמרו ליה כי הוו טולהו זבין מאי עבדת ליה אלא כיון דלא אפשר לא אפשר הכא נמי לא אפשר איתמר היו רובן טמאי מתים ומיעוטן זבין רב הונא אמר [2]אין תשלומין לפסח הבא בטומאה ורב אדא בר אהבה אמר יש תשלומין לפסח הבא בטומאה נימא בהא קמיפלגי דמאן דאמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה קסבר [6]טומאה דחויה היא בציבור ומ"ד יש תשלומין לפסח הבא בטומאה קסבר טומאה דחויה בציבור אמרי לא דכולי עלמא טומאה דחויה בציבור ובהא פליגי מר סבר טהרה כדפריסית ומר סבר טומאה נמי מידמיא וקרא משמע הכי אם זמה ואין ציבור נדחים אלא עבדי בין בטהרה בין בטומאה: כראשון

משלחין אחד מהן לדרך רחוקה. פירוש אחד מן הטהורים מדפריץ ויטמאנו בשרץ [9]וקסה לריב"ל [8]אדרבה ישלחו אחד מן הטמאים לדרך רחוקה דהשתא הוו טהורין רוצה ועבדי בטהרה דבטולה בטמעתן אמרינן דמהדרי אטהרה ותיקן דעולא גופיה אמר לקמן במי שהיה טמא דף לג:): דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא ולא היה מועיל שילוח טמא דלעולא היה מצטרף לאותם שבינוניים ואין נראה לר"י דטעמא דאין דרך רחוקה לטמא לפי שכשהגיה בינוניים ממי אינו יכול לעשות פסחו אלא ע"י שילוח [3] אבל הכא יש דרך רחוקה לטמא כיון דמתלה טמאין ולא היה בינוניים היה יכול בעצמו לעשותו [2] אלא נראה לר"י דמהדרינן שיעשו כולם בראשון ולא ידמו הטמאין [7]:

אתא מדההו מחגיגתו. ופסח תמאר והא קיימא לן בתמיד נשחט (לעיל סב. ערל וטמא משלחים קרבנותיהן ותירץ ריב"ל הוא"ל וכיון דוחה נמי לגבי כרגל יש לה דין עולת ראייה דדרשינן בפרק קמא דחגיגה (דף ז:) דטמא פטור מן הראייה שנאמר ובא שמה והבאתם שמה כו' [10] וכן איתא בירושלמי דאיתקש לעולת ראייה ופסח תאמר דשמא כשמשלחהו בדרך רחוקה נמי מדההו ומתגיגתו שאינו יכול לבא בכיום טוב ממתן לתמוס [1] וכיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני ויש לומר דיכול לבא ולעשות ביום לאשון מה"מ דתמוגיע דרבנן ועוד נהי דכשישלחהו בדרך רחוקה עד שעת שחיטה שלא יכול לחזור לירושלים מבעוד יום מכל מקום יכול לבא לו תוך המחוה ויכנס לעזרה ולעמוד ולשחוט ולזרוק דלא חזי בשני אבל הכא בשני אבל הכא יכול לבא ולעמוד ולשחוט ולזרוק דלא חזי בראשון ולא חזי בשני אבל הכא ויחזיא חזי דלא אפשר יכול לבוא וכי הוי יום לאשון בשבת אף על גב דלא חזי אמרינן באלו הבריס (לעיל דף ע:) דעביד לאיך יומי: **עקר** משכניה וסיכיה ורהיט.

הן פיכא לימא לאמר [6]דמשיך דרך רחוקה מאיסקופקא עזיה ולמוך ולא תאמר ומה תקנה רואה רב נחמן שיעשו הא רב נחמן גופיה קסבר בפרק מי שהיה טמא (לקמן לב. שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויש לומר דקסבר דלאו תשלומין דראשון נינהו ויכול לעמוד ולשחוט בטמא:

לימא בהא קמיפלגי מר סבר טומאה דחויה ומר סבר טומאה הותרה. הא מר לכולי עלמא טהרה מידמיא ולא טומאה לאיס כי יהיה טמא ומשמע דהאיס לגבו טמא [7] ומאן דסבר טומאה הותרה [8] אפיר טהורים [11] ומסיק דלכולי עלמא דחויה מר סבר טהרה מידמיא דחויה מר סבר טומאה נמי מידמיא וקרא משמע הכי אם זמה ואין ציבור נדחים אלא עבדי בין בטהרה בין בטומאה: כראשון

[1] לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך. רבי שמעון אומר אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורים הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן מאי טעמא דרבי שמעון קסבר שבט אחד איקרי קהל רבי יהודה אומר [6]אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים מהורין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק רבי יהודה סבר שבט אחד איקרי קהל והוו להו פלגא ופלגא ואין קרבן ציבור חלוק ועבדי טולהו בטומאה איתמר היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין אמר רב [3]ממאין אחד מהן בשרץ ואמאי ניעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו דהא אמר רב [6]הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן אמרי הכא במאי עסקינן כגון שהיו טמאין עודפין על הטהורין אחד אי הכי הוו להו רובא טמאים ניעבדו טולהו בטומאה סבר לה כר"א בן מתיא דאמר אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה אי הכי הדר קושיין לדוכתיה ניעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו אלא ה"ק אי איכא תנא דסבר לה כתנא קמא דאמר פלגא ופלגא לא עבדי טולהו בטומאה וסבר לה כרבי יהודה דאמר אין קרבן ציבור חלוק מטמאין אחד מהן בשרץ ועולא אמר משלחין אחד מהן לדרך רחוקה ויטמאנו בשרץ קסבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויטמאנו במת מדההו אתה מחגיגתו השתא נמי מדההו אתה מפסחו אפשר [6] דעביד בשני במת נמי אפשר דעביד בשביעי דהוה ליה שמיני שלו קסבר עולא [4]טולהו [7]תשלומין דראשון נינהו [2]דחזי בראשון חזי בטולהו וכל היכא דלא חזי בראשון לא חזי בטולהו אמר להו רב נחמן זילו ואמרו ליה לעולא מאן ציית דעקר סיכוי ומשכניה ורהיט איתמר [2]היו רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים אמר רב אותן טמאי מתים אינן עושין לא בראשון ולא בשני ראשון לא עבדי דהוו מיעוטא ומיעוטא לא עבדי בראשון בשני נמי לא עבדי כל היכא דעבדי ציבור בראשון עביד יחיד בשני כל היכא דלא עבדי ציבור בראשון לא עביד יחיד בשני זילו אמרו ליה [6]לאבא [2]ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו מאי עבדת ליה אמר להו זילו אמרו ליה כי הוו טולהו זבין מאי עבדת ליה אלא כיון דלא אפשר לא אפשר הכא נמי לא אפשר איתמר היו רובן טמאי מתים ומיעוטן זבין רב הונא אמר [2]אין תשלומין לפסח הבא בטומאה ורב אדא בר אהבה אמר יש תשלומין לפסח הבא בטומאה נימא בהא קמיפלגי דמאן דאמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה קסבר [6]טומאה דחויה היא בציבור ומ"ד יש תשלומין לפסח הבא בטומאה קסבר טומאה הותרה בציבור אמרי לא דכולי עלמא טומאה דחויה בציבור ובהא פליגי מר סבר טהרה

אפילו שבט אחד טמא. מ"ד כמקן ומ"ל לר' יהודה שבט אחד איקרי קהל, אלמן דוחה נומקן אעשו אלו כמומאה עמו, לפי שאין קרבן ציבור חלוק. ולדברי חכמים טהורים עושים הראשון והשמנו עושין פסח שני (מנחות סז:). **מטמאין אחד מהן בשרץ.** להכריע היכ ציבור לטומאה (לקמן צ:). **הללו עושין לעצמן.** בטהרה, **והללו עושין לעצמן.** בטומאה, **טהורים** לא עבדי בטומאה דהוי כרוב, וכיון טהורין לא עבדי בטומאה, ומעלין לשני לא מילתא מפוס דיהוו שני רוצה ואיכא לשני לא מילתא (לעיל עמ.). **כולהו תשלומין דראשון נינהו.** שהרי יום אחד עשה הכמוס עיקר בכולן, דתמיד אוהב, ושלמחרי עשה בשלומין לו (חגיגה ט:). **טומאה דחויה היא בציבור.** לגמרי בקרבי מדמיא אלא דיחוי בעלמא עון, שהקין מלבה ולא בסיבר בגוזל (מנחות כ:). **אף** על פי שקרבן ציבור דוחה אותה בקרבי אותה היא דחיה גמורה, וכל מה דמלינו לגזרה מהדרינן שיעשו בטהרה (יומא ז: חו: ולעיל עד. עמ.).

רבינו חננאל (המשך)

את השני, ואתיא כר' נתן דאמר כל הזקוק לראשון זקוק לשני, וכן השני תשלומין דראשון הוא, הילכך כשם שהראשון לא עבדו דתנן הפסח שבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבין וזבות וכו', בשני נמי לא עבדו דטהרה תדחה הטמיאין לפסח שני, כדתניא אלו עושין את השני הזבין והזבות והנדות היולדות הנאנסין והשוגגין והמזידין והמצורעים ובועלי נדות ומי שהיה טמא או בדרך רחוקה, א"כ למה נאמר טמא דאי בני למעבד לא שבקינן ליה, א"כ למה נאמר ומי שהיה בדרך רחוקה לפסוק מן הכתב. ומרבינן לזבין ולזבות מאיש איש, דתניא יכול לא יהו נדחין מן הראשון ועושין את השני אלא טמא ומי שהיה בדרך רחוקה, זבין ומצורעין מנין, ת"ל איש איש. הלכך כל היכי דעבדי בהדרין בראשון עבדו טמאין בשני, אבל אי לא עבדי ראשון אלא בטומאה, לא עבדי השני

נח א מיי' פ"ח מהל' מגילה הלכה ז:
נט ב מיי' פ"ב מהל' מגילה הלכה ה:
ס ג מיי' פ"ז מהל' ק"ש הלכה ד:
סא ד שם הלכה ה:

מוסף רש"י

אפילו שבט אחד טמא. מ"ד כמקן ומ"ל לר' יהודה שבט אחד איקרי קהל, הלכך דוחה נומקן אעשו אלו כמומאה עמו, לפי שאין קרבן ציבור חלוק. ולדברי חכמים טהורים עושים הראשון והשמנו עושין פסח שני (מנחות סז:). **מטמאין אחד מהן בשרץ.** להכריע היכ ציבור לטומאה (לקמן צ:). **הללו עושין לעצמן.** בטהרה, **והללו עושין לעצמן.** בטומאה, **טהורים** לא עבדי בטומאה דהוי כרוב, וכיון טהורין לא עבדי בטומאה, ומעלין לשני לא מילתא מפוס דיהוו שני רוצה ואיכא לשני לא מילתא (לעיל עמ.). **כולהו תשלומין דראשון נינהו.** שהרי יום אחד עשה הכמוס עיקר בכולן, דתמיד אוהב, ושלמחרי עשה בשלומין לו (חגיגה ט:). **טומאה דחויה היא בציבור.** לגמרי בקרבי מדמיא אלא דיחוי בעלמא עון, שהקין מלבה ולא בסיבר בגוזל (מנחות כ:). **אף** על פי שקרבן ציבור דוחה אותה בקרבי אותה היא דחיה גמורה, וכל מה דמלינו לגזרה מהדרינן שיעשו בטהרה (יומא ז: חו: ולעיל עד. עמ.).

מוסף תוספות

א. למה משלחין אחד מן הטהורין ועבדי טולהו בטומאה. תוס' שלמן. **ב.** הילכך אין מועילה לו דרך רחוקה שאז כמו כן ישלח פסחו. **סס.** וכשהוא בדרך רחוקה אינו יכול לעשותו הוא לעצמו והוי טמא כי טהור שמועלת לו דרך רחוקה. **סס.** **ד.** לפסח שני. **סס.** **ה.** [ג"ה"ג דרשינן גבי חגיגה. **ו.** שהרי חוץ לירושלים הוא. **סס.** **ז.** ובהא פליגי מר סבר טומאה דחויה ולא מקרי טהורין. **סס.** **ח.** והילכך יש לו תשלומין. **סס.**

רבינו חננאל

איתמר היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין אמר רב מטמאין אחד מהן בשרץ. ואמאי האמר רב הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן. אמרי הכא במאי עסקינן כגון שהיו הטמאין עודפין על הטהורים אחד, ואם תאמר א"כ הנה הרוב טמאין יעשו בטומאה. סבר רב אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה, כלומר אחד כמי שאינו הוא. אי הכי מחצה על מחצה הן, ושמעינן ליה לרב דאמר מחצה על מחצה כולו הללו עושין לעצמן. ושנינן הכי אמר רב אי איכא תנא דסבר לה כת"ק דאמר היו הטמאין עודפין על הטהורין אפילו אחד יעשו בטומאה וכרבי יהודה דאמר אפילו שבט אחד מן הטהורין בשרץ. ומצאו הטמאין עודפין על הטהורין שנים, כיצד כגון שהיו מאה טהורין ומאה טמאים נטמא אחד מן הטהורים ומצאו הטמאין ע"מ ומשכחת לה אפילו לאלעזר בן מתיא. עולא אמר משלחין אחד מן הטהורין לדרך רחוקה, ויטמא בשרץ וכו', ואסיקנא קסבר עולא כל מי שהיה טהור וראוי לחגיגה ביום הראשון ונאנס ולא חג, כגון מי שהיה בדרך רחוקה, ובא במועד וכיוצא בו, חוגג והולך כל הרגל. אבל אם היה טמא ביום הראשון כבר נדחה ואינו חוגג אותו הרגל, מאי טעמא בלולו תשלומין דראשון הוא. דתרוייהו רב ועולא סבריא להו שאין במטמאין אחד מהן במת שלא יתחוו מחגיגתו. מי' סיכי יתרות אהלו עוקר והולך. איתמר היו רובן **טמאי מתים ומיעוטן זבים רב הונא אמר אין תשלום לפסח הבא בטומאה.** כלומר הזבין אינן עושין לא את הראשון ולא

שאר טמאין כגון זבין וזבות וכיוצא בהן כלל, דטהרה מדחיא אפילו שאר טמאין לשני, ואבל טומאה לא מדחיא שאר טמאין מן הראשון לשני, הלכך לא עבדו בשני כלל. **ורב** אדא בר אהבה אמר יש תשלומין לפסח הבא בטומאה. ומי שלא עשה הראשון יעשה השני, דטומאה נמי דחיא, מאי טעמא טמאי מתים לשני לפי שלא יכלו לעשות הראשון, זבין ומצורעין נמי כיוצא בהן לא יכלו לעשות הראשון ויעשו שני. **וכולי עלמא טומאה דחויה היא בציבור** (ד"א) אפילו טומאה מדחיא דכיון דטמאי מתים עבדו הראשון כטהורין דמת התר היא בצבור הלכך שאר הטמאין עושין השני. איתמר רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים. אמר רב טמאי מתים אין עבדו הראשון דהא מיעוטא ניתנו ומיעוטא נדחין לפסח שני, בשני נמי לא עבדו דקיימא לן כל היכא דלא עבוד צבור בראשון לא עבוד מיעוט בשני זכי כתיב ויעשו בני ישראל היכא דאפשר, היכא דלא איפשר חשבינן להו כאלו כולן זבין.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

בראשון לא עבדי הגדילו זבין על המהורין כו'. נלפה לר"י דס"ל כרב ולא כסמואל דאמר ויעבו את הפסח במועדו מאי עבדת ביה לדידיה כיון שאין רוב טהורין לן מידחו טמאים לפסח שני[א]: **נזרק** דמו ואח"כ נזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא כו'. פי' בקונטרס שהוא טמא הדם או הבשר וקשה לריב"ם דבטומאת בשר ע"כ לין לא מרלה לאכילה אלא לפטור מפסח שני וכמ"ל הלין מרלה על אכילות וכו' נתן דלא בעי אלא גברא דמזי וא"כ היכי דייק טעמא דמזרק ואח"כ נודע הא נודע ואח"כ מזרק לא מרלה לין והייט לפוטרו מפסח שני וע"כ של דלא מרלי מרלבנן מדמעליא בין שוגג למזיד ובן אמר בהאשה רבה (יומות דף נ. ופס) והיכי מחייבי ליה רבנן בפסח שני כיון דמלחוריים פטור הוי חולין בעזרה ועוד הא לעיל (דף עח:) תנן נטמא בשר ומלב קיים אינו זורק את הדם והייט מדרבנן למוקי לה כרבי נתן וא"כ של דדייק רב לעיל אם זרק סולרא הייט לחולין מדרבנן וונודע קודם זריקה ב' ונרלה לריב"ם דלא מייתי מתני' אלא בטומאת סה ופא דדייק גמ' הא נודע ואחר כך מזרק לא הייט ג' לחתיר בשר באכילה אבל פטור מלעשות פסח שני מיהו יש לייבב פירוש הקונטרס דהא דקאמר הכין מרלה הייט לחקטיר האמורין הא נודע ואח"כ מזרק לא מרלה לחקטיר

לאמורין ופטור מפסח שני:

הוא הדין נודע ואחר כך נזרק. וא"ת מ"כ מאי דוחקיה דר' שילא לחלק בין טומאה לחזיקתו כיון דלאו דווקא קתני בתמציתן מזרק ואח"כ נודע ואומר ר"י דר' שילא לאו אהך קושיא אמרה אלא אמאי דפריך בהקונטרס רבה (מגחות דף סה:) אהך בריישא דעל מה הכין מרלה מבריישא דקתני דס שנטמא וחזקו בשוגג סולרה במזיד לא סולרה ד והכא אסיק ליה אגב מיזוגא דדביעא:

לאו למעוטי טומאת התהום דשרץ.

וא"ת היכי שייך טומאת התהום בשרץ והא לא טמאת אלא בחנגא טומאת התהום אינה גנוגו אלא מכוסה וטמון בעפר בתנן אם בלבור לתניא לקמן (דף פח:) ויש לומר כגון שהכניס ידו בעפר וגנע ה: **אי** בגזיר וכי ימות מת עליו אמר **רחמנא**. תימה לר"י דלמאן לעולם בגזיר ופקא מינה אם שחט קרבנות וגטמא[ו] דלא מרלי לין וכן קשה בסמוך דקאמר אלא למ"ד שוחטין חוזקין כו' הא מכל מקום נפקא מינה [ז]לאם שחט פסחו בדפי' ואומר ר"י דלא בעי למימר כמי דא"כ מיפסוק דזיבחת גמירי לא שנא בבעלים וא"ש בכהן: לאו

בראשון לא עבדי הגדילו זבין על המהורין כו'. נלפה לר"י דס"ל כרב ולא כסמואל דאמר ויעבו את הפסח במועדו מאי עבדת ביה לדידיה כיון שאין רוב טהורין לן מידחו טמאים לפסח שני[א]: **נזרק** דמו ואח"כ נזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא כו'. פי' בקונטרס שהוא טמא הדם או הבשר וקשה לריב"ם דבטומאת בשר ע"כ לין לא מרלה לאכילה אלא לפטור מפסח שני וכמ"ל הלין מרלה על אכילות וכו' נתן דלא בעי אלא גברא דמזי וא"כ היכי דייק טעמא דמזרק ואח"כ נודע הא נודע ואח"כ מזרק לא מרלה לין והייט לפוטרו מפסח שני וע"כ של דדייק רב לעיל אם זרק סולרא הייט לחולין מדרבנן וונודע קודם זריקה ב' ונרלה לריב"ם דלא מייתי מתני' אלא בטומאת סה ופא דדייק גמ' הא נודע ואחר כך מזרק לא הייט ג' לחתיר בשר באכילה אבל פטור מלעשות פסח שני מיהו יש לייבב פירוש הקונטרס דהא דקאמר הכין מרלה הייט לחקטיר האמורין הא נודע ואח"כ מזרק לא מרלה לחקטיר לאמורין ופטור מפסח שני:

הוא הדין נודע ואחר כך נזרק. וא"ת מ"כ מאי דוחקיה דר' שילא לחלק בין טומאה לחזיקתו כיון דלאו דווקא קתני בתמציתן מזרק ואח"כ נודע ואומר ר"י דר' שילא לאו אהך קושיא אמרה אלא אמאי דפריך בהקונטרס רבה (מגחות דף סה:) אהך בריישא דעל מה הכין מרלה מבריישא דקתני דס שנטמא וחזקו בשוגג סולרה במזיד לא סולרה ד והכא אסיק ליה אגב מיזוגא דדביעא: **לאו** למעוטי טומאת התהום דשרץ.

וא"ת היכי שייך טומאת התהום בשרץ והא לא טמאת אלא בחנגא טומאת התהום אינה גנוגו אלא מכוסה וטמון בעפר בתנן אם בלבור לתניא לקמן (דף פח:) ויש לומר כגון שהכניס ידו בעפר וגנע ה: **אי** בגזיר וכי ימות מת עליו אמר **רחמנא**. תימה לר"י דלמאן לעולם בגזיר ופקא מינה אם שחט קרבנות וגטמא[ו] דלא מרלי לין וכן קשה בסמוך דקאמר אלא למ"ד שוחטין חוזקין כו' הא מכל מקום נפקא מינה [ז]לאם שחט פסחו בדפי' ואומר ר"י דלא בעי למימר כמי דא"כ מיפסוק דזיבחת גמירי לא שנא בבעלים וא"ש בכהן: **לאו** למעוטי טומאת התהום דשרץ. דהא טמאי מתים מיעוטא וזבחי לא עבדי דהוא"ל וטהרו זבין עכשיו נמלאו רוב ציבור לריבון ו[ו]רובא בזבחי לא עבדי: **מתני' הפסח שנזרק את דמו ואח"כ נודע שהוא טמא.** הפסח או הדם: **אין מרלה.** ופטור מפסח שני: **נטמאו.** בעלי טומאת הגוף בטמא: **אין אין מרלה.** וחייב לעשות פסח שני דהא בשעת זריקה לאו כל מעיבד פסח הוא דרחמנא דחייה: **בגזיר.** דכתיב ביה (במדבר ו) וכי ימות מת וגו' והיימיס הרמאוגים יפלו אם נטמא במת קודם הבאת קרבנותיו קותר: **אין מרלה על עוותאת הדם.** ומגלמנו כסיהה ומותר לשחוט יין ולינמאת לגמרים: **ואין אין מרלה על עוותאת הגוף.** ואם נטמא[ח] בעת הבאת קרבנותיו קותר את הכל: **נטמא.** גופו בטומאת התהום בטומאת הפקר כדמגלה הי זה מרלה לאכלה למשם מפני היא זה הטהרה בטומאת התהום להם כדאמר בגמרא. ובתוספתא [א] מפרש לה הי כילד אמרו לו קבר היה עמך בבית שנכנסת בו תחת האהל שיצאת עליה ונודע לו אין עד אלא הבית קרבנותיו אין מטהבית קרבנותיו צריך להבית הקרבן עוותאת הדם אמרו לו קבר התהום עמך בבית שנכנסת בו תחת האהל שיצאת עליה ונודע לו עד אלא הבית קרבנותיו צריך להבית הקרבן עוותאת הדם [ב] ומהו קרבן עוותאת הדם ושמי מוביס ומתמתל לגמות מזרות אחרת. בתוספתא דזבחים: **גמ' אין בשוגג אין במזיד.** קס"ל דהכי קאמר שזרקו בין בשוגג בין במזיד ומשני דהאי בשוגג ומזיד לעוותאת קאי אבל זריקה בעינן שוגג: **בקרבנותיהן.** דמזיד ועושה פסח הותרה לו אם נטמא גופו בפסח עוותאת וקרבן יחיד אינו דומה שבת ועוותאת: **כי גמירי.** בעוותאת התהום מוקדת להם בבעלים הוא דגמירי אבל בכהן לא: **או דילמא בזיבחא גמירי.** בקרבנות הללו בפסח ובקרבנות מזיד גמירי דהותרה להם עוותאת בבעלים ולא שנא בכהן: **לא אמרו עוותאת התהום.** דהותרה במזיד ועושה פסח: **אלא כמה גלגד.** אבל שאר עוותאת פסח לא הותרו: **ומאן.** כמי מתרע עוותאת התהום זו דאסרן דקאמר לא הותרה: **אי בגזיר אי מבריא ביה.** אפילו עוותאת דאסרן [ודאי] לאמרו מגייגו והבאת קרבנותיו: **וכי ימות עליו לחיב.** פתע זה שוגג פתאום זה מזיד בכריתות (דף ט.): **הניחא למאן דאמר.** לקמן בפ' התשה (דף ל:): ר"ג **אלא לאו בכהן: לעולה בבעלים ובעוותאת פסח.** ודקשיא לך דל"ל הא מהניא ביה עוותאת אחריתי איכא טמאים לא בכהן: **בשני** מתים מיעוטא ומיעוטא נדחין לפסח שני. בשני נמי לא עבדי דזבין וטמאי מתים בשני אין. הוו לאו בשני רובא ורובא בשני לא עבדי: **מתני' הפסח שנזרק דמו ואחר כך (נזרק) [נודע] שהוא טמא הציץ מרצה** (כו'). ופשוטה היא. האסיקנא הוא הדין דאפילו נודע שהוא טמא ואחר כך נזרק הציץ מרצה. והאי דקתני נזרק ואחר כך נודע. איידי דבעי למיתנא סיפא נטמא הגוף אין הציץ מרצה. דאפילו נזרק ואחר כך נודע לא. משום הכי קתני רישא נזרק ואחר כך נודע. **נטמא עוותאת התהום הרי זה מרצה.** בעי דבר אחר כהן המרצה בקרבנותיהן של ישראל הותרה לו עוותאת התהום אלא במת בלבד. דדייק מדקתני במת בלבד מכלל דעוותאת התהום בשרץ הותרה לו ולמאן לכהן. דדחה רב יוסף ואמר לא לעולם בבעלים דפסח ולמעוטי עוותאת התהום בזיבה דלא הותרה להן. ואקשינן ועוותאת התהום בזיבה לא (מטמאה והציץ) מרצה, והתניא רב יוסי אומר שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה בשני

ובפסח ולמעוטי טומאת התהום בזיבה וטומאת תהום דזיבה לא מרצה [ט]**והתניא רבי יוסי אומר שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה בשני**

טהרה מדחיא [ט]. עוותאת לשני כי עבדי ליבור בעוותאה: **בראשון לא עבדי.** דהא עוותאי מתים מיעוטא ובזבחי לא עבדי דהוא"ל וטהרו זבין עכשיו נמלאו רוב ציבור לריבון ו[ו]רובא בזבחי לא עבדי: **מתני' הפסח שנזרק את דמו ואח"כ נודע שהוא טמא.** הפסח או הדם: **אין מרלה.** ופטור מפסח שני: **נטמאו.** בעלי טומאת הגוף בטמא: **אין אין מרלה.** וחייב לעשות פסח שני דהא בשעת זריקה לאו כל מעיבד פסח הוא דרחמנא דחייה: **בגזיר.** דכתיב ביה (במדבר ו) וכי ימות מת וגו' והיימיס הרמאוגים יפלו אם נטמא במת קודם הבאת קרבנותיו קותר: **אין מרלה על עוותאת הדם.** ומגלמנו כסיהה ומותר לשחוט יין ולינמאת לגמרים: **ואין אין מרלה על עוותאת הגוף.** ואם נטמא[ח] בעת הבאת קרבנותיו קותר את הכל: **נטמא.** גופו בטומאת התהום בטומאת הפקר כדמגלה הי זה מרלה לאכלה למשם מפני היא זה הטהרה בטומאת התהום להם כדאמר בגמרא. ובתוספתא [א] מפרש לה הי כילד אמרו לו קבר היה עמך בבית שנכנסת בו תחת האהל שיצאת עליה ונודע לו אין עד אלא הבית קרבנותיו אין מטהבית קרבנותיו צריך להבית הקרבן עוותאת הדם אמרו לו קבר התהום עמך בבית שנכנסת בו תחת האהל שיצאת עליה ונודע לו עד אלא הבית קרבנותיו צריך להבית הקרבן עוותאת הדם [ב] ומהו קרבן עוותאת הדם ושמי מוביס ומתמתל לגמות מזרות אחרת. בתוספתא דזבחים: **גמ' אין בשוגג אין במזיד.** קס"ל דהכי קאמר שזרקו בין בשוגג בין במזיד ומשני דהאי בשוגג ומזיד לעוותאת קאי אבל זריקה בעינן שוגג: **בקרבנותיהן.** דמזיד ועושה פסח הותרה לו אם נטמא גופו בפסח עוותאת וקרבן יחיד אינו דומה שבת ועוותאת: **כי גמירי.** בעוותאת התהום מוקדת להם בבעלים הוא דגמירי אבל בכהן לא: **או דילמא בזיבחא גמירי.** בקרבנות הללו בפסח ובקרבנות מזיד גמירי דהותרה להם עוותאת בבעלים ולא שנא בכהן: **לא אמרו עוותאת התהום.** דהותרה במזיד ועושה פסח: **אלא כמה גלגד.** אבל שאר עוותאת פסח לא הותרו: **ומאן.** כמי מתרע עוותאת התהום זו דאסרן דקאמר לא הותרה: **אי בגזיר אי מבריא ביה.** אפילו עוותאת דאסרן [ודאי] לאמרו מגייגו והבאת קרבנותיו: **וכי ימות עליו לחיב.** פתע זה שוגג פתאום זה מזיד בכריתות (דף ט.): **הניחא למאן דאמר.** לקמן בפ' התשה (דף ל:): ר"ג **אלא לאו בכהן: לעולה בבעלים ובעוותאת פסח.** ודקשיא לך דל"ל הא מהניא ביה עוותאת אחריתי איכא

עין משפט נר מצוה

סב א סה הלכה ו:
סג ב מיי' פ"ד מהל' קיש"ב הלכה כ ופ"ו הלכות ביאת מקדש הל' ו ו ופ"ו מהל' מעילות הלכה ח:
סד ג מיי' פ"ד מהל' קיש"ב הלכה כה:
סה ד מיי' פ"ד מהלכות ביאת מקדש הל' ו:
סו ה מיי' פ"ו מהלכות מעילות הלכה יח:

מוסף רש"י

מפני שאמרו הנזיר ועושה פסח. לפי נקנו קרבנות אין נטמאת בעלים פסול בהן, אבל עושה פסח אלמלא מעכבת ומזיר מני כשנטמא בתת שפחה מרימו ומרוץ לחזור לטעות כדכתיב (במדבר ו) וכי ימות מת עליו וגו' ואין לאו קרבנות מנגלמו עד שיטהר ויביא תמילה קרבנות מעילות עוותאה שהם שני חוביס ואפס ומעבר אם מרימו ואמר כך יביא קרבנות מעילות טהרה (בבחים כג.). **על מה הציץ מרצה.** דכתיב ונגע אהרן את עון הקדשים, שיהלו בעבודה (יומא ז.). **על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמאו.** בין שנטמא הדם בין שנטמא הבשר בין שנטמא החלב, הלין מרלה, ולא שיהא בשר טמא נאכל, דאין לין מעכבר דזיהה לא תעשה דהיכא דאשר יגע בכל טמא לא יאכל, אלא לר' יהודה אינעבר דאמר (לעיל עז.) אם אין בשר אין דם הכין דם וקמתר הכא הני מילי בשיבא בשר חוץ לחמאתו, שאין לין מרלה על הדם אי שאבל הבשר, אבל נטמא בשר קודם זריקה דם הכין מרלה עליו להחיר דם לזריקה (לעיל מז:). **בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון.** מזיד ולנון אחד הוא, אבל בני שוגג אינו שיך מזיד ובני אונס שיך לנון, ובוגג ואונס תרי מילי מיגנו (שם) בשוגג שנטמא בעל כרחו, אבל מזיד ולנון חדא מילתא הוא, מני לנון (מנחות כה.), מני טומאתו בין בשוגג בין במזיד הוריה. בין שנטמא בשוגג בין שנטמא במזיד הוריה. זקן בשוגג, ואז דמי לא הוליה אמזיד דזריקה קלי (מנחות כה.). **אין שוחטין** וזורקין על טמא שרץ. אין שוחטין חוזקין את הפסח על יחיד טמא שרץ, ונלמה לפסח שני, ואף על גב דיכול לעבוד ולאכול לערב, דאיכא מ"ד דס"ל כרי יהודה (זבחים כב:) ומי לעיל סט. בתוספות.

מוסף תוספות

א. כיון שאין כאן רוב כשרים לעשות פסח. תוס' שאנ. ב. דאי דלא נודע שנטמא היכי מזהרי ליה רבנן שלא יזרוק, דאפ"ה משמע הא אם זרק הוברה. **שם.** ג. לא מרצי. **שם.** ד. [ז]נתן משני ר' שילא הא' הוברה. **שם.** ה. בשרץ. **שם.** ו. דאי שייכא עוותאת תהום בשרץ לא איכפת ביה מידי, הא לא שייכי ביה עוותאת התהום הרי נטמא בשר הקרבן (ולא מרצי ציץ). **שם.** ז. בשני לא עבדי. **מתני' הפסח שנזרק דמו (נזרק) [נודע] שהוא טמא הציץ מרצה** (כו'). ופשוטה היא. האסיקנא הוא הדין דאפילו נודע שהוא טמא ואחר כך נזרק הציץ מרצה, והאי דקתני נזרק ואחר כך נודע, איידי דבעי למיתנא סיפא נטמא הגוף אין הציץ מרצה, דאפילו נזרק ואחר כך נודע לא, משום הכי קתני רישא נזרק ואחר כך נודע. **נטמא עוותאת התהום הרי זה מרצה.** בעי דבר אחר כהן המרצה בקרבנותיהן של ישראל הותרה לו עוותאת התהום אלא במת בלבד, דדייק מדקתני במת בלבד מכלל דעוותאת התהום בשרץ הותרה לו ולמאן לכהן. דדחה רב יוסף ואמר לא לעולם בבעלים דפסח ולמעוטי עוותאת התהום בזיבה דלא הותרה להן. ואקשינן ועוותאת התהום בזיבה לא (מטמאה והציץ) מרצה, והתניא רב יוסי אומר שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה

מסורת הש"ס

(א) מכות כב., ב) לעיל נח: יומא ז. יומות ה. מנחות עב:, ג) יומות כב:, ד) (זבחים מה.), ה) [מנחות שם], ו) זבחים כב., ז) [לקמן פח: ע"ש זבחי כב. ס"ש] מזר סב:, ח) [לעיל סט. וש"נ], ט) מזר טו:, י) [המ"ש כתב ל"ל עוותא].

תורה אור השלם

1. וכי ימות מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש נזרו ונלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי ישלחנו במדבר ו ט

גליון הש"ם

תוספ' ד"ה אי בגזיר כו' נ"ב לאם שחטו פסחו. ק"ל הא לשחוט לעוותא כשר ומ"ר הכעלים כשן ומזין הזריקה בעוותאה כשן זה הלישעיא בעוותאה ויהיה בעוותא לפטוגו מזה ללכהן דוותה וכדאמרינן אלא לאו בכהן ובוהלא אין חילוק בזה אם הוזרק כהן הוא הבעלים או כהן אמר ולע"ג:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה נטמא כו' ותוספתא כו' כילד אמרו לו קבר היה עמך בבית שנכנסת בו או תחת האהל שיצאת עליה ונודע לו כין מטשבה עמה בין עד אלא עשה עמה פסחו צריך לעשות פסח שני. אבל אמרו לו קבר התהום היה בבית שנכנסת בו או תחת האהל שיצאת עליה ונודע לו עד אלא עמה כו' ל"ל מת היה בבית שנכנסת בו או תחת האהל שיצאת עליה ונודע לו אבל קבר כו' שנכנסת בו אם אמת אבן כו' עד אלא הבית קרבנותיו צריך להבית קרבן עוותאת משבהבית קרבנותיו אין צריך להבית קרבן עוותאת הדם וכ"ל בתוספתא דזבחים ס"ו)

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה נטמא גופו וכו' ונודע לו עד אלא עשה פסחו וכו'. נ"ב כין שעשה פסחו וכין עד אלא עשה פסחו צריך לעשות פסח שני אבל אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית שנכנסת בו או תחת האהל שיצאת עליה ונודע לו כ"ל ס"ו בתוספתא ס"ו המכולגן וגם בתוספתא ס"ו דמר: ב) בא"ד אבל אמרו קבר התהום עמך וכו' ונודע לו עד אלא הבית קרבנותיו צריך להבית קרבן עוותאת וכו'. נ"ב מבהבית קרבנותיו אין צריך להבית קרבנותיו אין צריך להבית קרבן עוותאת וכו' בתוספתא דזבחים כ"ה

רבינו חננאל

שלישתן טהוריין ושלישתן טמאי מתים ושלישתן זבין, אותן טמאי מתים בראשון לא עבדי הגדילו זבין על הטהוריין והוו להו טמאי

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

מחצה טהורים ומחצה טמאים

גּוּפָא, הֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מֶחֱצָה טְהוֹרִין וּמֶחֱצָה טְמֵאִין, הַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן, וְהַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן - הטהורים עושים את הפסח בטהרה, והטמאים עושים את הפסח בטומאה.

האם מספיק שאחד טמא עודף על הטהורים, כדי שיעשו בטומאה

[דעה א:] **הָיוּ טְמֵאִין עוֹדְפִין עַל הַטְּהוֹרִין, אֲפִילּוּ אֶחָד, יַעֲשׂוּ בְּטוּמְאָה** [אף הטהורים], **לְפִי שֶׁאֵין קָרְבַּן צִיבּוּר חָלוּק,** וכיון שהרוב עושים בטומאה, גם המיעוט עושים בטומאה.

[דעה ב:] **רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא אוֹמֵר: אֵין הַיָּחִיד מַכְרִיעַ אֶת הַצִּיבּוּר לְטוּמְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר** (דף פ) **'לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ'** - כלומר, בשביל יחיד לא תזבחנו, שיהא אותו היחיד גורם ומועיל בשחיטתו שום צד נטיה.

שבט אחד טמא, אם עושים בטומאה

[דעה א:] **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִילּוּ שֵׁבֶט אֶחָד טָמֵא, וּשְׁאָר כָּל הַשְּׁבָטִים טְהוֹרִים, הַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן וְהַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן** - השבט הטמא עושים בטומאה, והשאר עושים בטהרה.

הגמרא מבארת את טעמו של רבי שמעון: **מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, קָסָבַר שֵׁבֶט אֶחָד אִיקְרֵי קָהָל,** שנאמר בהוריות (ה:) שהקב"ה אמר ליעקב 'גוי וקהל גוים ממך יהיו', וכבר נולדו לו כל השבטים חוץ מבנימין, הרי שלשבט בנימין לבדו קרא הפסוק 'קהל', ששבט אחד חשוב כציבור, וציבור אינם נדחים לשני.

[דעה ב:] **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִילּוּ שֵׁבֶט אֶחָד טָמֵא, וּשְׁאָר כָּל הַשְּׁבָטִים טְהוֹרִין, יַעֲשׂוּ** כל השבטים **בְּטוּמְאָה שֶׁאֵין קָרְבַּן צִיבּוּר חָלוּק.**

הגמרא מבארת את טעמו של רבי יהודה: **רַבִּי יְהוּדָה סָבַר שֵׁבֶט אֶחָד אִיקְרֵי קָהָל, וְהָווּ לְהוּ פַּלְגָא וּפַלְגָא** - הרי זה כאילו חצי ציבור טמאים וחצי ציבור טהורים, **וְאֵין קָרְבַּן צִיבּוּר חָלוּק, וְעָבְדִי כּוּלְּהוּ בְּטוּמְאָה** - ועושים כולם בטומאה.

◆◆◆

רב: מחצה טהורים ומחצה טמאים, מטמאים אחד בשרץ

אִיתְּמַר, הָיוּ יִשְׂרָאֵל מֶחֱצָה טְהוֹרִין וּמֶחֱצָה טְמֵאִין, אָמַר רַב: מְטַמְּאִין אֶחָד מֵהֶן בְּשֶׁרֶץ - כדי שיעשו כולם את הפסח (בטומאה) בפסח ראשון.

שואלת הגמרא: **וְאַמַּאי** - ולמה עושים כך, **נֵיעְבְּדוּ הָנֵי לְחוֹדַיְיהוּ וְהָנֵי לְחוֹדַיְיהוּ** - יעשו אלו לעצמם בטהרה, ואלו לעצמם בטומאה, **דְּהָא אָמַר רַב:** שאם מחצה טהורים ומחצה טמאים, **הַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן, וְהַלָּלוּ עוֹשִׂין לְעַצְמָן.**

עונה הגמרא: **אָמְרִי, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן כְּגוֹן שֶׁהָיוּ טְמֵאִין עוֹדְפִין עַל הַטְּהוֹרִין אֶחָד,** ונמצא שיש רוב טמאים.

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי הָווּ לְהוּ רוּבָּא טְמֵאִים נִיעְבְּדוּ כּוּלְּהוּ בְּטוּמְאָה** - אם כך הרי הטמאים הם כבר הרוב ויעשו כולם בטומאה, ולמה צריך לטמאות עוד אחד.

עונה הגמרא: **סָבַר לַהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא דְּאָמַר אֵין הַיָּחִיד מַכְרִיעַ אֶת הַצִּיבּוּר לְטוּמְאָה,** וצריך שיהיו שני טמאים יתירים על הטהורים, ולכן מטמאים עוד אחד.

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי הֲדַר קוּשְׁיַין לְדוּכְתֵּיהּ** - אם כן חוזרת הקושיא למקומה שכיון שהיחיד אינו מכריע את הציבור, ואין דינם כציבור טמא, אם כן **נִיעְבְּדוּ הָנֵי לְחוֹדַיְיהוּ וְהָנֵי לְחוֹדַיְיהוּ** - יעשו אלו הטהורים לעצמם, ויעשו אלו הטמאים לעצמם.

עונה הגמרא: **אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: אִי אִיכָּא תַּנָּא דְּסָבַר לַהּ כְּתַנָּא קַמָּא דְּאָמַר פַּלְגָּא וּפַלְגָּא לָא עָבְדִי כּוּלְּהוּ בְּטוּמְאָה** - אם יש תנא שסובר כתנא קמא שאומר שחצי חצי לא עושים כולם בטומאה, כי אין רוב טמאים, **וְסָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר אֵין קָרְבַּן צִיבּוּר חָלוּק,** ואי אפשר שחלק מהציבור יעשו בטומאה וחלק יעשו את הפסח בטהרה, [שגנאי הדבר שחלק מהציבור עושים בטומאה וחלק בטהרה, שמוכח שחלק נזהרים יותר מהאחרים, ועל כן] **מְטַמְּאִין אֶחָד מֵהֶן בְּשֶׁרֶץ,** כדי שיהיו רוב טמאים, ואזי כולם יעשו את הפסח בטומאה.

חצי טמאים	חצי טהורים
עושים בטומאה	בטהרה לא עושים, כי אין קרבן ציבור חלוק. בטומאה לא עושים כי אין רוב טמאים
מטמאים אחד, ויש רוב טמאים, וכולם עושים בטומאה	

עולא: מחצה טהורים ומחצה טמאים, משלחים אחד לדרך רחוקה

וְעוּלָּא אָמַר: אם חציים טהורים וחציים טמאים, **מְשַׁלְּחִין אֶחָד מֵהֶן לְדֶרֶךְ רְחוֹקָה,** ואזי הרוב הנשארים יהיו טמאים.

שואלת הגמרא: **וְיִטַּמְּאֻנוּ בְּשֶׁרֶץ.**

עונה הגמרא: **קָסָבַר שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵא שֶׁרֶץ** - הואיל והוא ראוי לערב, שיכול לטבול ביום, ובערב יוכל לאכול את הפסח, הילכך אינו מכריע את הציבור לטומאה.

שואלת הגמרא: **וְיִטַּמְּאֻנוּ בְּמֵת.**

עונה הגמרא: **מַדְחֵהוּ אַתָּה מֵחֲגִיגָתוֹ** - אם אתה מטמאהו בטומאת מת, הרי הוא טמא שבעת ימים, ולא יוכל להביא את קרבן חגיגה של ט"ו ניסן.

שואלת הגמרא: **הַשְׁתָּא נָמֵי מַדְחֵהוּ אַתָּה מִפִּסְחוֹ** - כעת גם שאתה משלחו לדרך רחוקה (אף שהוא יכול לחזור ולעשות את החגיגה) אבל על ידי כך אתה מבטלו מקרבן פסח.

עונה הגמרא: **אֶפְשָׁר דְּעָבֵיד בַּשֵּׁנִי** - הוא יכול להקריב את הפסח בפסח שני, אבל את הקרבן חגיגה אינו יכול להשלים.

שואלת הגמרא: **בְּמֵת נָמֵי אֶפְשָׁר דְּעָבֵיד בַּשְּׁבִיעִי, דַּהֲוָה לֵיהּ שְׁמִינִי שֶׁלּוֹ** - הרי גם אם אתה

מטמאהו בטומאת מת, עדיין הוא יכול להביא את חגיגתו, שיקריבו בשביעי של פסח, שהרי אפשר להשלים את החגיגה כל שבעה, ובשביעי של פסח הוא כבר יהיה טהור, שזה יום השמיני לטומאתו.

עונה הגמרא: **קָסָבַר עוּלָּא כּוּלְּהוּ תִּשְׁלוּמִין דְּרִאשׁוֹן נִינְהוּ** - כל הימים הם תשלומים של היום הראשון, וממילא, **דַּחֲזֵי בְּרִאשׁוֹן חֲזֵי בְּכוּלְּהוּ** - מי שהיה ראוי ביום הראשון, הרי הוא ראוי בכל הימים, **וְכֹל הֵיכָא דְּלָא חֲזֵי בְּרִאשׁוֹן לָא חֲזֵי בְּכוּלְּהוּ** - ומי שלא היה ראוי ביום הראשון, אינו ראוי כל הימים.

אֲמַר לְהוּ רַב נַחְמָן: זִילוּ וֶאֱמַרוּ לֵיהּ לְעוּלָּא - לכו ואמרו לו לעולא: **מַאן צָיֵית** - מי ישמע לך להשתלח לדרך רחוקה, **דְּעָקַר סִיכֵּיהּ וּמַשְׁכְּנֵיהּ וְרָהֵיט** - לעקור אהלו ויתדותיו ולרוץ לדרך רחוקה, כלומר: מי ישמע לנו להטריח עצמו, הילכך מה שאמר רב עדיף, לטמא אחד מהטהורים, וכך יהיו רוב טמאים.

✦✦✦

רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים

אִיתְּמַר, הָיוּ רוּבָּן זָבִין, ואינם יכולים לעשות בראשון, כי רק טומאת מת הותרה בציבור, ולא טומאת זיבה, **וּמִיעוּטָן טְמֵאֵי מֵתִים,**

אָמַר רַב: אוֹתָן טְמֵאֵי מֵתִים אֵינָן עוֹשִׂין לֹא בָּרִאשׁוֹן וְלֹא בַּשֵּׁנִי.

והגמרא מבארת את טעם הדבר, **רִאשׁוֹן, לָא עָבְדִי** - בראשון אינם עושים, **דְּהָווּ מִיעוּטָא** - כיון שהם מיעוט, **וּמִיעוּטָא לָא עָבְדִי בָּרִאשׁוֹן** - ומיעוט טמאים לא הותרו לעשות פסח ראשון בטומאה.

בַּשֵּׁנִי נָמֵי לָא עָבְדִי - בשני הם גם לא עושים, והטעם הוא: **כָּל הֵיכָא דְּעָבְדִי צִיבּוּר בָּרִאשׁוֹן, עָבֵיד יָחִיד בַּשֵּׁנִי** - כל מקום שהציבור עשו בראשון, עושה היחיד בשני. **כָּל הֵיכָא דְּלָא עָבְדִי צִיבּוּר בָּרִאשׁוֹן, לָא עָבֵיד יָחִיד בַּשֵּׁנִי** - כל מקום שהציבור לא עשו בראשון, לא עושה היחיד בשני. וכאן הציבור לא עשו בראשון שהרי הטמאי מתים לא עשו כי הם מיעוט, והזבים לא עשו כי לא הותרה טומאת זיבה בציבור.

רוב זבים		מיעוט טמאי מתים	
פסח ראשון	**פסח שני**	**פסח ראשון**	**פסח שני**
אין עושים, כי לא הותרה טומאת זיבה בטמאי מתים	**לא עושים, ציבור לא נדחה לפסח שני**	**לא עושים, כי הם מיעוט**	**לא עושים, כי הציבור לא עשו פסח ראשון כלל**

אֲמַר לְהוּ שְׁמוּאֵל: זִילוּ אֱמַרוּ לֵיהּ לְאַבָּא - לכו תאמר לאבא [כלומר, לרב ששמו 'אבא'], **'וְיַעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ', מַאי עָבְדַתְּ לֵיהּ** - מה אתה עושה עם פסוק זה, כיצד יתכן שאף אחד מישראל לא יעשה את הפסח, אלא מוכרח שאם הזבים לא עושים את הפסח הראשון כי לא הותרה זיבה בציבור, על כל פנים יש למיעוט הטמאים לעשות את הפסח הראשון.

אָמַר לְהוּ רב: **זִילוּ אֱמַרוּ לֵיהּ** - לכו תאמרו לו [לשמואל], **כִּי הֲווֹ כּוּלְּהוּ זָבִין מַאי עָבְדַתְּ לֵיהּ** - אם כולם יהיו זבים מה אתה עושה עם פסוק זה, והרי ודאי שכאשר כולם זבים אין מקריבים את הפסח בטומאה, שכאמור לא אמרו שטומאת זב הותרה בציבור, **אֶלָּא כֵּיוָן דְּלָא אֶפְשָׁר** [להקריב את הפסח], **לָא אֶפְשָׁר. הָכָא נָמֵי לָא אֶפְשָׁר** - כאן גם שרובם זבים ומיעוטם טמאים, כיון שאי אפשר לעשות את הפסח, אי אפשר.

רובן טמאי מתים ומיעוטם זבין

אִיתְּמַר, הָיוּ רוּבָּן טְמֵאֵי מֵתִים, וּמִיעוּטָן זָבִין, והזבין לא עושים את הראשון אף אם הוא קרב בטומאה, כמבואר להלן (צה:).

רַב הוּנָא אָמַר: אֵין תַּשְׁלוּמִין לְפֶסַח הַבָּא בְּטוּמְאָה - ואין הזבין עושין את השני, אפילו טהרו, שכל מה שיש פסח שני, הוא רק אם עשו את הפסח הראשון בטהרה, ולא כאשר הפסח השני נעשה בטומאה.

וְרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר: יֵשׁ תַּשְׁלוּמִין לְפֶסַח הַבָּא בְּטוּמְאָה, ואף שהפסח הראשון קרב בטומאה, יש פסח שני.

רוב טמאי מתים		מיעוט זבים		
פסח ראשון	פסח שני	פסח ראשון	פסח שני	
עושים	לא עושים	לא עושים, כי זבים לא עושים בראשון גם אם הוא קרב בטומאה	רב הונא	רב אדא בר אהבה
			אין עושים, אין תשלומין לפסח הבא בטומאה	עושים, יש תשלומין לפסח הבא בטומאה

מבררת הגמרא: **נִימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי** - נאמר שהם חולקים במחלוקת זו, **דְּמַאן דְּאָמַר אֵין תַּשְׁלוּמִין לְפֶסַח הַבָּא בְּטוּמְאָה, קָסָבַר: טוּמְאָה דְּחוּיָה הִיא בְּצִיבּוּר** - ובקושי הותר להקריבו, הלכך איננו מחשיבים את הטמאים שהקריבו את הפסח הראשון כטהורים, אלא אנו מחשיבים אותם כטמאים, ואין בכוחם לדחות טמאים אחרים לפסח שני.

וּמַאן דְּאָמַר יֵשׁ תַּשְׁלוּמִין לְפֶסַח הַבָּא בְּטוּמְאָה, קָסָבַר: טוּמְאָה הוּתְּרָה בְּצִיבּוּר - ועל כן הטמאים שעשו בראשון אנו מחשיבים אותם כטהורים, וכיון שזה נחשב שאת הפסח הראשון עשו טהורים, הרי הם דוחים את הטמאים (את הזבים) לפסח שני.

הגמרא דוחה הצעה זו: **אָמְרִי, לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא טוּמְאָה דְּחוּיָה בְּצִיבּוּר,**

וּבְהָא פְּלִיגִי, מָר סָבַר [עמוד ב] **טָהֳרָה מְדַחֲיָא** - קרבן פסח ראשון שנעשה בטהרה מדחה את הטמאים לפסח שני, **טוּמְאָה לָא מְדַחֲיָא** - קרבן שנעשה בטומאה, אינו מדחה את הטמאים (הזבים) לפסח שני. **וּמָר סָבַר אֲפִילּוּ טוּמְאָה נָמֵי מְדַחֲיָא** - אפילו קרבן פסח ראשון שנעשה בטומאה מדחה את הטמאים לפסח שני.

◆◆◆

היו שליש זבים ושליש טהורים ושליש טמאי מתים

אִיתְּמַר, הָיוּ שְׁלִישִׁיתָן זָבִין, וּשְׁלִישִׁיתָן טְהוֹרִין, וּשְׁלִישִׁיתָן טְמֵאֵי מֵתִים,

אָמַר רַבִּי מָנִי בַּר פַּטִּישׁ: אוֹתָן טְמֵאֵי מֵתִים אֵינָן עוֹשִׂין לֹא אֶת הָרִאשׁוֹן וְלֹא הַשֵּׁנִי.

הגמרא מבארת דבריה: **בָּרִאשׁוֹן לָא עָבְדִי** - בראשון אינם עושים כיון שהטמאי מתים הם מיעוט, שהרי: **הִגְדִּילוּ זָבִין עַל הַטְּהוֹרִים דְּלָא עָבְדִי בְּטוּמְאָה** -הזבים מתווספים לטהורים, ששניהם לא עושים בטומאה, ואם כך **הָוֵה לֵיהּ טְמֵאֵי מֵתִים מִיעוּטָא** - הטמאי מתים הם רק מיעוט, **וּמִיעוּטָא לָא עָבְדִי בָּרִאשׁוֹן.**

בַּשֵּׁנִי לָא עָבְדִי - בשני אינם עושים, כיון שרוב הציבור צריכים את הפסח שני, שהרי: **נִצְרְפוּ זָבִין עִם טְמֵאֵי מֵתִים דְּלָא עָבְדִי בָּרִאשׁוֹן** - הזבים מצטרפים עם הטמאי מתים, ששניהם לא הקריבו את הפסח ראשון, **הָווּ לְהוּ רוּבָּא** - הרי הם יחד רוב הציבור, **וְרוּבָּא לָא מִדְּחוּ לְפֶסַח שֵׁנִי** - ורוב אינם נדחים לפסח שני.

שליש זבים		שליש טהורים		שליש טמאי מתים	
פסח ראשון	פסח שני	פסח ראשון	פסח שני	פסח ראשון	פסח שני
לא עושים, כי זבים לא עושים בטומאה	לא עושים, כיון שהרוב לא עשו את הראשון וציבור לא נדחה	עושים	לא עושים	לא עושים, כיון שהם מיעוט	לא עושים, כיון שהרוב לא עשו את הראשון וציבור לא נדחה

משנה

הפסח שנזרק דמו ונודע שהבשר, האימורים, או הדם היו טמאים – הציץ מרצה ואין צריכים לעשות פסח שני

הַפֶּסַח שֶׁנִּזְרַק דָּמוֹ, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁהוּא טָמֵא - שהפסח או הדם, היה טמא, **הַצִּיץ מְרַצֶּה** ופטור מפסח שני.

הפסח שנזרק דמו ונודע שהבעלים היו טמאים – אין הציץ מרצה וצריכים לעשות פסח שני

נִטְמָא הַגּוּף - אם נודע שכאשר נזרק הדם, נטמאו הבעלים בטומאת הגוף ממת וכדומה, ונמצא שבשעת זריקה לא היו הבעלים ראויים לפסח, **אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה,** וחייב לעשות פסח שני, שהרי בשעת זריקה לא היו ראויים לפסח.

מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ: הַנָּזִיר, וְעוֹשֵׂה פֶסַח, [אף שנזיר שנטמא לפני הבאת קרבנותיו צריך להתחיל נזירותו מתחילה, וכן טמא אינו ראוי לפסח, מכל מקום:] **הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל טוּמְאַת הַדָּם, וְאֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל טוּמְאַת הַגּוּף.**

הפסח שנזרק דמו ונודע שהבעלים נטמאו מטומאה שלא היתה ידועה לאף אחד - הציץ מרצה ואין צריכים לעשות פסח שני

נִטְמָא טוּמְאַת הַתְּהוֹם - אם נודע שכאשר נזרק הדם, נטמאו הבעלים בטומאת התהום (טומאה שלא היתה ידועה לאף אחד, כפי שיתבאר להלן), **הַצִּיץ מְרַצֶּה,** [דין זה הוא הלכה למשה מסיני].

גמרא

שאלה: במשנה מבואר שאם הדם נזרק במזיד לאחר שנודע שהפסח טמא, הציץ לא מרצה. ובברייתא משמע שהציץ מרצה גם באופן זה

שנינו במשנה שאם נזרק הדם ואחר כך נודע שהפסח היה טמא, הציץ מרצה. מדייקת הגמרא: **טַעְמָא דְּנִזְרַק וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע** - הטעם שהציץ מרצה הוא מפני שהדם נזרק ורק אחר כך נודע שהפסח נטמא, **אֲבָל** אם **נוֹדַע** שהפסח נטמא **וְאַחַר כָּךְ נִזְרַק** הדם, הציץ **לֹא מְרַצֶּה.**

וּרְמִינְהוּ - והקשו על כך ממה ששנינו בברייתא: **עַל מָה הַצִּיץ מְרַצֶּה, עַל הַדָּם וְעַל הַבָּשָׂר וְעַל הַחֵלֶב שֶׁנִּטְמָא בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד בֵּין בְּאוֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן בֵּין בְּיָחִיד בֵּין בְּצִיבּוּר,** הרי שהציץ מרצה אף כשנזרק הדם במזיד, לאחר שנודעה הטומאה.

תשובה א: הברייתא מדברת על הטומאה, שאפילו אם נטמא במזיד, הציץ מרצה. משנתינו מדברת על הזריקה שאם היא היתה במזיד אין הציץ מרצה

עונה הגמרא: **אָמַר רָבִינָא: טוּמְאָתוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג, בֵּין בְּמֵזִיד, הוּרְצָה** - הציץ מרצה בין אם הוא נטמא בשוגג ובין אם הוא נטמא במזיד, ועל כך אמרה הברייתא שהציץ מרצה בין בשוגג ובין במזיד. אבל על **זְרִיקָתוֹ, בְּשׁוֹגֵג, הוּרְצָה. בְּמֵזִיד לֹא הוּרְצָה** - אינו מרצה אלא אם כן נזרק בשוגג.

תשובה ב: הברייתא מדברת על הזריקה, שאפילו אם הזריקה היתה במזיד, הציץ מרצה. משנתינו מדברת על הטומאה שאם היא היתה במזיד אין הציץ מרצה

רַבִּי שֵׁילָא אָמַר: זְרִיקָתוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג, בֵּין בְּמֵזִיד, הוּרְצָה.

טוּמְאָתוֹ, בְּשׁוֹגֵג, הוּרְצָה. בְּמֵזִיד, לֹא הוּרְצָה.

אֶלָּא הָא דְּקָתָנֵי בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - ולפי ביאורו של רבי שילא מה ששנינו בברייתא שהציץ מרצה בין אם נטמא בשוגג ובין אם נטמא במזיד, **הָכִי קָאָמַר: נִטְמָא, בְּשׁוֹגֵג. וּזְרָקוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד הוּרְצָה** - והיינו שהטומאה היתה בשוגג, ורק הזריקה היתה במזיד.

וְהָא דְּקָתָנֵי - ולפי זה מה ששנינו במשנה: **דָּם שֶׁנִּזְרַק וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע,** ודייקנו במשנה: **טַעְמָא דְּנִזְרַק וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע אֲבָל נוֹדַע וְאַחַר כָּךְ נִזְרַק לָא,** אין לדייק כך, אלא **הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ נוֹדַע וְאַחַר כָּךְ נִזְרַק** [הציץ מרצה],

וְהַאי דְּקָתָנֵי נִזְרַק וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע, מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא: נִטְמָא הַגּוּף אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה, דַּאֲפִילּוּ נִזְרַק וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע לָא, לכן **קָתָנֵי רֵישָׁא נָמֵי, נִזְרַק וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע.**

◆◆◆

שנינו במשנה: **נִטְמָא טוּמְאַת הַתְּהוֹם וְכוּ׳** [אם נודע שכאשר נזרק הדם, נטמאו הבעלים בטומאת התהום (טומאה שלא היתה ידועה לאף אחד), הציץ מרצה].

ספק: אם הותרה טומאת התהום בכהן המרצה בקרבנותיהם

בָּעֵי רְמִי בַּר חָמָא, כֹּהֵן הַמְרַצֶּה בְּקָרְבְּנוֹתֵיהֶן של נזיר ועושה פסח, שנודע לו לאחר עבודתו שנטמא גופו בטומאה שלא היתה ידועה לכל אדם, האם **הוּתְּרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם אוֹ לָא,**

הגמרא מבארת את צדדי הספק: **מִי אָמְרִינַן** - האם אנו אומרים: **כִּי גְּמִירִי** - מה שלמדנו שהותרה **טוּמְאַת הַתְּהוֹם, בִּבְעָלִים** למדנו זאת, שאם הבעלים נטמא בטומאה שלא היתה ידועה לאף אחד הציץ מרצה. אבל **בְּכֹהֵן** - אם הכהן נטמא **לָא גְּמִירִי** - לא למדנו שהציץ מרצה גם על כך.

אוֹ דִּילְמָא בְּזִבְחָא גְּמִירִי - או שמא למדנו שהציץ מרצה על כל טומאת התהום בקרבנות הללו בפסח ובקרבנות נזיר, **לָא שְׁנָא בְּכֹהֵן, וְלָא שְׁנָא בִּבְעָלִים** - לא משנה אם הכהן נטמא או אם הבעלים נטמאו.

הצעת ראיה: ממה שהברייתא אומרת שטומאת התהום הותרה רק בטומאת מת ולא בטומאת שרץ, מוכח שטומאת התהום הותרה גם בכהן [שטומאת שרץ בבעלים מותרת בכל אופן למאן דאמר שוחטים וזורקים על טמאי שרץ]

אָמַר רָבָא: תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: לֹא אָמְרוּ טוּמְאַת הַתְּהוֹם שהיא מותרת בנזיר ועושה פסח, **אֶלָּא לְמֵת בִּלְבַד,** אבל בשאר טומאות ספק לא הותרו.

ויש לברר: **מֵת, לְמַעוּטֵי מַאי** - איזה טומאה הברייתא ממעטת שאין הציץ מרצה עליה, **לָאו לְמַעוּטֵי טוּמְאַת הַתְּהוֹם דְּשֶׁרֶץ** - אין לבאר אלא שהברייתא ממעטת אם נטמא בטומאת שרץ שלא היתה ידועה.

וּבְמַאי עָסְקִינַן - ויש לברר במה אנו עסוקים, **אִי נַיְמָא בִּבְעָלִים** - אם נאמר שהברייתא מדברת על בעלים שנטמאו בטומאת התהום דשרץ (שהציץ לא מרצה עליה),

וּבְמַאן - ובמי מדובר: **אִי בְּנָזִיר, מִי מַהֲנֵי בֵּיהּ** - וכי מועיל בו טומאת שרץ לסתור את ימי מניינו ולהצריכו להתחיל מחדש את נזירותו, והרי: **׳כִּי יָמוּת מֵת עָלָיו׳ אָמַר רַחֲמָנָא,** ומבואר שרק טומאת מת סותרת נזירותו ולא טומאת שרץ.

אֶלָּא בְּעוֹשֵׂה פֶּסַח, ואם הברייתא מדברת על עושה פסח, יש לשאול: **הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר אֵין שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵאֵי שֶׁרֶץ,** הרי מבואר שהברייתא אומרת שהציץ מרצה על טומאת התהום דשרץ, **אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵאֵי שֶׁרֶץ, הַשְׁתָּא טוּמְאָה יְדוּעָה, הוּתְּרָה לוֹ** [שאם הבעלים ודאי טמא שרץ שוחטים]. **טוּמְאַת הַתְּהוֹם - לֹא כָּל שֶׁכֵּן** [שאם הבעלים ספק טמא שרץ לא כן שכן ששוחטים עליו].

אֶלָּא לָאו בְּכֹהֵן - אלא אין לומר אלא שהברייתא מדברת על כהן שנטמא בטומאת שרץ

שטומאת התהום דשרץ לא הותרה, **וּשְׁמַע מִינַּה: הוּתְּרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם** - שמשמע שטומאת התהום של טומאת מת הותרה גם לכהן.

דחיית הראיה: כוונת הברייתא לומר שטומאת התהום הותרה רק בטומאת מת ולא בטומאת זיבה, ומדובר בטומאת הבעלים (ולא בטומאת הכהן)

אָמַר רַב יוֹסֵף: לֹא, לְעוֹלָם בְּבְעָלִים וּבְפֶסַח, ומה שהברייתא אמרה 'לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד', לא באו למעט טומאת שרץ אלא **לְמַעוֹטֵי טוּמְאַת הַתְּהוֹם דְּזִיבָה,** שאין שוחטים וזורקים על זב, ואפילו אם נטמא בטומאת התהום [כגון זב ביום השביעי שלו, שהוא ספק שמא יראה היום ויסתור את כל השבעה נקיים, והוא נקרא 'טומאת התהום' שלא ידוע לאף אדם אם יראה זיבה ביום השביעי] אין הציץ מרצה על כך.

◆◆◆

וְטוּמְאַת תְּהוֹם דְּזִיבָה לֹא מְרַצֶּה וְהָתַנְיָא רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שׁוֹמֶרֶת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם שֶׁשָּׁחֲטוּ וְזָרְקוּ עָלֶיהָ [יתבאר בדף הבא]

בשני שלה. עדיין ספק הוא שמא תלקה יום זה ויצטרף עם לתמול ותלקה גם מחר והוו להו שלשה והוא לה זבה גמורה ואם לא תלקה מטהר לערב: **אינה אוכלת.** שהרי צריכה לחיות עוד מחר שומרת יום כנגד יום: **ופעורה מלעשות פסח שני.** קס"ל כיון דבשעת שחיטה וזריקה ספק הוי מרלה ליכ מעומאת התהום דזיבה ואע"ג לאיגלגל מילתא למפרע שנטמאה ולאי בטומאת התהום: **מכאן ולהבא היא טמאה.** שומרת יום כנגד יום שספיקה קלת היום וטבלה טהורה מטומאה של תמול וכי הדר חזיא בו ביום מטמאה מכאן ולהבא ותהיה מחר שומרת יום כנגד יום הלכך מזריקה ומחיטה טהורה מעליתא הוא. וכנגן פליגי עליה ואמרי דכי חזיא לאיגלגל מילתא למפרע דזיבה היא וחדא טומאה היא ובשעת שחיטה ספק הוא ומיתבא בספק שני. ולקמיה פריך כיון דלרבי יוסי כל חד וחד טומאה נאמרי נפשיה הוא היאך מלטרפים לזיבה לעשות זבה גדולה: **בעל שפי לילות.** לילו בעל ג' לילות לא חזי לטמיל לגורתא עד שיבא קרבנותיו בח' ובשמיני נמי לא מלי למינקט ומיתני ואם"כ לאי מטומת משכב ומושב למפרע דכיון דילא מזיבה לאוסרה לשעה שהיא לאוכלה. בספק דטמאה היא ואע"ג דלאיגלגל מילתא מטהרה בספק לא מיתכא מוכלא לתכלת מעלעלות בספק שני שלא יטבל בז' שחרית: מטכבות ומוטבות שלאחר טובלו מתלין שהרי קתר מגיינו והרי הוא כבתחלתו דכתיב (ויקרא ט:) וספר לו שבעת ימים והרי אינן. ומדקתני נמי בשומרת יום למפרע אלמא נמי למפרע מטומאה ואפ"ה פטר לה מספק שני ס"מ טעמא משום דטומאת התהום הוי. ומשכבות ומושבות רבומא נקט להו מפני שהן אב הטומאה לטמא אדם וכדבר זה זב חלוק משכב מטמאין: **מדרבנן.** אבל מדאוריתא לא מטמאה אלא מכאן ולהבא בזב ז' ולא שומרת יום בשני דמקלת בז' ולא שומרת יום עולה להן לספיקתן הילך לגבי פסח טהורין מעליא הוי: **אבל הרואה זוב כו'.** לא ידענא מהיכא קאי אבל: **סופר אם שנפני.** כל הפוליך ספר ולריך לספור ז' אחרים: **וא"ל רבי יוחנן לא יספור אלא יומו.** ויחזור ויספור יום ג'. והוינן במילתיה דר' יוחנן מה נפקא מי למפרע מעמא דאין מקלת היום עולה לו ולא נגמרה ספירתו: **מלמד נמי נפסור.** דכתיב (ויקרא כ:) וספר לו ז' ימים לטהרתו טהרה אחת לטולן אלא שהיא מטמאה מפסקת ביניהם בתמ' נדה (דף לג:) ואם תנה לסירוגין כי הכא שיסתור יומו ושלימנו למחר נמלאת הספקה ביניהם: **ואם מכאן ולהבא מטמא.** שעלתה לו מקלת היום ונמרטו ספוניו לו: **ומו נמי לא נפסור.** אלא הרי הוא כראיה לאוסרה של זיבה אחרת ואין בה אלא טומאת ערב ויטבול לערב ויטהר(ו) דקי"ל לאיה לאוסרה של בז קרי בעלמא הוא בתמ' נדה (דף עב.): **אלא.** ה"ק ר' יוחנן לא יספור לו יומו ולא יומו כלומר אפילו יומו לפי שכבר עלתה לו מקלת היום כולו ואלמנו ספוניו שלו ולא מכלל זיבה: **וא"ל.** ר' אושעיא לרבי יוחנן: **ר' יוסי קאי דווקא.** דס"ל נמי מכאן ולהבא הוא טומאת מדפטור ליה לעיל מפסק שני אלמא קסבר ר' אושעיא למפרע דר' יוסי מדרבנן קאמר:

והא ר' יוסי הוא. מקבלת המילתא הוא ולא משום קלת מייתי לה: **הא מה דאמר מכאן ולהבא מטמא.** ולא משכבות טומא' התהום דזיבה: **נלבה.** דקתני לעיל לבעלי ס"ל לטמוטי מאי ע"כ לטמוטי ארן מוקמת ובכאן כדאמר לעיל (פ:) דאילו בבעלים לא מהני ארן דמוקמת בתהום דמת מיהא הוא לו: **אין שחטין וזורקין על טומת ארן.** ומשמעינן דטומא' התהום נמי דחיא ליה: **היכי משכחת לה.** כיון דאיה ליה מקלת היום עולה לה לספירתה ומכאן ולהבא לטמאה מטמאה ר"ל כל יומא דטומאה בחמיה הוא לה מגיעה לגדר מטמאה ולא מלינא דמ"ד לקמן (ע"ש) דטומאת התהום מרלי לין גבי מזיר ושוטה פסח אפי' לכתחלה כגון שנולד לו לפני זריקה: **בקרבנותיהן.** דמזיר ושוטה פסח: **כמקום שנה הוסרה לו טומאה ידועה.** כלל כגון מזיר ושוטה פסח אהן קרבנות יחיד: **מקום שהוסרה לו טומאה ידועה.** היכא דליכא עכו"ו:

לאו משום דסבר דציץ מרצה. תימה לרבא"ל מנ"ל דלמתא הא דפטורין היינו משום דסבר דנשים בני רשות ותו"ר דבהליל מוכח לקמן סוף פרק האשה (דף לא:): דרבי יוסי סבר נשים בני מוחה: **קסבר** רבי יוסי מכאן ולהבא היא ממטמאה. פי' ואלו סבירא לן כרבנן למפרע מעמא דמ"ת ס' ס"ל נמי דטעמא דרבי יוסי משום דסבר ציץ מרלה[8] מאי פריך ליטמא[9] דס"ל כרבנן וי"ל שלא רלה לעשות מחלוקת חדשה שלא מלינו תנאים חלוקים בכך אבל בלמפרע הוא מעמא מלינו תנאים בשילני נלה (דף עב.) אמתני' דטבלה יום שלאחריו ומימתה: **אי** נמי בגון **ראתה שני** ימים בין השמשות. מלמא מאני בדוחה בגלות שאמש דספיקא לילה הוא ספיקה וקן פי' בקונטרס וקשה לריב"א דתנן פ' שני דמגילה (דף כ.) וכן שומרת יום כנגד יום לא תעבוד עד הגן החמה ומסיק בגמ' קמ"ל כיון דבעי שימור שימור ביממא הוא וכן בשילני נלה (דף עב.) אמר ואוין בדוחה תוך י"ל יום ובטלה לערב ומשמה שמטמאים מאכל ומושב ומחיבן בקרבן מעמא אפילו לא חתיב מאכל ומושב ומשמה שמטמאים מאכל ומושב ומחיבן בקרבן מעמא אפילו לא חתיב

לריש לקיש דאמר כדרך עד דידעי בה כ"ע. קשה לריב"ל דבמאי בקיאו [1]: אימא הך מסקנא ולא מייתי הכא מלימה דר' יוחנן ולא פריך נמי אלא לר"ל וקאמר בגמרא למ"ד **וטמא** וטהור לבתחלה אינו דין שהותרה לו טומאת התהום אמרי ומי דיינינן ק"ו מהלכה והתניא [6] אמר לו רבי אליעזר עקיבא עצם כשעורה הלכה רביעית דם ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה אלא אמר רבא יליף מועדו מועדו מפסח וטומאת התהום גופא היכא כתיבא [3] אמר ר"א אמר קרא [1] וכי ימות מת עליו במחוורת עליו אשכחן נזיר עושה פסח מנלן א"ר יוחנן אמר קרא [2] בדרך רחוקה לכם במחוורת לכם רשב"ל אמר בדרך מה דרך בגלוי אף טומאה נמי בגלוי מיתיבי [4] אי זהו טומאת התהום כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם הכיר בה אחד דאמר במחוורת עליו עד דידע הוא לר' יוחנן דאמר לכם במחוורת לכם עד דידעי בה תרין לרשב"ל דאמר בדרך עד דידעי כולי עלמא אלא טומאת התהום הלכתא גמירי לה וקרא אסמכתא בעלמא אמר מר בר רב אשי לא שנו אלא שנודע לו לאחר זריקה דבי אזדריק דם שפיר איזדריק אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה מיתיבי [5] המוצא מת מושכב לרחבו של דרך לתרומה טמא לנזיר ועושה פסח טהור וכל טמא וטהור לחבא הוא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר מר בר רב אשי לא תימא נודע לו לאחר זריקה הוא דמרצה אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה אלא [3] אפילו נודע לו לפני זריקה מרצה: גופא [6] המוצא מת מושכב לרחבו של דרך לתרומה טמא לנזיר ועושה פסח טהור בד"א שאין לו מקום לעבור אבל יש מקום לעבור אף לתרומה טהור בד"א שמצאו שלם אבל משובר ומפורק טהור שמא בין הפרקים עבר ובקבר אפילו משובר ומפורק טמא מפני שהקבר מצרפו בד"א במהלך ברגליו אבל טעון אז רבוב טמא לפי שמהלך ברגליו אפשר שלא יגע ולא יאהל אבל טעון אז רבוב אי אפשר שלא יגע ולא יאהל בד"א בטומאת התהום אבל בטומאה ידועה טמא ואי זה היא טומאת התהום כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם אבל הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום [7] מצאו טמון בתבן בעפר ובצרורות הרי זה טומאת התהום במים באפילה בנקיקי הסלעים אין זה טומאת התהום ולא אמרו [8] טומאת התהום אלא למת בלבד: **מתני'** [9] נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה נטמא מיעוטו והנותר שורפין אותו בחצרותיהן או על גגותיהן מעצי עצמן הציקנין שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה: **גמ'** מ"ט א"ר יוסי בר חנינא כדי לבריישן: נטמא מיעוטו וכו': ורמינהו [10] וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חוץ מגמרי הלכתא אלא בטומאת התהום שהיא בתהום המטבח מן הכל: **ולא אמרו.** דהוהיה טומאת התהום אלא בת מת בלבד: **מתני' נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה.** כל המקדש כולו קרי **ציקינין.** עלרגלן כלומר שהן לרי עין: **שורפין אותו.** אח מעבר לרחוק שם הבירה ומשם הלאה כל המקדש כולו לאותו: **שורפו במקומו.** לא כל המקדש כולו אלא בלבד לאפוקי הרוג שהרי הכיר בו מי שהרגו: הרבה וחף על גב דקיימא לן בפרק כל שעה (לעיל מה.) דבמקום אכילת קדשים שם שריפתן המקדש בתם מעבר [יומא ז]: מחוץ

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ו מהל' מחוסרי הלכה יח:

עא ב מיי' פ"ד מהלכי היאסת מקדש הל' ו:

עב ג מיי' פ"ו מהל' קרבן עדה הלכה יט ופ"ח מהל' תנות הטומאה הלכה ב [וס"ע מהלכות מיחוס הל' יח]:

עג ד מיי' פ"ו מהלכות מיחוס הלכה יט:

עד ה מיי' פ"ד מהלכי קרבן עדה הלכה יג ופ"ט מהל' פסולי המוקדשין הלכה ג ז:

מוסף תוספות

א. ולפני זריקה [נאמר דהיינו לפני זריקת שאר דמים, [הרי]. תוס' שאנץ. ב. [ת"ר לא צריך ריצוי צץן. שם. ג. דכיון שנודע לו קודם שיש לעשות דבר שנעבר, הרי הוא כאילו נטמא באותה שעה טומאה ידועה. שם. ומתוך קושית גליון הש"ס, ועי' רש"ש שכ"כ מעצמו. ד. וקודם גילוח מסיק בפרק בתרא דנזיר דטומר. שם. ה. [ת"ר לר' אליעזר מוקי לה דהתם, אבל... שם. ז. דאם יושב לא הויא שכונת קברות שכך לא קברוהו. שם. ז. כתוס' שאנץ "ונפל עליו הבית". ח. שוראין בהם חכמים עצרות ביוחר. שם.

רבינו חננאל

אינו דין שהותרה לצבור טומאת התהום. וקרבן צבור הוה כהן המרצה בתמיד. וכן הוא פמדים בתלמוד ארץ ישראל. ואפשרן ומי דיינינן קל וחומר מהלכה טומאת התהום ליחיד הכא היא וקרבן צבור קל וחומר. והתניא אמר לו רבי עקיבא עצם כשעורה הלכה ורביעית דם קל וחומר מהלכה. וזו דר' עקיבא עיקרא בנזיר פרק כהן גדול ונזיר. וקל וחומר (דרבא) [דרבה] מפורש בירושלמי. אלא אמר רבא גמר במועדי במדבר שזה מפסח. היכא כתיבא טומאת התהום בנזיר. אמר רבי אלעזר שנאמר וכי ימות מת עליו וגו' במחוורת עליו. ר' יוחנן אמר שנאמר טמא לנפש אי בדרך רחוקה לכם לכם במחוורת לכם. ריש לקיש אומר אי בדרך רחוקה גלויה. ואותבינן עליהון איזו היא טומאת התהום כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם, הכיר בה אחד בסוף העולם אין זו טומאת התהום, קשיא לר' אלעזר דאמר וכי ימות מת עליו, במחוורת עליו הוא שחייבים עליה, וכל מה שאינה מחוורת עליו אינם שחייבים ודאינון אתנו הרי היא טומאת התהום. ולרבי יוחנן דמפרש לה מלכם תרין, הא דיש בה אחד טומאת התהום קרינא ביה. ולרישא לקיש דמפרש לה מדרך כל שאינו גלוי לכל אדם כדרך הרי היא טומאת התהום הא' מתני' דקתני אפילו יודע בה אחד בסוף העולם אין זו טומאת התהום קשיא לכולהו. ונדחו כלם ואוקמינהו אלא בטומאת התהום הלכתא גמירא לה וקרא אסמכתא בעלמא. אמר מר בר רב אשי אפילו אם נודע לו שנטמא לפני זריקה הצ"ל מרצה. המוצא מת מושכב לרחבו של דרך. לתרומה טמא, לנזיר ועושה פסח טהור. בד"א בשאין לו מקום לעבור אבל יש לו מקום לעבור אף לתרומה טהור

שאני אומר ממקום טהור עובר. בד"א שמצאו שלם אבל משובר ומפורק טמא. ובקבר אפילו משובר ומפורק טמא שהקבר מצרפו בד"א במהלך ברגליו בד". מצאו טמון בתבן בעפר ובצרורות הרי זה טומאת התהום במים באפלה ובנקיקי הסלעים אין זו טומאת התהום ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד: **מתני'** נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה. כדי לבריישן. מפני שפשעו בו ונטמא. נטמא מיעוטו והנותר שורפין אותו בחצרותיהן ותנן באילו עוברין בסופו על בשר הקדש שיצא ונפסל

מסורת הש"ס

ו) שבת קנב. ע"ש מיר מ"ז, ב) מיר מב. ע"ש, ג) [מש. תוספתא זיש ספ"ב, ד) שם, ה) [מיר שם: כל הענין תוס' זבוס ס"ב], ו) [נעיל ב: ע"ש ומ"ש], ז) [כרסות מנ:] נעיל מנ.

תורה אור השלם

1. וכי ימות מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו:
2. דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליי: במדבר ט י

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ונטמא וכו' כמו כן שנא מתוך לקמן מל"ג:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אלא לפני זריקה יבא שאר קרבנות. נא זמנו להנין הא שם נטמאת אח"כ מוב אינו מוחר נטומאה יודע אבל אם נודע שנטמא למפרע מוב כדומה מוחר ובהכנה אינו מוחר עוי:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה בדרך המשובר ומפורק טהור. כ"כ מלבם ומפורק בקנו אבל בפאמם קלי גם (אבפאן ה) [ס"ל] מקום לעבור:

מוסף רש"י

ואין דנין ק"ו מהלכה. דלא נתנה תורה שנעבר פה לוקים ב"א מנה (שבת קלבב). במחוורת עליו. בבהיר כי כגון מוקה יודעה מוחר אבל לא בל מוקה שאינה יודעה לו (נזיר מב). אף טומאה נמי בגלוי. לפוקיר מוקה מהתום לבא (שם). המוצא מת מושכב לרחבו של דרך. מעון בדרך בתבן לא בלרוחות ומוקל לרחבו של דרך ומין לא מקום לעבור אבל יש מקום שהוקר עליו לא הכיר בו אחד מחמתו (נזיר מב). לעבור. לתרומה. לענין מלבם מוחמה (שם). לנזיר ועושה פסח מהרר. ואינו נרוך לגאות אבל אמר. ומכל אלו שאמרו דבנזיר ועושה פסח מוחר, כשנדע לו לאחר שעשה פסחו. אבל נודע לו מוקה שעשה פסחו הרי זה בעלה אבל, ומכי מפורש עלה בהוספתא בכריתות דמקר (שם). מיד ומל אבל יש מקום לעבור. אבל על בל אחת (שם). בטמה דברים אמורים. הלבלר בין המקוקים מוהר, במהלבלר ברגליו. שיכול לבין ולפקוח בימים שלא יגע ולא יאהיל. אבל מוצון אל יגע ולא יאהיל. אבל מוצון אל מוצון אל יגע ולא יאהיל. בטמא. בתמוהה לפי שלו אפשר כי אבל לנזיר ועושה פסח לעולם מוהר דהכי מוהר לה בטומאת התהום. ומכל מקום בפסחים אבל עשון אל רוכב אבל בנזיר ועושה פסח נעמא. אבל בטומאה אבל בטומאה (שם). אבל בטומאה ידועה. שהיתה יודעה לעוב אבל. בטמא. ואפילו מיד ועושה פסח, ועושה פסח עם בשר. אפילו מיד ועושה פסח בעבר ובצרורות. ולאפסר בעבר אל בכרי בו אחד מעולם (שם). אבל בטומאה ידועה. בבאן בעבר ובצרורות. ולאפס

יום רביעי כח שבט תשפ"א פסחים דף פא

שאלה: הרי בברייתא משמע שהציץ מרצה על טומאת התהום דזיבה, שאם שחטו על שומרת יום וכסוף נטמאה, פטורה מלעשות פסח שני

שואלת הגמרא: **וְטוּמְאַת תְּהוֹם דְּזִיבָה לֹא מְרַצֶּה** - וכי הציץ לא מרצה על טומאת תהום של זיבה.

וְהָתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שׁוֹמֶרֶת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם [זבה שראתה יום אחד, ודינה להמתין ביום השני, שאם תראה ביום שני, וגם תראה ביום השלישי, תהיה זבה גדולה. ואם לא תראה ביום השני, תטהר לערב] **שֶׁשָּׁחֲטוּ** [פסח] **וְזָרְקוּ עָלֶיהָ** [את הדם] (דף פא) **בַּשֵּׁנִי שֶׁלָּהּ,**

וְאַחַר כָּךְ רָאֲתָה [ביום השני], **אֵינָהּ אוֹכֶלֶת** - שהרי היא צריכה להיות 'שומרת יום כנגד יום' ביום השלישי.

וּפְטוּרָה מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, שהרי שחטו וזרקו פסח בשבילה, ואף שבסוף היא נטמאה.

יום א'	יום ב'		יום ג'
ראתה	טובלת וצריכה לשמור ביום זה (יום ב') כנגד היום שראתה (יום א').		דינה שצריכה לשמור ביום זה (יום ג') כנגד היום שראתה (יום ב), ועל כן אינה אוכלת, אבל פטורה מלעשות פסח שני
	בבוקר (היא ספק טמאה) שחטו וזרקו עליה.	**אחר כך ראתה, ומתברר שהיתה טמאה מהבוקר**	

מַאי טַעְמָא - מה הטעם שפטורה לעשות פסח שני, **לָאו מִשּׁוּם דִּמְרַצֶּה צִיץ,** אין זה אלא מפני שהציץ מרצה על טומאתה, כיון שזה 'טומאת התהום', שבשעת השחיטה אף אדם בעולם לא יכל לדעת שהיא אחר כך תיטמא, הרי שהציץ מרצה גם על טומאת התהום דזיבה.

תשובה: רבי יוסי סובר ששומרת יום שנטמאה, אינה טמאה למפרע, נמצא שכשששחטו וזרקו עליה היתה טהורה

הגמרא דוחה את הראיה: **אָמְרִי, לָא** זה טעמו של רבי יוסי בברייתא, אלא טעמו הוא **מִשּׁוּם דְּקָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי מִכָּאן וּלְהַבָּא הִיא מְטַמְּאָה** - שומרת יום כנגד יום שספרה קצת היום וטבלה, הרי היא טהורה, ואם היא תחזור ותראה הרי היא טמאה מכאן ולהבא, נמצא שבשעה ששחטו וזרקו עליה היתה טהורה.

יום א'	יום ב'		יום ג'
ראתה	דינה שצריכה לשמור ביום זה (יום ב') כנגד היום שראתה (יום א').		דינה שצריכה לשמור ביום זה (יום ג') כנגד היום שראתה (יום ב), ועל כן אינה אוכלת, אבל פטורה מלעשות פסח שני
	בבוקר (היא טהורה) שחטו וזרקו עליה.	**אחר כך ראתה, ומכאן ולהבא היא טמאה**	

שאלה על התשובה: הרי מבואר בדברי רבי יוסי ששומרת יום שנטמאה, טמאה למפרע

שואלת הגמרא: **וְהָתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: זָב בַּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת שֶׁשָּׁחֲטוּ וְזָרְקוּ עָלָיו בַּשְּׁבִיעִי שֶׁלּוֹ, וְאַחַר כָּךְ רָאָה,**

	שבעה נקיים						
יום ראייה	**יום א׳**	**יום ב׳**	**יום ג׳**	**יום ד**	**יום ה׳**	**יום ו׳**	**יום ז׳**	
ראה ב׳ ראיות							**בבוקר יכול לטבול,**	**אחר כך ראה**

וְכֵן שׁוֹמֶרֶת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם שֶׁשָּׁחֲטוּ וְזָרְקוּ עָלֶיהָ בַּשֵּׁנִי שֶׁלָּהּ, וְאַחַר כָּךְ רָאָתָה,

יום א׳	**יום ב׳**		**יום ג׳**
ראתה	טובלת וצריכה לשמור ביום זה (יום ב׳) כנגד היום שראתה (יום א׳).		דינה שצריכה לשמור ביום זה (יום ג׳) כנגד היום שראתה (יום ב),
	בבוקר שחטו וזרקו עליה.	**אחר כך ראתה, ומכאן ולמפרע היא טמאה**	

הֲרֵי אֵלּוּ מְטַמְּאִין מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב לְמַפְרֵעַ - כלומר: משכב או מושב שישבו עליו לפני שנטמאו, הרי הם טמאים, שכאשר ראו מתברר שהיו טמאים למפרע.

וּפְטוּרִים מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, הרי מפורש שהם טמאים למפרע, ולא רק מכאן ולהבא.

תשובה: טומאתה למפרע היא מדרבנן

עונה הגמרא: **אָמְרִי, מַאי לְמַפְרֵעַ, מִדְּרַבָּנַן,** אבל מדאורייתא אינם טמאין אלא מכאן ולהבא, בין הזב בשביעי שלו ובין השומרת יום בשני שלה, דמקצת יום ככולו. ולכן לגבי פסח דינם כטהורים, ופטורים מלעשות פסח שני.

הוכחה שגם רבי אושעיא סובר שלרבי יוסי הזה מטמא למפרע רק מדרבנן

וְאַף רַבִּי אוֹשַׁעְיָא סָבַר, שדעת רבי יוסי שזב ביום השביעי לאחר שטבל, טהור מדאורייתא, ואינו **מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ** אלא **מִדְּרַבָּנַן,**

דְּתַנְיָא רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אוֹמֵר: אֲבָל זָב שֶׁרָאָה בַּשְּׁבִיעִי שֶׁלּוֹ, סוֹתֵר אֶת שֶׁלְּפָנָיו - כל השבעה נקיים, וצריך לספור שבעה אחרים, **וַאֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא יִסְתּוֹר אֶלָּא יוֹמוֹ,** ויחזור ויספור רק יום אחד,

והקשינו על דברי רבי יוחנן: **מִמָּה נַפְשָׁךְ, אִי קָסָבַר לְמַפְרֵעַ הוּא מְטַמֵּא,** דאין מקצת היום עולה לו ולא נגמרה ספירתו, **אֲפִילּוּ כּוּלְּהוּ נְסִתּוֹר,** שכתוב 'וספר לו שבעה ימים לטהרתו' - טהרה אחת לכולן, שלא תהיה טומאה מפסקת ביניהן.

אי קָסָבַר מִכָּאן וּלְהַבָּא הוּא מְטַמֵּא - שמקצת היום עולה לא, ונגמרה ספירתו, **יוֹמוֹ נָמֵי לָא נִסְתּוֹר,** לא יסתור אפילו את היום השביעי, אלא יהיה זה כראיה ראשונה של זיבה חדשה, ויטבול לערב ויטהר, שזב הרואה ראייה אחת - טמא יום אחד וטובל לערב.

אֶלָּא אֵימָא - אלא תאמר שכך אמר רבי יוחנן: **לֹא יִסְתּוֹר וְלֹא יוֹמוֹ** - כלומר אפילו יומו אינו סותר לפי שכבר עלתה לו מקצת היום ככולו וגמר את השבעה נקיים שלו, ומה שנטמא אחר כך הוא טומאה חדשה שהוא טמא מכאן ולהבא.

וַאֲמַר לֵיהּ ר' אושעיא לר' יוחנן: **רַבִּי יוֹסֵי קָאֵי כְּוֹתָךְ** - רבי יוסי [שאומר לגבי זב שראה ביום השביעי שלו לאחר שהקריבו את הפסח שלו, שיצא ידי חובה, כיון שמהתורה הוא מטמא מכאן ולהבא] סובר כמותך.

וְהָא רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מְטַמְּאִין מִשְּׁכָּב וּמוֹשָׁב לְמַפְרֵעַ, וכיצד אומר ר' אושעיא לר' יוחנן שרבי יוסי סובר כמוהו, **אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ,** שרבי יוסי סובר **מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ מִדְּרַבְּנַן,** ומהתורה מכאן ולהבא הוא מטמא. **שְׁמַע מִינַּהּ.**

◆◆◆

שאלה: האם אפשר להוכיח משיטת רבי יוסי שהותרה גם טומאת התהום של הכהן, כי הרי בטומאת זיבה לא שייך טומאת התהום לרבי יוסי

לעיל שנינו שמה שאמרו 'לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד' הוא למעט טומאת זיבה שאין בה את הקולא של טומאת התהום. ולכן אם זב נטמא ביום השביעי שהוא מטמא למפרע, אף שהוא 'טומאת התהום' שאף אדם בעולם לא ידע אם הוא ייטמא ביום השביעי, לא הותרה טומאה זו.

שואלת הגמרא: **וּלְרַבִּי יוֹסֵי הַשְּׁתָּא דְּאָמַר מִכָּאן וּלְהַבָּא הוּא מְטַמֵּא,** אם כן אין אופן של טומאת התהום בזיבה, כי הרי אם יראה ביום השביעי, לאחר שהקריבו את פסחו, טומאתו היא מכאן ולהבא, ואין הקרבן צריך ריצוי, אם כך מה שאמרו 'לא אמרו טומאת התהום אלא **[לְמֵת] בִּלְבַד, לְמַעוֹטֵי מַאי** - איזה טומאה הוא בא למעט.

נִפְשׁוֹט מִינַּהּ דִּבְכֹהֵן וְהוּתְּרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם - נאמר שבאו למעט טומאת התהום בשרץ, שהיא נוגעת רק לכהן, כי הרי בבעלים אנו אומרים שזורקים על טמא שרץ, ואם כן נפשוט את הספק הנ"ל שגם לכהן התירו טומאת התהום ולא רק לבעלים.

טומאת התהום		
	בבעלים	**בכהן**
במת	הותר	ספק
בזב	לא שייך, כי הוא נטמא מכאן ולהבא	לא שייך, כי הוא נטמא מכאן ולהבא
בשרץ	לא צריך להתיר, כי שוחטין על טמא שרץ	שייך ועל זה אמרו: 'לא אמרו טומאת התהום אלא למת'.

תשובה: רבי יוסי סובר שאין שוחטים על טמא שרץ, וממילא שייך נידון על טומאת התהום של שרץ בבעלים

עונה הגמרא: **אָמְרִי, לְעוֹלָם בִּבְעָלִים, וּבְפֶסַח** - הברייתא שאמרה 'לא אמרו טומאת התהום אלא למת' דיברה על בעלים שנטמא בשרץ, ורוצה לעשות פסח, **וְקָסָבַר אֵין שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵאֵי שֶׁרֶץ,** ואם כן אי אפשר לשחוט עליו פסח, **וְאִיצְטְרִיךְ לְמַעוֹטֵי** - ולכן הברייתא הוצרכה למעט זאת שלא התירו טומאת התהום בטומאת שרץ.

טומאת התהום		
	בבעלים	**בכהן**
במת	הותר	ספק
בזב	לא שייך, כי הוא נטמא מכאן ולהבא	לא שייך, כי הוא נטמא מכאן ולהבא
בשרץ	צריך להתיר, כי שוחטין על טמא שרץ. ועל זה אמרו: 'לא אמרו טומאת התהום אלא למת'.	ספק

◆◆◆

שאלה: לרבי יוסי שסובר שזבה שנטמאה ביום ששומרת, הרי היא טמאה רק מכאן ולהבא, כיצד שייכת זבה גדולה

אֶלָּא לְרַבִּי יוֹסֵי זָבָה גְּמוּרָה הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ - אלא לרבי יוסי כיצד אתה מוצא זבה גמורה, כיון שמקצת היום עולה לה לספירתה, ומכאן ולהבא היא טמאה נמצא שכל יום הוא טומאה בפני עצמה, וכיצד הראיות מצטרפות.

יום א'	**יום ב'**		**יום ג'**	
ראתה	טובלת וצריכה לשמור ביום זה (יום ב') כנגד היום שראתה (יום א').		דינה שצריכה לשמור ביום זה (יום ג') כנגד היום שראתה (יום ב').	
	בבוקר (היא טהורה)	**אחר כך ראתה, ומכאן ולהבא היא טמאה**	בבוקר (היא טהורה)	**אחר כך ראתה, ומכאן ולהבא היא טמאה**

תשובה א: מדובר שראתה כל הימים ברציפות

עונה הגמרא: **בְּשׁוֹפַעַת** - מדובר באופן שראתה כל שלשה הימים ברציפות, ולא היה כלל זמן שהיא היתה טהורה.

תשובה ב: מדובר שראתה בב׳ בין השמשות, ונמצא שלא ספרה שום יום בטהרה

אִי בְּעֵית אֵימָא, מדובר **כְּגוֹן שֶׁרָאֲתָה כָּל שְׁנֵי בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת** - שכל תחילת הימים היו בטומאה, שאין כאן תחלת יום טהור שיעלה לה לספירה.

◆◆◆

ספק: כהן המרצה בתמיד אם הותרה לו טומאת התהום

בְּעֵי רַב יוֹסֵף, כֹּהֵן הַמְרַצֶּה בְּתָמִיד [כל השנה], **הוּתְּרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם אוֹ לָא** - שטומאה דחויה היא בציבור, ולא הותרה, ולכן כמה שאפשר יותר לעשות בטהרה צריך, ואם יש כהן טהור צריך שכהן טהור יקריב את הקרבן, והספק הוא: **אִם תִּמְצָא לוֹמַר, כֹּהֵן הַמְרַצֶּה בְּקָרְבְּנוֹתֵיהֶן (שֶׁל נָזִיר וְעוֹשֵׂה פֶּסַח) הוּתְּרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם, כֹּהֵן הַמְרַצֶּה בְּתָמִיד מַאי, מִי אָמְרִינַן כִּי גְּמִירִי טוּמְאַת הַתְּהוֹם, בְּפֶסַח.** [אבל] **בְּתָמִיד לָא גְּמִירִי.**

אוֹ דִּילְמָא יָלִיף תָּמִיד מִפֶּסַח, ו׳הותרה טומאת התהום׳ גם בתמיד, ואין צריך לחפש אחר כהן טהור.

[רש"י מוסיף שלפי המבואר להלן שמה שהותרה טומאת התהום היינו שאף אם נודעה הטומאה לפני הזריקה, מותר לזרוק את הדם בטומאה, וכן כאן יהיה מותר לזרוק את הדם אף לאחר שנודעה הטומאה]

(שלב 1) טומאה דחויה	(שלב 2) טומאת התהום הותרה	(שלב 3) זריקה לאחר שנודעה הטומאה
אם יש כהן טהור, צריך שהוא יקריב את הקרבן תמיד ולא כהן טמא	כהן טמא בטומאת התהום, יכול להקריב את התמיד, כי הטומאה הותרה	כיון שזורקים אף לאחר שנודעה הטומאה, הכהן שטמא בטומאת התהום, יוכל לזרוק את הדם אף לאחר שנודעה טומאתו

הצעת פשיטת הספק: לומדים בקל וחומר מפסח, שגם בתמיד הותרה טומאת התהום

אָמַר רַבָּה: קַל וָחוֹמֶר, וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא הוּתְּרָה לוֹ טוּמְאָה יְדוּעָה [כלל כגון נזיר ועושה פסח שהן קרבנות יחיד], **הוּתְּרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם. מָקוֹם שֶׁהוּתְּרָה לוֹ טוּמְאָה יְדוּעָה** - [כגון בתמיד שאם כל הכהנים טמאים מקריבים בטומאה], [עמוד ב] **אֵינוֹ דִּין שֶׁהוּתְּרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם.**

דחיית ההצעה: אין לומדים קל וחומר מהלכה למשה מסיני

אָמְרִי, וּמִי דְּיֵינִינַן קַל וָחוֹמֶר מֵהֲלָכָה - וכי לומדים קל וחומר מהלכה למשה מסיני, (שהרי מה שטומאת התהום אינה מטמאה הוא הלכה למשה מסיני - שאפילו אם היה שם ודאי טומאה, אלא שלא ידעו ממנה בשעה שזרק את הדם, אינה פוסלת את העבודה למפרע),

וְהָתַנְיָא - והרי שנינו בברייתא שרבי עקיבא למד בקל וחומר שנזיר שנטמא מרביעית דם, הרי זה סותר את נזירותו, ועליו להתחיל מחדש את ימי נזירותו, שמה עצם כשעורה שאינה מטמאה באהל, הרי היא סותרת את הנזירות, רביעית דם שהיא מטמאה באהל, ודאי שהיא סותרת את הנזירות, **אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: עֲקִיבָא, עֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה, הֲלָכָה** למשה

מסיני, שנזיר שנטמא ממנה הרי זה סותר את נזירותו, **רְבִיעִית דָּם** [אתה בא ללמוד ממנה ב]**קַל וְחוֹמֶר**, **וְאֵין דָּנִין קַל וָחוֹמֶר מֵהֲלָכָה** למשה מסיני אלא מדבר הכתוב בתורה.

פשיטת הספק: לומדים בלימוד מפסח שגם בתמיד הותרה טומאת התהום

אֶלָּא אָמַר רָבָא: יָלֵיף - לומדים זאת בגזירה שווה **'מוֹעֲדוֹ', 'מוֹעֲדוֹ', מִפֶּסַח,** שבתמיד כתוב 'מועדו' ובפסח כתוב 'מועדו', כשם שבפסח הציץ מרצה על טומאת התהום, כך גם בתמיד.

◆◆◆

מבררת הגמרא: **וְטוּמְאַת הַתְּהוֹם גּוּפָא הֵיכָא כְּתִיבָא** - וטומאת התהום עצמה היכן כתובה בתורה שהיא הותרה בנזיר ועושה פסח.

מקור א' לטומאת התהום [בנזיר]

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אָמַר קְרָא - שנינו בפסוק לגבי נזיר: **'וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו',** ממה שכתוב 'עליו' אנו לומדים: **בִּמְחֻוֶּרֶת עָלָיו** - שתהא ברורה לו, ומכאן ההוכחה שטומאת התהום שאינה ברורה וידועה אינה סותרת את ימי נזירותו.

מבררת הגמרא: **אַשְׁכְּחַן נָזִיר** - מצאנו מקור לגבי נזיר שאם נטמא בטומאת התהום אין זה סותר את ימי נזירותו, אבל **עוֹשֶׂה פֶּסַח מִנָּלַן** - מנין לנו שהעושה פסח שנטמא בטומאת התהום וזרקו את דם הפסח, הפסח כשר.

מקור ב' לטומאת התהום [בפסח]

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר קְרָא 'טמא לנפש או **בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה לָכֶם',** ממה שכתוב 'לכם' לומדים: **בִּמְחֻוֶּרֶת לָכֶם** - שהטומאה ברורה לכם, וטומאת התהום אינה ברורה, ומי שנטמא בה אינו צריך לעשות פסח שני.

מקור ג' לטומאת התהום [בפסח]

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כְּדֶרֶךְ - בפסוק כתוב 'טמא נפש' בסמיכות ל'דרך רחוקה', **מָה דֶּרֶךְ בְּגָלוּי** - כמו שדרך הוא דבר גלוי, **אַף טוּמְאָה נָמֵי בְּגָלוּי** - גם טומאה המדוברת בפסוק היא טומאה גלויה ולא טומאת התהום שאינה גלויה.

שאלה: בברייתא מבואר שאם אחד יודע מהטומאה אין זה טומאת התהום, ואין זה מתיישב עם ג' המקורות הנ"ל

מֵיתִיבִי, אֵי זֶהוּ טוּמְאַת הַתְּהוֹם שהותרה לנזיר ועושה פסח, **כָּל שֶׁלֹּא הִכִּיר בָּהּ אֶחָד בְּסוֹף הָעוֹלָם** - שאין אף אדם בעולם שיודע מטומאה זו. אבל אם **הִכִּיר בָּהּ אֶחָד בְּסוֹף הָעוֹלָם** - אם אדם אחד בעולם יודע מטומאה זו, **אֵין זֶה טוּמְאַת הַתְּהוֹם.**

והנה: **לְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר בִּמְחֻוֶּרֶת עָלָיו,** שטומאת התהום לומדים ממה שמשמע בפסוק שהטומאה צריכה להיות ברורה אצל הנטמא, אם כן **עַד דְּיָדַע הוּא** - כל שהוא לא יודע מהטומאה, אין זה מחוור עליו, וממילא צריך להיות הדין שכל שהוא לא יודע מהטומאה הרי זה טומאת התהום.

לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר 'לָכֶם' בִּמְחֻוֶּרֶת לָכֶם - שלומדים זאת ממה שמשמע בפסוק שהטומאה

צריכה להיות ברורה 'לכם', אם כן **עַד דְּיָדְעִי בַּהּ תְּרֵין** - כל ששנים יודעים מהטומאה, הרי זה בכלל מחוורת 'לכם', וממילא צריך להיות הדין שכל שאין שנים יודעים מהטומאה, הרי זה טומאת התהום.

לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ דְּאָמַר כִּדְרֶךָ - שלומדים שטומאה צריכה להיות ברורה ומחוורת כמו דרך, אם כן **עַד דְּיָדְעִי כּוּלֵּי עָלְמָא** - עד שכולם לא יודעים מהטומאה אין זה מחוור כמו דרך, וממילא צריך להיות הדין שכל שאין כולם יודעים מהטומאה אין זה טומאת התהום.

אם כך קשה שכל הטעמים שאמרו האמוראים אינם מתיישבים עם דברי הברייתא שאמרה שטומאת התהום היא רק אם לא הכיר בה אחד בסוף העולם.

מקור חדש: טומאת התהום היא הלכה למשה מסיני

עונה הגמרא: **אֶלָּא טוּמְאַת הַתְּהוֹם הִלְכְתָא גְּמִירִי לַהּ** - לומדים זאת מהלכה למשה מסיני, **וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא** - והפסוקים שהובאו בדברי האמוראים לעיל הם אסמכתא בעלמא.

(רש"י מבאר שבמסקנת הסוגיא כאן מבואר שטומאת התהום לומדים מהלכה למשה מסיני, והגמרא הזכירה זאת כבר בסוגיא הקודמת, שהסוגיא לעיל נשנתה בשנותיו של רב יוסף, ובימיו כבר שנו סוגיא זו שמבואר בה שלומדים זאת מהלכה למשה מסיני).

◆◆◆

הצעת המאמר: אם הטומאה נודעה לפני שהדם נזרק, אין הציץ מרצה

אָמַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי: לֹא שָׁנוּ [שהציץ מרצה על טומאת התהום בנזיר ועושה פסח], **אֶלָּא שֶׁנּוֹדַע לוֹ** מהטומאה **לְאַחַר זְרִיקָה, דְּכִי אִזְדְּרִיק דָּם שַׁפִּיר אִיזְדְּרִיק** - שכאשר הדם נזרק, הוא נזרק כראוי שהרי לא ידעו מהטומאה, **אֲבָל נוֹדַע לוֹ לִפְנֵי זְרִיקָה, לֹא מְרַצֶּה** - אבל אם נודע מהטומאה לפני הזריקה, אין הציץ מרצה.

שאלה: בברייתא משמע שאף אם הטומאה נודעה לפני שהדם נזרק, הציץ מרצה

מֵיתִיבִי, הַמּוֹצֵא מֵת מוּשְׁכָּב לְרָחְבּוֹ שֶׁל דֶּרֶךְ - והוא עבר שם, ואי אפשר שלא נגע בו או הסיט אותו, או האהיל עליו, **לְתָרוּמָה** - לאכול בתרומה, **טָמֵא** - דלא הותרה בו טומאת התהום,

לְנָזִיר וְעוֹשֵׂה פֶּסַח, טָהוֹר, שהותרה בהם טומאת התהום.

וְכָל טָמֵא וְטָהוֹר לְהַבָּא הוּא - כל מקום שנאמר 'טמא' או 'טהור' היינו לעתיד, כלומר: הוא טהור ויכול להמשיך לעשות את הפסח, או הוא טמא ואינו יכול להמשיך לעשות את הפסח, וכיון שהברייתא אומרת 'טהור' ופירושו שיכול להמשיך לעשות את הפסח, הרי מבואר שאפשר לזרוק את הדם גם לאחר שנודע שנטמא בטומאת התהום. וקשה על דברי מר בר רב אשי שאמר שלאחר שנודעה הטומאה, אין הדם נזרק.

נוסח חדש במאמר: אף אם הטומאה נודעה לפני שהדם נזרק, הציץ מרצה

מבארת הגמרא: **אֶלָּא אִי אִיתְּמַר הָכִי אִיתְּמַר:**

אָמַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי: לָא תֵּימָא נוֹדַע לוֹ לְאַחַר זְרִיקָה הוּא דִּמְרַצֶּה, אֲבָל נוֹדַע לוֹ לִפְנֵי זְרִיקָה, לֹא מְרַצֶּה.

אֶלָּא אֲפִילּוּ נוֹדַע לוֹ לִפְנֵי זְרִיקָה, מְרַצֶּה, כיון שבשעה שנטמא, לא ידע שום אדם מהטומאה, [כגון שעבר על מקום שהיה תחתיו מת, ואף אדם לא ידע שיש שם מת], ואף הוא לא נודע לו שנטמא עד שנשחטו קרבנותיו, הלכה למשה מסיני היא שזורקין עליו את הדמים.

✦✦✦

טומאת התהום, בתרומה טמא: כשמוצא מת מושכב בדרך ואי אפשר לעבור בלי לנגוע או לאהיל על המת

גּוּפָא, הַמּוֹצֵא מֵת מוּשְׁכָּב לְרָחְבּוֹ שֶׁל דֶּרֶךְ, לִתְרוּמָה, טָמֵא. לְנָזִיר וְעוֹשֵׂה פֶּסַח, טָהוֹר.

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים [שלתרומה טמא], **שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם לַעֲבוֹר** - שהמת ממלא את כל רוחב הדרך, **אֲבָל** אם **יֵשׁ מָקוֹם לַעֲבוֹר** [שהמת אינו ממלא את כל רוחב הדרך], **אַף לִתְרוּמָה טָהוֹר,** דהוי ליה ספק טומאה ברשות הרבים, וספיקו טהור.

[מצאו מפורק:] **בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים** [שאם המת ממלא את כל הדרך, העובר שם טמא], **שֶׁמְּצָאוֹ שָׁלֵם.**

אֲבָל אם מצא את המת **מְשׁוּבָּר וּמְפוֹרָק, טָהוֹר,** שאנו אומרים: **שֶׁמָּא בֵּין הַפְּרָקִים עָבַר** - שמא עבר בין איברי המת, ולא נגע ולא אהיל על המת.

[עבר על קבר:] **וּבַקֶּבֶר, אֲפִילּוּ מְשׁוּבָּר וּמְפוֹרָק, טָמֵא. מִפְּנֵי שֶׁהַקֶּבֶר מְצָרְפוֹ** - שכל הקבר מטמא באהל, ואפילו החלק הריק שבקבר מטמא, שנאמר 'או בקבר'.

[מת, משובר ומפורק, והעובר שם טעון משוי או רכוב:] **בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים** [שאם יש מת משובר ומפורק שאינו בקבר טהור], **בִּמְהַלֵּךְ בְּרַגְלָיו. אֲבָל** [אם ההולך בדרך היה] **טָעוּן** [משוי], **אוֹ רָכוּב** - או שהיה רוכב, **טָמֵא. לְפִי שֶׁמְּהַלֵּךְ בְּרַגְלָיו אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִגַּע וְלֹא יַאֲהִיל, אֲבָל טָעוּן אוֹ רָכוּב אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִגַּע וְלֹא יַאֲהִיל,** כי מי שנושא משא או רוכב על כרחו הרי הוא הולך נע ונד לכאן ולכאן, ומאהיל על צדדיו.

טומאת התהום, בנזיר ועושה פסח טהור: בטומאת מת שאינה ידועה כלל

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים [שנזיר ועושה פסח טהור], **בְּטוּמְאַת הַתְּהוֹם, אֲבָל בְּטוּמְאָה יְדוּעָה** - שידעו שאדם נקבר שם **טָמֵא.**

[גדר טומאת התהום:] **וְאֵי זֶה הִיא טוּמְאַת הַתְּהוֹם, כָּל שֶׁלֹּא הִכִּיר בָּהּ אֶחָד בְּסוֹף הָעוֹלָם, אֲבָל הִכִּיר בָּהּ אֶחָד בְּסוֹף הָעוֹלָם, אֵין זֶה טוּמְאַת הַתְּהוֹם.**

מְצָאוֹ טָמוּן בְּתֶבֶן בְּעָפָר וּבִצְרוֹרוֹת, שטומאה מכוסה מכל אדם היא זו, שמא גל אבנים או עפר או תבן נפל עליו ולא הכירו בו בני אדם מעולם, **הֲרֵי זֶה טוּמְאַת הַתְּהוֹם.**

אבל אם מצאו את המת **בְּמַיִם, בַּאֲפֵילָה** [במקום חשוך], **בִּנְקִיקֵי הַסְּלָעִים, אֵין זֶה טוּמְאַת הַתְּהוֹם,** שאין זו הטומאה מכוסה ונעלמה, שהמציץ יכול לראות, וההיתר בטומאת התהום היא רק בטומאה שהיא בתהום המכוסה מן הכל.

וְלֹא אָמְרוּ [שהותרה] **טוּמְאַת הַתְּהוֹם אֶלָּא לְמֵת בִּלְבַד.**

משנה

שריפת הפסח לפני הבירה - אם נטמא שלם או רובו

נִטְמָא [הפסח] **שָׁלֵם אוֹ רוּבּוֹ, שׂוֹרְפִין אוֹתוֹ לִפְנֵי הַבִּירָה** [לפני המקדש] **מֵעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה,** שקרבן שנטמא או נפסל טעון שריפה, ובפסח שנטמא כולו או רובו הצריכו חכמים לשורפו לפני המקדש מהטעם שיתבאר בגמרא, והתירו לשורפו עם העצים שמיועדים למזבח, ואין בזה מעילה, כפי שיתבאר בגמרא.

שריפת הפסח בחצרותיהם או על גגותיהם – אם נטמא מיעוטו, או אם נותר

נִטְמָא מִיעוּטוֹ [של הפסח], **וְהַנּוֹתָר** [אם 'נותר' מפסח טהור], **שׂוֹרְפִין אוֹתוֹ בְּחַצְרוֹתֵיהֶן אוֹ עַל גַּגּוֹתֵיהֶן מֵעֲצֵי עַצְמָן.**

הַצִּיקְנִין [עצרנין, כלומר: צרי עין], **שׂוֹרְפִין אוֹתוֹ** [את המעט שנטמא ואת הנותר] **לִפְנֵי הַבִּירָה בִּשְׁבִיל לֵיהָנוֹת מֵעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה.**

גמרא

מַאי טַעְמָא - מה הטעם הצריכו לשרוף את הפסח שנטמא לפני הבירה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: כְּדֵי לְבַיֵּישָׁן - כדי לבייש את מי שנטמא פסחו (כולו או רובו), וכך יזהרו בדבר ולא יבואו לידי כך.

◆◆◆

נִטְמָא מִיעוּטוֹ וְכוּ' וּרְמִינְהוּ וְכֵן מִי שֶׁיָּצָא מִירוּשָׁלַיִם וְנִזְכַּר שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ בְּשַׂר קֹדֶשׁ אִם עָבַר צוֹפִים שׂוֹרְפוֹ בִּמְקוֹמוֹ וְאִם לָאו [יתבאר בדף הבא]

חווֹר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה נמי שרפין:
כאן בזכסנאי. שאין לו עצים שורפו מעצי המערכה ומתני' בגבעל הבית: **שהחזיק בדרך.** לא הטריחוהו לחזור על העצים כדקתני וכן מי שיצא אלמא בהחזיק בדרך עסקינן: **רב זביד.** כרב חמא מוקיט לה ולחדרב פפא פליג ויהיב טעמא למילתיה דרב חמא דכיון דליתא ליה עצים שם עשאוהו כליקנין והחזיק בדרך דקתני מתני' לאשמועינן חזרה נקט לה ולא משום עצים דהוא הדין לגבי החזיק: **כאן לשורפו רו'.** דמפרש טעמא: **לידי חקלה.** ליהנות מהן הנאה אחרת והנאה זו אין בו מעילה דתנאי ב"ש הוא ועל מנת כן מקדישין אותו: **משום חזר.** שלאחר שריפתן מחזירין מותר העצים לתוך ביתו והרוצה חוזרן בגוונא עני המערכה ונהנין מהן: **קני וחריוס'.** קנים וחריות של דקל הכל יודעים שאינם מעצי המערכה לפי שקנים הם ומגרפין מהר ואין אף המערכה מתקיימ' בהן ומשום חזר ליכא אבל משום בזיון איכא: **מנן פסח.** במתכת תמיד: **רשב"ל המעמד.** הממונה על כך מעמיד את הטמאים אל בית אב בכל בקר בשער המזרחי כניסת כל אדם לבר אבית: **כדי לבייש.** שלא מזהרו מלטמא והרי העבודה של מחר היתה מוטלת עליהן והיה להן ליזהר: **משום חזר.** שלא יחפצום שמפני מלאכתן הן נחלין מלבוז לעבוד עבודה (ה) ומעמידן שם כדי שילחו אותם בני אדם ויודעין שמחמת טומאתם הם חדילין. ואילו דאיירי לעיל בהן פלוגתא דמפני החשד נקט לה להא: **מפנקי.** הכל יודעין שבטילים הן מן המלאכה ואין מניחין עבודה מפני מלאכתן דהני משום חזר ליכא ואין צריך להעמידם שם ולמאן דאמר כדי לבייש צריך: **אי נמי דקגדיל שישורה.** מפסולי חבלים שהיא אומנות קלה ושכרה מעט ואין בני אדם חמודין שיחדלו מלבוז לעבודה מפני ביטול מלאכה זו: **מתני' הפסח שנטמא או שיצא שרף מיד.** בארבעה עשר ואין צריך להשהותו עד הבוקר של שאר עשר שתעבור זורמו דהיינו לילה אחד ומיהו ב"ש לא אמרי שריף ליה כדיליף לקמן (דף פג:) דלין שורפין קדשים בי"ט: **נטמאו הבעלים או שמתו.** דאין פסולו בגופו אלא מחמת דבר אחר שאין לו אוכלין: **גמ' בשלמא נטמא.** טעון שריפה: **דכתיב והכשר וגו'.** וגבי קדשים קלים כתיב: **שמא נגע דמה.** אל הקודש לכפר בהיכל ונפסלה כדכתיב (ויקרא ו) וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' א"כ הוא יפה עשיתם שנשרפתם: **שמא חוץ למחיצה.** חוץ לעזרה ינאת ומקרא ימיאל דרשי לה דלא אינטרין פנימה אלא הכי בעא מייניה בריש שמא ינאתה ולא היתה פנימה ואם כן הוא יפה עשיתם שנשרפתם (ה) פנימה היתה ולא ינאת הא למדנו שאם היה לו לשורפה: **נטמא.** והכשר אשר יגע וגו' גבי שלמים כתיב וכ"ש קדשי קדשים דתמיהי: **אלא יוצא.** בחטאת שאכסן וקדשים קלים מנגן דמנגרין ליה מנא דתמיתין שריפה ליוצא דפסח: **לן דמה.** של בהמת קרבן דלמרינן בזבחים (דף טו.) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה שנא' (ו) ביום הקריבו אם זבחו ביום שאתה מקריב רו': נשפך

רב זביד אמר לעולם כדאמר מעיקרא. פי' בקונטרס דרב זביד לא פליג אדרב חמא בר עוקבא ואיהו אלא מפרש טעמא דאין לריב"ל דלא מעינו בשום מקום שיאמר לעולם כו' כדי לפרש ודלאה לו דרב חמא בר עוקבא ודב פפא לא פליגי דרב חמא בר עוקבא מוקי כאן באכסנאי כאן בבעב"ה ואידי ואידי באכסנאי בדרך כדרך אבל בלא החזיק אפי' אכסנאי הוי כבע"ה אלא דלא אייריי בה ורב פפא מוקי אידי ואידי באכסנאי ולא פליג אדרב חמא בר עוקבא ורב זביד פליג אתרווייהו וקסבר אכסנאי אלא החזיק עשאוהו כליקנין אי נמי רב פפא ורב זביד פליגי אליבא דרב חמא בר עוקבא רב פפא סבר דרב חמא בר עוקבא אייריי בהחזיק אבל בלא החזיק הוי אכסנאי כבעל הבית ורב זביד סבר דאכסנאי אפי' לא החזיק עשאוהו כליקנין [א]והוקן נקט רב חמא בר עוקבא בעל הבית: **היה מעמיד את הטמאים בשער המזרח.** אפילו בטומאת קריין מיירי ולאלה לר"י דהאי שער המזרח היינו שער עזרת נשים [ב] ואע"ג דאמר בפ"ק דיבמות (דף ז:) וכבמה דוכתי דטבול יום אינו נכנס במחנה לויה לא בכל מחנה לויה קאמר אלא מעזרת נשים ולפנים דהכי מוכח במסכת כלים (פ"א מ"ח) דקתני התם עזרת נשים מקודשת ממנה שאין עבודי יום נכנסין לשם: **בשלמא נטמא דבתיב והבשר.** אין לפרש דאמיר דקתני במתניתין קאי דכיון דכתיב בקרא שריף אינ לן למימר דאייריי מיד בלא עיבור לורה דאי בעיבור לשמות קודם לה מייריי ואגא דקגלי דיסרף דהוה ליה נותר מדאמר לקמן ורבה מוסיף אף ר"י הגלילי דתניא כו' אבל לרבנן דילפי מכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' בעי עיבור לורה אע"ג דכתיב (ג) שרף אלמא מיסרף לא משמע מיד מיהו יש לדמות דהכוון שרף מוקמינן לשריפת' בקודש ואינו מיותר אך יש להביא ראיה מדקאמר בסמוך לן דמה שפך דמה או שיצא חוץ לקלעים מנגן והתם לא בעי בע"כ מנגן שהם מיד בשריפה דהתנן בדם הקדש, מכלל שאם נכנס דמה לקדש בת שרפה היא, וכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף פנימה, כלומר פנימה היתה ולא יצאת חוץ למחיצת הקדש אכול תאכלו אותה, מכלל שאלו יצאת טוב עשיתם שנשרפתם אותה. ש"מ בשר היוצא חוץ למחיצתו בן שרפה הוא. **בשלמא נטמא** גלי רחמנא בשלמים שהם קדשים קלים והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש תשרף, והוא הדין לקדשי קדשים, **אלא יוצא** אשכחן בחטאת שהיא קדשי קדשים שהיא בשרפה, קדשים קלים מנא לן.

חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה אמר רב חמא בר עוקבא לא קשיא כאן [א]**באכסנאי כאן בבעל הבית רב פפא אמר הא והא באכסנאי כאן שהחזיק בדרך כאן שלא החזיק בדרך רב זביד אמר לעולם כדאמר מעיקרא כאן באכסנאי כאן בבעל הבית ואף ע"ג דלא החזיק בדרך אכסנאי כיון דלית ליה עשאוהו כציקינין דתנן הציקינין שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה** [ת"ר] [ב]**באו לשורפו בחצרותיהן ומעצי המערכה אין שומעין להן לפני הבירה ומעצי עצמן אין שומעין להן בשלמא מעצי המערכה בחצרותיהן אין שומעין להן** [ג]**דילמא פיישן מיניהו ואתו בהו לידי תקלה אלא לפני הבירה מעצי עצמן מ"ט לא** [ד]**רב יוסף אמר** [ה]**שלא לבייש את מי שאין לו רבא אמר** [ו]**מפני החשד מאי בינייהו איכא בינייהו** [ז]**דאייתי קני וחריותא דלא חזי למערכה** [ח]**תנן התם** [ט]**ראש המעמד היה מעמיד את הטמאין על שער המזרח מ"ט אמר רב יוסף כדי לביישן רבא אמר** [י]**מפני החשד מאי בינייהו איכא בינייהו מפנקי אי נמי דקא גדיל שישורה: מתני' הפסח שיצא** [יא]**או שנטמא ישרף מיד נטמאו הבעלים או שמתו תעובר צורתו וישרף בששה עשר ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף זה ישרף מיד לפי שאין לו אוכלין: גמ' בשלמא טמא כתיב** [יב]**והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף אלא יוצא מנלן דכתיב** [יג]**הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה** [יד]**אמר לו משה לאהרן מדוע לא אכלתם את החטאת שמא נכנס דמה לפני ולפנים אמר לו לאו אמר לו שמא חוץ למחיצתה יצתה אמר לו לאו בקודש היתה אמר לו אי בקודש היתה והן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה מדוע לא אכלתם אותה מכלל דאי נפקא אי נמי עייל דמה לפנים בת שריפה היא בשלמא נטמא גלי רחמנא בקדשים קלים** [טו]**כ"ש בקדשי קדשים אלא יוצא אשכחן קדשי הקדשים קלים מנלן ותו הא דתניא לן דמה**

נשפך

רב זביד אמר לעולם כדאמר מעיקרא. פי' בקונטרס דרב זביד לא פליג אדרב חמא בר עוקבא ואיהו אלא מפרש טעמא דאין לריב"ל דלא מעינו בשום מקום שיאמר לעולם כו' כדי לפרש ודלאה לו דרב חמא בר עוקבא ורב פפא לא פליגי דרב חמא בר עוקבא מוקי כאן באכסנאי כאן בבעב"ה ואידי ואידי באכסנאי בדרך כדרך אבל בלא החזיק אפי' אכסנאי הוי כבע"ה אלא דלא אייריי בה ורב פפא מוקי אידי ואידי באכסנאי ולא פליג אדרב חמא בר עוקבא ורב זביד פליג אתרווייהו וקסבר אכסנאי אלא החזיק עשאוהו כליקנין אי נמי רב פפא ורב זביד פליגי אליבא דרב חמא בר עוקבא רב פפא סבר דרב חמא בר עוקבא אייריי בהחזיק אבל בלא החזיק הוי אכסנאי כבעל הבית ורב זביד סבר דאכסנאי אפי' לא החזיק עשאוהו כליקנין [א]והוקן נקט רב חמא בר עוקבא בעל הבית: **היה מעמיד את הטמאים בשער המזרח.** אפילו בטומאת קריין מיירי ולאלה לר"י דהאי שער המזרח היינו שער עזרת נשים [ב] ואע"ג דאמר בפ"ק דיבמות (דף ז:) וכבמה דוכתי דטבול יום אינו נכנס במחנה לויה לא בכל מחנה לויה קאמר אלא מעזרת נשים ולפנים דהכי מוכח במסכת כלים (פ"א מ"ח) דקתני התם עזרת נשים מקודשת ממנה שאין עבודי יום נכנסין לשם: **בשלמא נטמא דבתיב והבשר.** אין לפרש דאמיר דקתני במתניתין קאי דכיון דכתיב בקרא שריף אינ לן למימר דאייריי מיד בלא עיבור לורה דאי בעיבור לורה דאי בעיבור לשמות קודם לה מייריי ואגא דקגלי דיסרף דהוה ליה נותר מדאמר לקמן ורבה מוסיף אף ר"י הגלילי דתניא כו' אבל לרבנן דילפי מכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' בעי עיבור לורה אע"ג דכתיב (ג) שרף אלמא מיסרף לא משמע מיד מיהו יש לדמות דהכוון שרף מוקמינן לשריפת' בקודש ואינו מיותר אך יש להביא ראיה מדקאמר בסמוך לן דמה שפך דמה או שיצא חוץ לקלעים מנגן והתם לא בעי בע"כ מנגן שהם מיד בשריפה דהתנן בדם הקדש, מכלל שאם נכנס דמה לקדש בת שרפה היא, וכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף פנימה, כלומר פנימה היתה ולא יצאת חוץ למחיצת הקדש אכול תאכלו אותה, מכלל שאלו יצאת טוב עשיתם שנשרפתם אותה. ש"מ בשר היוצא חוץ למחיצתו בן שרפה הוא. **בשלמא נטמא** גלי רחמנא בשלמים שהם קדשים קלים והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש תשרף, והוא הדין לקדשי קדשים, **אלא יוצא** אשכחן בחטאת שהיא קדשי קדשים שהיא בשרפה, קדשים קלים מנא לן.

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פרק יט מהלכ' מקדש"ק הלכה ח:
עו ב ג ד מיי' פ"ד מהל' ק"ש הלכ' ג:
עז ה ו מיי' פ"ו מהל' מתנ"ע הלכה ה:
עח ז מיי' פ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ג ופרק יט מהלכות פסולי מוקדשין הלכה כ:

רבינו חננאל

חוזר ושורפו לפני הבירה. ושנין לא קשיא התם באכסנאי שאין לו חצר. משנתנו בבעל הבית. ואכסנאי זה אע"פ שלא החזיק בדרך עשאוהו כציקינין שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה. ת"ר באו לשורפו בחצרותיהן מעצי המערכה אין שומעין להם חיישינן דלמא פיישי מיניהו ומדליקו תחת בגשילו ואתי בהו לידי תקלה. **מעצי עצמן לפני הבירה** אין שומעין להם שלא לבייש מי שאין לו. אי נמי שמא ישאירו לו ויקחם ויחשודוהו הרואים כי צריך הקדש לקח. ואם הם קני וחוורתא כגון קרצים וחריות שאין ראוין למערכה כדהנן בתמיד באלו הן רגילין להביא במורביות של תאנה ושל אגוז ושל גץ שמן, מונעין אותו שלא לבייש מי שאין לו. תנן התם בתמיד בסוף פ"ה ראש המעמד היה מעמיד את הטמאים בשערי מזרח. רב יוסף אמר כדי לביישן רבא אמר מפני החשד שמא יכנס יחשדוהו [שאם יכנס יחשדוהו] כי לעבוד עבודה בכנסו הם טמאים. פי' מפונק לאו בר עבודה הוא, הילכך יכנס שאין שם חשד. ואי גדיל שישורה אין שם ביוש, שהרוואה אומר במלאכתו הוא מתעסק.

מתני' הפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד כו'. יוצא מנא לן דכתיב הן לא הובא את דמה אל הקדש, מכלל שאם נכנס דמה לקדש בת שרפה היא, וכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף פנימה. ש"מ בשר היוצא חוץ למחיצתו בן שרפה הוא. **בשלמא נטמא** גלי רחמנא בשלמים שהם קדשים קלים והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש תשרף, והוא הדין לקדשי קדשים, **אלא יוצא** אשכחן בחטאת שהיא קדשי קדשים שהיא בשרפה, קדשים קלים מנא לן.

תורה אור השלם

1. וְהַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִגַּע בַּכֹּל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז יט
2. הֵן לֹא הוּבָא אֶת דָּמָהּ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אָכוֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי: ויקרא י יח

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה מעוט חשד וכו' ומעמידים שם: (ו) שם ד"ה שמא חוץ וכו' שנשרפתם וא"ל פנימה היתה: (ז) תוס' ד"ה בגמלא וכו' אע"ג דכתיב תשרף אלמא מתשרף לא משמע וכו' דהכוון תשרף:

מוסף רש"י

חוזר ושורפו. כגאמרן בפרק כל שעה (לעיל כד.) בקודש בלא תשרף, דגמקום שלמים שריפתו (לעיל מט:). **לפני הבירה.** מקום בהר הבית שם שם בית הדשן גדול שנשרפין פסולי קדשים קלים כדאמרינן בזבחים (קד:) בפרק טבול יום (בדרבות מט: וכעי"ז לעיל כד.). **שמא נכנס דמה לפני ולפנים.** מתשוחטו אחה לנחר שבר אחר לחם מחמילה, מדקאמר הן לא הוכא וגו' פנימה (זבחים קא.).

מוסף תוספות

א. [ו]לעולם כדאמרינן מעיקרא דרווקא.... תוס' שלמן. ב. דבשער המזרח דעזרת ישראל לא היו יכולין לינכנס שהוו לפנים מעזרת נשים הרבה. שם. ג. הנוחר ממנו באש תשרופו, אבל מי שאינו ראוי לאכילה שנפסל לא. שם ע"כ.

ונגמר עון עון מחטאת דאהרן. תימה לרשב"ם ז"ל וי"ל דלעולם מעון לדיגול [1] ומסילא נימא דישרף מיד ו"ל דבלאו הכי דיגול כרת עון עון מנותר: **אבל** נטמא דאיתיה בחולין כו'. תימה לרשב"ם ז"ל גליף טולאו מטמא ואמאי לריך הלכתא ואומר ר"י דס"ל מה שנוהג בחולין הוי חומרא [2] הוא ומעשה חול אתעביד דעבי ריפ"ת ומ"ש ומילף קל וחומר מתרומה דבעי שריפה וי"ל לאיסור למיפרך מה לתרומה לאסורה לזרים תמאל בקדשים קלים דשרי. רשב"ם: **לאחר** זריקה מחלוקת. פירוש אף לאחר זריקה דאי דוקא בדם ובבעלים מאן קתני לה: **רבי** יוחנן בן ברוקה ורבי נחמיה אמרו דבר אחד. וא"מ [3] דילמא לעולם רבי נחמיה כרבנן ס"ל דבעו עיבור לורה ומטאת אהרן שנכתב מיד מפני חגיגות טולאת שעה היתה דעדיין לא פירש להם עיבור לורה כדפירש בקונטרס [4] ואומר רשב"ם דלפי מה שפירש ר"י דסבלא דאסור אלא בעלים בעי עיבור לורה אמי שפיר הכשל לא שייך טולאת שעה היתה דאיכוון הוי פסול בעלים ומסבלא בעי עיבור לורה ולעיל דקאמר טולאת שעה היתה קסבר דמפני טומאה נשרפה: ולכה

נשפך דמה יצא דמה חוץ לקלעים דקיימא לן בשריפה מגלן נפקא לן מדר"ש דתניא [6] ר"ש אומר [1] בקדש באש תשרף לימד על חטאת שישריפתה בקודש אין לי אלא זו בלבד שאר פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מנין ת"ל (וכל) בקדש באש תשרף אשכחן קדשי קדשים קדשים קלים מנלן אלא [2] כל פסולו בקדש בשריפה לא שנא קדשים קלים ולא שנא קדשי קדשים גמרא גמירי לה וחטאת דאהרן [3] משום מעשה שהיה כך היה ולתנא דבי רבה בר אבוה [4] דאמר אפילו פיגול בטעון עיבור צורה מנא לן יליף עון עון מנותר ונילף עון עון מחטאת דאהרן אמר לך חטאת דאהרן כי האי גוונא נמי עיבור צורה לדורות בעיא והתם הוראת שעה היתה השתא דאמרינן כל פסולי דקדש בשריפה לא שנא דקדשי קדשים ולא שנא קדשים קלים גמרא גמירי לה בקדש באש תשרף למה לי ההוא מבעי ליה שישריפתה בקדש [2] והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף למה לי ההוא לגופיה איצטריך סד"א כל פסולי דקדש כגון לן דמה ונשפך דמה ויצא דמה ונשחטה בלילה דבשריפה דליתנהו בחולין אבל נטמא דבחולין נמי מפסיל אימא הואיל ואיתעביד ביה עובדין דחול אימא לא תיבעי שריפה ותיסגי ליה בקבורה קמ"ל: [3] נטמאו הבעלים או שמתו תעובר צורתן וכו': אמר רב יוסף מחלוקת שנטמאו בעלים אחר זריקה דאיתחזי בשר לאכילה אבל נטמאו בעלים לפני זריקה דלא איתחזי בשר לאכילה דברי הכל ישרף מיד מיתיבי [5] זה הכלל כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה קתני בעלים דומיא דדם מה דם לפני זריקה אף בעלים לפני זריקה אלא אי איתמר הכי איתמר [2] מחלוקת שנטמאו בעלים לפני זריקה דלא איתחזי בשר לאכילה דהוה ליה כפסולו בגופו אבל נטמאו בעלים לאחר זריקה דאיתחזי בשר לאכילה דברי הכל פסולו מחמת דבר אחר ובעיא עיבור צורה ורבי יוחנן אמר אף לאחר זריקה נמי מחלוקת ואזדא ר"י לטעמיה דאמר רבי יוחנן ר"י בן ברוקה ור' נחמיה אמרו דבר אחד ר' יוחנן בן ברוקה הא דאמרן ר' נחמיה מאי היא [6] דתניא ר' נחמיה אומר מפני אינגות נשרפה זו לכך נאמר [3] באלה והא אינגות כלאחר זריקה הויא וכי אשתרוף לאלתר [7] (נשתרוף) רבה

נזהרו וטומאה נתחללה והחלה הקדושה: **ויסגי לה בקבורה.** לגוזמה מן הענין אלא יאכלוה כלבים. דקאמר תנא קמא פסולו מחמת דבר אחר הוא ובעי עיבור לורה כגון שנטמאו הבעלים אחר זריקה הלא דעבדו בו עבודות הלא בהכשר: **אבל נטמאו קודם זריקה.** דלהמאן דאמיה לפסח שני ממלאת זריקה אלא בבעלים וה"ל פסולו בגופו דזריקה פסולה היא וישרף מיד בי"ד: **בדם.** כגון נטמא הדם או נשפך לאחר: **מחלוקת לפני זריקה.** התם פליג ר' יוחנן בן ברוקה דתמיד ליה פסולו בגופו ותנא קמא אפילו פיגול. דפסול תמוד הוא ופסול דאוריתא [8] (מנחות ג). כל שפסולו בגופו. פסול ולא הכנסה עצמו (לעיל לד:) כגון פיגול נותר ומאיל, **ישרף מיד.** ואין לריך לאתמעי (לעיל עג:). **בדם ובבעלים.** כגון נשפך הדם וכגון שמתו בעלים או נטמאו קודם זריקה, דעבדו בה כשר הוא אלא שאין לו אוכלין (שם וכעי"ז לעיל לד:) דהא תש"ס אפשלו אינגות הוא פסולו הכי הוא"ל ואינו כשר עצמו בעי עיבור לורה (לעיל לד:), תעובר צורתו. דמתני לו עד שתעובר תמנו לורה בשר, לכיון דאין בפסולו תמוד לא שרפינן קדשים בכאיון, ועיבור לורה הוא פסולו ליה דהוה ליה פסולו בגופו (לעיל עג:).

נשפך דמה. דאין כאן זריקה ולא נותר הבשר: **וכן יצא דמה.** דמהאי פיסמה דלעיל נמי נפקא לן דמיפסיל אף הדם בלילה: **דקיימא לן דכל מה שבשריפה.** בכל הנמלרת אנו מוצאין בכל פסולי קדשים יצאו לבית השריפה ומנגן מקרא: **בקדש.** בעזרה: **פסולי שאר קדשים.** שמתאימן בכשרותן בעזרה לכתיב בהן (ויקרא ו) בחלר אהל מועד ואימורי קדשים קלים שנפסלו בהכשרותן היתה תומת העזרה מתאימן דהא הקטרה בעו מנין אף כשנפסלו תהא שם שריפתן. ולהכי נקט אימורים דאי ניתמוי בשרן של קדשים קלים דנאכל בכל העיר שריפתן נמי בכל העיר כדתנן [1] שורפין אותו בחלרותיהן או על גגותיהן: **קדשים קלים.** דבעו שריפה כלל בשאר פסולין חוץ מטומאה מנגן ומטומאה ליכא למילף דשאני טומאה דאפשלה אף בחוצה ומעשר: **אלכלה גמירי לה וחטאת דאהרן.** לא אינטריכא לפרוכי כה שריפה בתמיותה וביאיתה אלא מעשה שהיה הוא דאיתפני. ולקמן פריך והבשר אשר יגע בכל טמא למה לי: **אפי' פיגול.** שפסולו בגופו טעון עיבור לורה. והא דתנא דרבה בר אבוה לא איתפרש מהיכא: **מגא נים.** דבעי עיבור לורה פסיעה לן דטעמא דמשום דגמר עון עון מנותר כתיב בפיגול (שם ז) והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתיב בנותר (שם יט) ואוכליו עונו ישא והכי קלא בנותר מוקמינן ליה בכריתות (דף ה.) בגזרה שוה כתיב [2] (ויקרא יט) כי את קודש ה' חילל וכתיב [3] ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קודש הוא ונמלר פיגול מנותר מה נותר כבר עובר עוכרו אף פיגול לריך שתעובר צורתו ולמדנמר מנותר ליגמרי' מתמלת דאהרן שנשרפה בו ביום דכתיב ביה נמי עון [4] (ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה ומשם הוה"ל להם דכתיב) [5] וייטב בעיניו: **כי אפי' גוונא.** בין לנמלן דאמר בזבחים (קפ.) מפני אינגות נשרפה בין לנמלן דאמר מפני טומאה נשרפה לגדורות בעיא עיבור לורה והוה"ל שעה היתה בעיא עיבור לורה ביום: **שבריפפן בקדש.** שלריך לשורכן בעזרה: (6) **מעשה חול.** שלא בקדש באש תשרף. אף מתנות אלכלו שבריפתן מקום אלכלו שבריפתן (לעיל מם. פא.) **לימד על חטאת.** בפסולה, **שישריפתה בקודש.** בעזרה, דמוהכה שוקה לא היה שמעינן מקום שריפתה היכן (לעיל כד.), **שאר פסולי קדשי קדשים.** כגון נמלה ושולה ופסח שנטמלו או שנשפך דמן ונמלה שלא נקבל קומלה, דאימורי קדשים **קלים.** דאמתא, דזיקא נקבו הני אמתלאן כתוב חומת העזרה, אבל פסולי בשר קדשים קלים שהאכלתן בכל העיר, אף שריפתן שם שנמלא חוץ לעזרה הוא לעזרה אף אלכלו שנכתבו בעזרה, ולכי נמי תנן בתלו שנכתבו (לעיל מנו.), שנכתב לפני הכיר ולהיינו חוץ לעזרה ופסח הוא בית הבחירה שנכתב בכל העיר, אף שריפתן שם שנמלא חוץ לעזרה הוא קלי

יום חמישי כט שבט תשפ"א פסחים דף פב

שאלה: במשנתינו מבואר שאם נטמא מיעוטו שורפים אותו מעצי עצמם ובמשנה לעיל מבואר ששורפים מעצי המערכה

שנינו במשנה: **נִטְמָא מִיעוּטוֹ וְכוּ'** שורפים אותו בחצרותיהם או על גגותיהן מעצי עצמן.

וּרְמִינְהוּ - והקשו על משנתינו ממה ששנינו במשנה (לעיל מט.): **וְכֵן מִי שֶׁיָּצָא מִירוּשָׁלַיִם, וְנִזְכַּר שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ בְּשַׂר קֹדֶשׁ** - והרי הבשר נפסל ביצאתו מירושלים (שמדובר בקדשים קלים שאסור להוציאם מירושלים),

אִם עָבַר את המקום ששמו **'צוֹפִים'** [מקום מחוץ לירושלים שעדיין אפשר לראות ממנו את בית המקדש, ומשם והלאה אי אפשר לראות את ירושלים], **שׂוֹרְפוֹ בִּמְקוֹמוֹ** - שורפו במקום שהוא נמצא מחוץ לירושלים, ואף שבדרך כלל צריך לשרוף קדשים במקום שמותר לאוכלם, מכל מקום כאן לא הטריחוהו לחזור ולשורפו בירושלים הואיל וכבר נתרחק הרבה.

וְאִם לָאו - אם לא עבר את המקום ששמו צופים, (דף פב) **חוֹזֵר וְשׂוֹרְפוֹ לִפְנֵי הַבִּירָה** (לפני המקדש) **מֵעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה,** ומכך שהמשנה לא מחלקת בין אם נטמא מעט בשר או הרבה, הרי מוכח שאף אם נפסל מעט בשר, שורפים אותו לפני הבירה מעצי המערכה.

תשובה א: המשנה לעיל מדברת באורח שאין לו עצים ולכן הוא שורף עם עצי המערכה

אָמַר רַב חָמָא בַּר עוּקְבָא: לָא קַשְׁיָא, כָּאן [המשנה לעיל] מדברת, **בְּאַכְסְנַאי** - באורח שאין לו עצים, ולכן הוא יכול לשורפו מעצי המערכה.

כָּאן - המשנה שלנו, מדברת **בְּבַעַל הַבַּיִת** שיש לו עצים משלו, ולכן אינו שורפו מעצי המערכה אלא מעצים שלו.

תשובה ב: המשנה לעיל מדברת על אדם ההולך בדרך, ולא הטריחוהו לחזור אחר עצים, ולכן הוא שורף עם עצי המערכה

רַב פַּפָּא אָמַר: הָא וְהָא [זה וזה, משנתינו והמשנה לעיל, מדברים] **בְּאַכְסְנַאי.**

כָּאן [המשנה לעיל מדברת באופן] **שֶׁהֶחְזִיק בַּדֶּרֶךְ,** כמוכח מלשון המשנה 'וכן מי שיצא', ולכן לא הטריחוהו לחזור אחר עצים,

כָּאן - משנתינו מדברת באופן **שֶׁלֹּא הֶחְזִיק בַּדֶּרֶךְ,** ועל כן אינו שורפו מעצי המערכה אלא מעצים שלו.

ביאור נוסף בתשובה א'

רַב זְבִיד אָמַר (כרב חמא, ומוסיף טעם לדבריו): **לְעוֹלָם כִּדְאָמַר מֵעִיקָּרָא** - כמו שאמר בתחילה (בתירוצו של רב חמא), **כָּאן** [במשנה לעיל מדובר] **בְּאַכְסְנַאי,** ולכן הוא שורפו מעצי המערכה.

כָּאן [במשנתינו מדובר] **בְּבַעַל הַבַּיִת,** ולכן הוא שורפו מעצים שלו,

וְאַף עַל גַּב דְּלָא הֶחְזִיק בַּדֶּרֶךְ - ואף שהאכסנאי לא החזיק בדרך, יכול הוא להשתמש מעצי המערכה,

[ומה שכתוב 'והחזיק בדרך' אינו כדי לומר שיכול להשתמש מעצי המערכה רק אם החזיק בדרך, אלא היינו כדי ללמדנו שאינו צריך לחזור אם עבר את המקום ששמו צופים].

וטעם הדבר הוא: **אַכְסָנַאי כֵּיוָן דְּלֵית לֵיהּ** - אורח כיון שאין לו עצים, **עֲשָׂאוּהוּ כְּצִיקְנִין** - עשוהו כקמצנים, **דִּתְנַן: הַצִּיקְנִין שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ לִפְנֵי הַבִּירָה בִּשְׁבִיל לֵיהָנוֹת מֵעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה.**

◆◆◆

אם רוצים לשרוף לפני הבירה מעצי עצמם, או בחצרותיהם מעצי המערכה – אין שומעים להם

תָּנוּ רַבָּנַן, בָּאוּ לְשׁוֹרְפוֹ בְּחַצְרוֹתֵיהֶן וּמֵעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה, אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן.

לִפְנֵי הַבִּירָה וּמֵעֲצֵי עַצְמָן, אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן.

מבררת הגמרא: **בִּשְׁלָמָא מֵעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה בְּחַצְרוֹתֵיהֶן אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן, דִּילְמָא פָּיְישָׁן מִינַּיְיהוּ וְאָתוּ בְּהוּ לִידֵי תַּקָּלָה** - שמא ישארו עצים יותר מכדי צורך השריפה, ויבואו לתקלה ליהנות מהן הנאה אחרת, ויבואו לידי מעילה [והטעם שמותר לשרוף את הקרבנות שנפסלו בעצי המערכה ואין בזה מעילה, כיון שתנאי בית דין הוא ועל מנת כן הקדישו את העצים].

אֶלָּא לִפְנֵי הַבִּירָה מֵעֲצֵי עַצְמָן, מַאי טַעְמָא לָא - מה הטעם שאין מניחים להם לשרוף מעצי עצמם לפני הבירה,

ב' טעמים מדוע לפני הבירה מעצי עצמם – אין מניחים להם

מבארת הגמרא: **רַב יוֹסֵף אָמַר: שֶׁלֹּא לְבַיֵּיש אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ.**

רָבָא אָמַר: מִפְּנֵי הַחֶשֶׁד - כיון שדרכו של אדם כאשר שורף בעצים משלו, להחזיר את מותר העצים לביתו, ועל כן אם ישרפו לפני הבירה מעצי עצמם, אנשים יחשדו בהם שהם משתמשים בעצי קודש ויבואו לחשדם שהם גונבים מעצי המערכה ונהנים מהם לצורך עצמם.

מבררת הגמרא: **מַאי בֵּינַיְיהוּ** - באיזה אופן יש הבדל להלכה בין טעמים אלו.

מבארת הגמרא: **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּאַיְיתִי קָנֵי וְחַרְיָיוָתָא דְּלָא חֲזֵי לַמַּעֲרָכָה** - יש הבדל ביניהם באופן שהביא קנים וענפי דקל, לפי רבא שהחשש הוא משום חשד, בעצים אלו אין חשד, שהכל יודעים שעצים אלו אינם מעצי המערכה, (לפי שקלים הם ונשרפין מהר ואין אש המערכה מתקיימת בהן). לפי רב יוסף שהחשש הוא שלא לבייש, גם בעצים אלו יש חשש, שלא לבייש את מי שאין לו.

◆◆◆

ב' טעמים מדוע ראש המעמד היה מעמיד את הטמאים על שער המזרח

כיון שהגמרא הביאה ענין שמוזכר בו 'מפני החשד', הגמרא מביאה עניין נוסף שמוזכר בו 'מפני החשד'.

תְּנַן הָתָם - שנינו שם במסכת תמיד: **רֹאשׁ הַמַּעֲמָד** (שבבית המקדש היו בכל שבוע מעמדות - כהנים לוים וישראלים שעמדו על הקרבנות בשליחות של כל ישראל, וראש המעמד),

הָיָה מַעֲמִיד אֶת הַטְּמֵאִין [הכהנים שהיו אמורים לעבוד בבית המקדש באותו יום, ונטמאו] **עַל שַׁעַר הַמִּזְרָח** - השער 'הראשי' שבו היו נכנסים להר הבית.

מַאי טַעְמָא - מה הטעם שהיה מעמידם שם.

אָמַר רַב יוֹסֵף: כְּדֵי לְבַיֵּישָׁן - כדי לבייש את הכהנים שלא נזהרו מלהיטמא, שהרי הם ידעו מאתמול שהעבודה של יום המחרת מוטלת עליהן, והיה להן ליזהר.

רָבָא אָמַר: מִפְּנֵי הַחֶשֶׁד - שלא יחשדו בהם שמפני מלאכתם הם נחדלים מלבוא לעבוד עבודה, ומעמידן שם כדי שיראו אותם בני אדם, וכך ידעו שמחמת טומאה אנם עובדים.

מבררת הגמרא: **מַאי בֵּינַיְיהוּ** - באיזה אופן יש הבדל להלכה בין טעמים אלו.

מבארת הגמרא: **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ מְפַנְּקֵי** - יש הבדל ביניהם באופן שהם מפונקים (אנשים שלא עובדים), לפי השיטה שהטעם הוא מפני החשד, באופן כזה אין חשד שהרי הכל יודעים שכהנים אלו אין להם עבודה, והם לא מתבטלים ממלאכת המקדש בגלל עבודה אחרת (שהרי אינם עובדים). ולפי השיטה שהטעם הוא כדי לביישם, גם באופן זה יש לביישם.

אִי נָמֵי, דְּקָא גָדֵיל שִׁישׁוּרָא - וכן יש הבדל ביניהם באדם שקולע חבלים, שהיא אומנות קלה ושכרה מעט, ואין בני אדם חשודין שיחדלו מלבוא לעבודה מפני ביטול מלאכה זו, ובאופן זה חשד אין, אבל הטעם כדי לביישם, שייך גם באופן זה.

משנה

הפסח שיצא או שנטמא, ישרף מיד בי"ד ניסן

הַפֶּסַח שֶׁיָּצָא אוֹ שֶׁנִּטְמָא, יִשָּׂרֵף מִיָּד, כיון שהפסח עצמו טמא ואינו ראוי, שורפים אותו מיד בי"ד ניסן, ואין צריך להשהותו 'לינת לילה' שתתקלקל צורתו.

נטמאו הבעלים או שמתו, אם צריך עיבור צורה (שמשהים אותו לילה אחד עד שתעבור ממנו צורת בשר) ונשרף בט"ז ניסן, או שנשרף בי"ד

אבל אם **נִטְמְאוּ הַבְּעָלִים אוֹ שֶׁמֵּתוּ** - כיון שבגוף הפסח אין פסול, אלא מחמת דבר אחר, שבעליו אינו ראוי, נחלקו בזה התנאים כדלהלן:

[דעה א':] **תְּעוּבַּר צוּרָתוֹ וְיִשָּׂרֵף בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר** - כיון שהפסח עצמו ראוי (ורק הבעלים אינם ראויים) אינו נשרף מיד, אלא ממתינים עד שתעבור צורתו, שמשהים אותו לילה אחד, ואזי עוברת ממנו צורת בשר, ואזי שורפים אותו. [וכשממתינים לילה אחד, אין שורפים אותו מיד בט"ו ניסן, שאין שורפים קדשים ביום טוב, ובמוצאי יום טוב (אור לט"ז ניסן) אין שורפים אותו, שאין שורפים קדשים בלילה, אלא שורפים אותו בט"ז ניסן בבוקר].

[דעה ב':] **רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אַף זֶה יִשָּׂרֵף מִיָּד, לְפִי שֶׁאֵין לוֹ אוֹכְלִין,** והרי זה כפסח פסול שאינו ראוי.

גמרא

מקור לשריפת קדשים קלים שנטמאו

מבררת הגמרא: **בִּשְׁלָמָא טָמֵא** [בשלום, כלומר: נוח מבואר הטעם שטמא טעון שריפה], שהרי **כְּתִיב, 'וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף',**

אֶלָּא, 'יוֹצֵא' מְנָלַן - מנין לנו שהוא טעון שריפה.

מקור לשריפת קדשי קדשים שיצאו

מבארת הגמרא: **דִּכְתִיב 'הֵן לֹא הוּבָא אֶת דָּמָהּ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה',** ביום הקמת המשכן הקריבו כמה קרבנות ואת שעיר החטאת שרפו ולא הקריבו, **אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן: מַדּוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּם אֶת הַחַטָּאת, שֶׁמָּא נִכְנַס דָּמָהּ לִפְנֵי וְלִפְנִים,** וחטאת שנכנס דמה להיכל נפסלת, ואם כן הוא יפה עשיתם ששרפתם.

אָמַר לוֹ אהרן למשה: **לָאו** - לא נכנס דמה לפנים.

אָמַר לוֹ משה לאהרן: **שֶׁמָּא חוּץ לִמְחִיצָתָהּ יָצְתָה** - שמא יצאה מחוץ לעזרה ואם כן הוא יפה עשיתם ששרפתם.

אָמַר לוֹ אהרן למשה: **לָאו** - לא, הקרבן לא יצא, אלא **בַּקּוֹדֶשׁ הָיְתָה.**

אָמַר לוֹ משה לאהרן: **אִי בַּקּוֹדֶשׁ הָיְתָה: 'וְהֵן לֹא הוּבָא אֶת דָּמָהּ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה, מַדּוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּם אוֹתָהּ'.**

ממה שאמר משה רבינו שאין לשרוף את הקרבן כיון שהוא לא יצא מהעזרה ולא נכנס לבפנים להיכל, **מִכְּלָל** - מכך יש ללמוד, **דְּאִי נָפְקָא** - שאם קרבן יוצא החוצה מהעזרה, **אִי נָמֵי עָיֵיל דָּמָהּ לִפְנִים** - או שהוא נכנס לפנים, הרי **בַּת שְׂרֵיפָה הִיא** - צריך לשורפו. וזה המקור שצריך לשרוף קדשים שיצאו.

מחוץ לעזרה	עזרה	קודש
עזרת נשים	עזרת כהנים, כאן נמצא מזבח החיצון הקרבן היה כאן, לא יצא לעזרת נשים, ולא נכנס להיכל	היכל, כאן נמצא מזבח הפנימי

שאלה א: מה המקור לשריפת קדשים קלים שיצאו

שואלת הגמרא: **בִּשְׁלָמָא נִטְמָא** - בשלום, כלומר נוח ומבואר המקור שצריך לשרוף קרבן שנטמא, שהרי: **גְּלִי רַחֲמָנָא** [התורה גילתה זאת] **בְּקָדְשִׁים קַלִּים** [שכתוב והבשר אשר יגע וגו' גבי שלמים כתיב], **כָּל שֶׁכֵּן בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים** שהם חמורים ובודאי צריך לשורפם אם נטמאו.

אֶלָּא יוֹצֵא, אַשְׁכְּחַן קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, שהרי מצאנו מקור לחטאת שנכנס דמה או שיצאה

דמה שהיא נשרפת, אבל **קָדְשֵׁי קַלִּים** [כגון פסח שהוא קדשים קלים, אם הוא נפסל] **מְנָלַן** [שצריך לשורפו].

שאלה ב: מה המקור לשריפת קדשים שנפסלו בשאר פסולים (חוץ מקדשים שיצאו או שנטמאו)

וְתוּ - ועוד קשה, **הָא דְּתַנְיָא: לָן דָּמָהּ** - אם הדם לא נשפך ביום, [עמוד ב] **נִשְׁפַּךְ דָּמָהּ,** ונמצא שאין כאן דם הראוי לזריקה והבשר לא הותר, **יָצָא דָּמָהּ חוּץ לַקְּלָעִים** - אם הדם יצא מחוץ למחיצת העזרה, **דְּקַיְּימָא לַן בְּשְׂרֵיפָה,** שבכל הגמרא אנו מוצאין בכל פסולי קדשים שצריך לשורפם, **מְנָלַן** שצריך לשורפם.

טמא בקדשים קלים	טמא בקדשים קדשים	יוצא בקדשי קדשים	יוצא בקדשים קלים	שאר פסולים בקדשי קדשים	שאר פסולים בקדשי קלים
והבשר אשר יגע וכו׳ באש ישרף	קל וחומר מקדשים קלים	חטאת דאהרן			

תשובה: יש פסוק שלומדים ממנו שכל פסולי קדשי קדשים נשרפים

עונה הגמרא: **נָפְקָא לַן מִדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּתַנְיָא רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: ׳בַּקֹּדֶשׁ בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׳, לִימֵּד עַל חַטָּאת שֶׁשְּׂרֵיפָתָהּ בַּקּוֹדֶשׁ.**

אֵין לִי אֶלָּא זוֹ בִּלְבַד [חטאת שנפסלה], **שְׁאָר פְּסוּלֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְאֵימוּרֵי קָדָשִׁים קַלִּים, מִנַּיִן,**

תַּלְמוּד לוֹמַר ׳וְכָל בַּקֹּדֶשׁ בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׳.

מה המקור לשריפת קדשים קלים בשאר פסולים (חוץ טומאה)

שואלת הגמרא: **אַשְׁכְּחַן קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, קָדָשִׁים קַלִּים** דבעי שריפה כלל, בשאר פסולין חוץ מטומאה **מְנָלַן.**

טמא בקדשים קלים	טמא בקדשים קדשים	יוצא בקדשי קדשים	יוצא בקדשים קלים	שאר פסולים בקדשי קדשים	שאר פסולים בקדשי קלים
והבשר אשר יגע וכו׳ באש ישרף (פסוק 1)	קל וחומר מקדשים קלים	חטאת דאהרן		**וכל בקודש באש תשרף (פסוק 2)**	

תשובה: המקור לשריפת קדשים שנפסלו מהלכה למשה מסיני

עונה הגמרא: **אֶלָּא כָּל פְּסוּלוֹ בַּקֹּדֶשׁ בִּשְׂרֵיפָה, לָא שְׁנָא קָדָשִׁים קַלִּים וְלָא שְׁנָא קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, גְּמָרָא גְּמִירִי לַהּ** - לומדים זאת בהלכה למשה מסיני, **וְחַטָּאת דְּאַהֲרֹן מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ**

הָיָה - ומה שמבואר בחטאת אהרן שהיא נשרפה אין זה כדי ללמדנו שחטאת שנפסלה טעונה שריפה, אלא כך היה המעשה.

טמא בקדשים קלים	טמא בקדשים קדשים	יוצא בקדשי קדשים	יוצא בקדשים קלים	שאר פסולים בקדשי קדשים	שאר פסולים בקדשי קלים
הלכה למשה מסיני					

✦✦✦

מה המקור שאפילו פיגול טעון עיבור צורה

מבררת הגמרא: **וּלְתַנָּא דְּבֵי רַבָּה בַּר אֲבוּהּ דְּאָמַר אֲפִילּוּ פִּיגּוּל טָעוּן עִיבּוּר צוּרָה, מְנָא לַן.**

עונה גמרא: **יָלֵיף ׳עָוֹן׳ ׳עָוֹן׳ מִנּוֹתָר.** כתיב בפיגול: ׳והנפש האוכלת ממנו עונה תשא׳. וכתיב בנותר: ׳ואוכליו עונו ישא׳, ולומדים פיגול מנותר, מה נותר כבר עברה צורתו, אף פיגול צריך שתעובר צורתו.

שואלת הגמרא: **וְנֵילַף ׳עָוֹן׳ ׳עָוֹן׳ מֵחַטָּאת דְּאַהֲרֹן** שנשרפה בו ביום, וכשם שחטאת אהרן נשרפה בו ביום לפני שעברה צורתו, כך גם פיגול נשרף בו ביום בלי עיבור צורה.

עונה גמרא: **אָמַר לְךָ, חַטָּאת דְּאַהֲרֹן כִּי הַאי גַּוְונָא נָמֵי עִיבּוּר צוּרָה לְדוֹרוֹת בָּעֵיָא** - מה שהיה בחטאת אהרן (שנחלקו בגמרא אם מפני אנינות נשרפה או מפני טומאה נשרפה), אם יהיה דבר כזה לדורות, גם יצרכו שיהיו בו עיבור צורה לפני שישרפו אותו, **וְהָתָם** - ושם בחטאת אהרן **הוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה,** שישרפוה בו ביום, ואי אפשר ללמוד משם לשאר פסולים.

✦✦✦

שאלה: כיון שלומדים מהלכה למשה מסיני שכל הפסולים בשריפה, מה לומדים מהפסוק ׳בקודש באש תשרף׳

מבררת הגמרא: **הַשְׁתָּא דְּאָמְרִינַן כָּל פְּסוּלֵי דְקֹדֶשׁ בִּשְׂרֵיפָה לָא שְׁנָא דְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְלָא שְׁנָא קָדָשִׁים קַלִּים גְּמָרָא גְּמִירִי לַהּ** - כעת שאמרו שמה שכל פסולי קודש נשרפים בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים לומדים זאת מהלכה למשה מסיני, הפסוק שהובא לעיל **׳בַּקֹּדֶשׁ בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׳,** (פסוק 2, שלמדנו ממנו לעיל לשאר פסולים בקודש קדשים), **לְמָה לִי,** הרי אפשר ללמוד זאת בהלכה למשה מסיני.

תשובה: מפסוק זה לומדים שצריך לשורפם בעזרה

עונה גמרא: **הָהוּא מִבְּעֵי לֵיהּ שֶׁשְּׂרֵיפָתָהּ בַּקֹּדֶשׁ** - שצריך לשורפן בעזרה.

שואלת הגמרא: **׳וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף׳,** (פסוק 1, שלמדנו ממנו לעיל לטמא בקדשים קלים), **לְמָה לִי,** הרי אפשר ללמוד זאת בהלכה למשה מסיני.

עונה גמרא: **הַהוּא לְגוּפֵיהּ אִיצְטְרִיךְ** - פסוק זה נצרך לגופו ללמד שקרבן טמא טעון שריפה,

סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא - שהיה עולה על דעתי לומר **כֹּל פְּסוּלֵי דְקֹדֶשׁ, כְּגוֹן: לָן דָּמָה, וְנִשְׁפַּךְ דָּמָה, וְיָצָא דָּמָה, וְנִשְׁחֲטָה בַּלַּיְלָה, דְּבִשְׂרֵיפָה** - שהם, דינם בשריפה, **דְּלֵיתַנְהוּ בְּחוּלִין** - כיון שאינם פוסלים בחולין אלא בקדשים.

אֶבָל, נִטְמָא, דִּבְחוּלִין נָמֵי מִפְּסִיל - שגם חולין נפסלים מטומאה, **אֵימָא הוֹאִיל וְאִיתְּעֲבִיד בֵּיהּ עוֹבְדִין דְּחוֹל** - הייתי אומר שכיון שנעשה בקרבן 'עובדין דחול' שלא נזהרו בו, ונטמא, נתחללה והוזלה קדושתה, **אֵימָא לָא תִּיבְּעֵי שְׂרֵיפָה** - הייתי אומר שאינו צריך שריפה, **וְתִיסְגֵּי לֵיהּ בִּקְבוּרָה** - ויהיה מספיק לו קבורה, לגונזו מן העין, שלא יאכלוהו כלבים,

קָא מַשְׁמַע לַן - לכן הוצרך הפסוק להשמיענו שלא די לו בשריפה אלא הוא טעון קבורה.

✦✦✦

שנינו במשנה: **נִטְמְאוּ הַבְּעָלִים, אוֹ שֶׁמֵּתוּ תְּעוּבַּר צוּרָתָן וְכוּ'** וישרף בששה עשר. רבי יוחנן בן ברוקא אומר אף זה ישרף מיד לפי שאין לו אוכלין.

בשר שלא היה ראוי מעולם לאכילה, שהבעלים נטמאו לפני זריקה, [הצעת שיטת דעה א:] לכולי עלמא לא צריך עיבור צורה

אָמַר רַב יוֹסֵף: מַחְלוֹקֶת - מה שנחלקו תנא קמא ורבי יוחנן בן ברוקא אם כאשר הפסול הוא בדבר אחר ולא בקרבן (שהבעלים נטמאו ולא הקרבן) אם צריך עיבור צורה או לא, היינו באופן **שֶׁנִּטְמְאוּ בְּעָלִים אַחַר זְרִיקָה,** שנעשו כל עבודות הדם בהכשר, **דְּאִיתְּחֲזִי בָּשָׂר לַאֲכִילָה** - והבשר מצד עצמו ראוי לאכילה, ולכן לתנא קמא אין שורפים בשר זה בלא שמעבירים את צורתו.

אֲבָל נִטְמְאוּ בְּעָלִים לִפְנֵי זְרִיקָה, דְּלָא אִיתְּחֲזִי בָּשָׂר לַאֲכִילָה - שהבשר לא היה ראוי כלל אכילה, שהרי כאשר הבעלים נטמאו לפני הזריקה הדין הוא שהם צריכים לעשות פסח שני, ואם זרקו אחר כך את הדם הרי זה זריקה לקרבן שאין לו בעלים, וזה פסולו בגופו, שהזריקה פסולה היא, **דִּבְרֵי הַכֹּל יִשָּׂרֵף מִיָּד** בארבעה עשר.

פסולו בגופו	הבשר לא היה ראוי לאכילה, שהבעלים נטמאו לפני זריקה	הבשר היה ראוי לאכילה, ונטמאו בעלים אחרי זריקה
ישרף מיד	רב יוסף: לכולי עלמא ישרף מיד	מחלוקת

שאלה: בברייתא משמע שאף אם הבעלים נטמאו לפני הזריקה, צריך עיבור צורה

מֵיתִיבִי, זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁפְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ - שהקרבן נעשה פיגול או נותר, **יִשָּׂרֵף מִיָּד.**

ואם הפסול **בַּדָּם** - כגון שנטמא הדם או נשפך לארץ, **וּבַבְּעָלִים** - או שהפסול בבעלים, **תְּעוּבַּר צוּרָתוֹ, וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה.**

קָתָנֵי, בְּעָלִים דּוּמְיָא דְּדָם, מָה דָּם הרי הוא נפסל **לִפְנֵי זְרִיקָה, אַף בְּעָלִים** שנפסלו (שנטמאו) **לִפְנֵי זְרִיקָה,** הרי מבואר שאף אם נטמאו לפני זריקה צריך עיבור צורה.

נוסח חדש בדעה א: המחלוקת אם צריך עיבור צורה היא כשהבשר נטמא לפני זריקה, אבל אם הבשר נטמא לאחר זריקה שהבשר שהיה ראוי לאכילה, לכולי עלמא צריך עיבור צורה

אֶלָּא אִי אִיתְּמַר הָכִי אִיתְּמַר, מַחְלוֹקֶת - מה שנחלקו תנא קמא ורבי יוחנן בן ברוקא, הוא באופן **שֶׁנִּטְמְאוּ בְּעָלִים לִפְנֵי זְרִיקָה, דְּלָא אִיתְחֲזִי בָּשָׂר לַאֲכִילָה דְּהָוֵה לֵיהּ כִּפְסוּלוֹ בְּגוּפוֹ** - שהבשר לא היה ראוי לאכילה והרי זה פסולו בגופו, כי כיון שהבעלים נטמאו לפני זריקה הרי הם צריכים לעשות פסח שני, ונמצא שכאשר הדם נזרק לא היה לקרבן בעלים.

ובזה סובר תנא קמא שהוא צריך עיבור צורה כי למעשה אין הפסול בגוף הקרבן. ורבי יוחנן בן ברוקא סובר שזה כן נקרא פסול בגוף הקרבן.

אֲבָל נִטְמְאוּ בְּעָלִים לְאַחַר זְרִיקָה, דְּאִיתְחֲזִי בָּשָׂר לַאֲכִילָה - שהבשר היה ראוי לאכילה, **דְּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלוֹ מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר, וּבְעֵיָא עִיבּוּר צוּרָה.**

פסולו בגופו	הבשר לא היה ראוי לאכילה, שהבעלים נטמאו לפני זריקה	הבשר היה ראוי לאכילה, ונטמאו בעלים אחרי זריקה
ישרף מיד	מחלוקת	רב יוסף: לכולי עלמא עיבור צורה

דעה ב': גם בבשר שהיה ראוי לאכילה (שהבעלים נטמאו אחרי זריקה) יש מחלוקת אם צריך עיבור צורה, ולרבי יוחנן בן ברוקא אפילו כשהבשר ראוי לאכילה, אם הבעלים נטמאו (לאחר זריקה) ואינם יכולים לאוכלו, ישרף מיד

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף לְאַחַר זְרִיקָה נָמֵי מַחְלוֹקֶת,

פסולו בגופו	הבשר לא היה ראוי לאכילה, שהבעלים נטמאו לפני זריקה	הבשר היה ראוי לאכילה, ונטמאו בעלים אחרי זריקה	
ישרף מיד	מחלוקת	רב יוסף: לכולי עלמא עיבור צורה	רבי יוחנן: גם בזה נחלקו

רבי יוחנן לשיטתו שאמר שרבי יוחנן בן ברוקא סובר כדעת רבי נחמיה ששעיר החטאת ששרפו ביום הקמת המשכן (שריפה בלא עיבור צורה), היה בגלל שלא היה אוכלים לקרבן אף שהוא נעשה בכשרות

וְאַזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, וְרַבִּי נְחֶמְיָה אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד שקרבן שקרב כהלכתו, והבשר היה ראוי לאכילה, אלא שהבעלים נטמאו (או מסיבה אחרת אין לו אוכלים) יישרף,

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הָא דַּאֲמַרַן - מה שאמרנו שפסח שנטמאו בעליו ישרף מיד ולא צריך עיבור צורה.

רַבִּי נְחֶמְיָה מַאי הִיא,

דְּתַנְיָא, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: מִפְּנֵי אֲנִינוּת נִשְׂרְפָה זוֹ - חטאת דאהרן נשרפה מפני שמתו נדב ואביהוא ועל כן אהרן ובניו נעשו אוננים, ואונן אסור באכילת קדשים, **לְכָךְ נֶאֱמַר** 'ותקראנה אותי **כָּאֵלֶּה',** שאהרן אמר: קרה לי 'כאלה' שמתו בני, ואני אונן, וממילא לא יכלתי לאכול את החטאת, ולכן שרפוה.

וְהָא אֲנִינוּת כְּלְאַחַר זְרִיקָה הָוְיָא - שאפילו אם מתו נדב ואביהוא לפני זריקה, אין הזריקה נפסלת בכך. מפני שחטאת אינה דומה לפסח שעיקרה לאכילה, ולכן צריך שיהיו לפסח אוכלים ראויים בשעת זריקה. אבל בחטאת אף אם בשעת זריקה אין לה אוכלים - אין הזריקה נפסלת, שמה שמעכב בקרבן החטאת הוא שיהיו מי שמתכפרים בה, וכל ישראל היו ראויים להתכפר בה.

ואף שאהרן הקריבה באנינות, אין זה נפסל, כי אהרן הכהן הקריבה, וכהן גדול עובד באנינות.

וְכִי אִשְׁתְּרוּף לְאַלְתַּר (נִשְׁתְּרוּף) - ושרפו את החטאת מיד בלא עיבור צורה, והיינו מפני שאף שהקרבן נעשה בכשרות, כיון שאין לו אוכלים, שורפים אותו מיד.

ולפי זה כך יהיה הדין גם לגבי קרבן פסח, שאם הבעלים נטמאו לאחר זריקת הדם, הקרבן כשר, ולרבי נחמיה שורפים אותו מיד, כיון שאין לו אוכלים, ואף שאין זה מעכב לאחר זריקה שיהיו לו אוכלים,

ומכך שאמר רבי יוחנן שרבי נחמיה ורבי יוחנן בן ברוקא אמרו דבר אחד, מוכח שהוא סובר שהמחלוקת במשנתינו היא בקרבן פסח שנטמא לאחר זריקה, שבמשנתינו סובר רבי יוחנן בן ברוקא ששורפים מיד אפילו אם נטמאו הבעלים לאחר זריקה, והקרבן נעשה בהכשר. ולכן אמר רבי יוחנן שרבי יוחנן ורבי נחמיה אמרו דבר אחד ששורפים מיד אף קרבן שנעשה בהכשר. (דף פג)

רבה: גם רבי יוסי הגלילי סובר ששורפים מיד אף קרבן שעשה בכשרות, אם הבעלים נפסלו

רַבָּה מוֹסִיף: אַף רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי [סובר כרבי יוחנן בן ברוקא] שאף אם הקרבן נעשה בכשרות, אם יש פסול לבעלים, הקרבן נשרף מיד ולא צריך עיבור צורה,

דְּתַנְיָא רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: כָּל הָעִנְיָן כּוּלּוֹ - כל העניין שנאמר בחטאת שנכנס דמה לפנים, שהחטאת פסולה, ('וכל חטאת אשר יובא מדמה וכו' באש תשרף'), **אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בְּפָרִים הַנִּשְׂרָפִים וּבִשְׂעִירִין הַנִּשְׂרָפִין** - שהם חטאות שאין מקריבים אותם אלא שורפים אותם מחוץ לג' מחנות, והפסוק לא הוצרך לומר עליהם שאם הובא מדמה לפנים הם נשרפות, אלא הפסוק בא לומר שצריך **לִשְׂרוֹף פְּסוּלֵיהֶן אַבֵּית הַבִּירָה** - שאם הם נטמאו צריך לשורפם לפני המקדש, **וְלִיתֵּן לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתָן.**

אָמְרוּ לוֹ: חַטָּאת שֶׁנִּכְנַס דָּמָהּ לִפְנַי וְלִפְנִים מִנַּיִן - חטאת החיצונה שהכניס דמה לפנים מנין לך - שהיא פסולה.

אָמַר לָהֶן: נאמר בפסוק שמשה רבינו אמר לאהרן למה שרף את החטאת **'הֵן לֹא הוּבָא**

אֶת דָּמָהּ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה׳, מִכְּלָל דְּאִי נָפֵיק אִיהִי, אִי נָמֵי עָיֵיל דָּמָהּ - ומשמע בפסוק שאם הדם שלה יצא, או שהדם שלה נכנס, הרי היא **בִּשְׂרֵיפָה,**

ומכך שרבי יוסי הגלילי לומד קדשי דורות מחטאת דאהרן, הרי מוכח שהוא סובר שגם לדורות אם הובא דמה לבפנים הרי היא צריכה שריפה מיד (בלא עיבור צורה) כמו שהיה בחטאת של אהרן. ואף שהפסול אינו בגוף הקרבן אלא בדם, ומכך יש ללמוד שכן הוא גם אם הבעלים נטמאו שאינו בגוף הקרבן, ששורפים אותו מיד ואין צריך עיבור צורה.

הטעם שרבי יוחנן לא מנה את רבי יוסי הגלילי בכלל הסוברים שאם הקרבן נעשה בכשרות והפסול הוא רק בבעלים, הקרבן נשרף מיד בלא עיבור צורה

וְרַבִּי יוֹחָנָן שלא החשיב את רבי יוסי הגלילי בין הסוברים ששורפים את הקרבן מיד בלא עיבור צורה אף אם הפסול רק בבעלים, הוא **סָבַר, דָּם וּבָשָׂר חֲדָא מִילְּתָא הִיא** - דם ובשר הם דבר אחד, ששניהם נקראים פסולו בגופו, ולכן בין אם הדם נכנס לפנים, ובין אם הבשר נפסל, הרי זה נשרף מיד. אבל פסול **בְּעָלִים** - **מִלְּתָא אַחֲרִיתִי הִיא** - דבר אחר הוא, ואין להוכיח מרבי יוסי הגלילי שאם יש פסול בבעלים שהקרבן נשרף מיד בלא עיבור צורה.

ז) זבחים דף פב.,
ח) תמורה דף ד:, ט) [מולין קסב.], יא) יומא פו:, מולין קסב., ד"ה לא: תכי וכו'], יב) נקמן דף פד. מכות דף ח. שבועות דף ג:, יג) [נעיל ע. וש"נ], יד) [מוספתא פ"ו ה"ז], טו) [נ"ל וכנ"ל], טז) [ע"ב], י) שלא הוהה לאן אלא דפיר עבוד ב) [ועי' בתוס' נקמן קנז: ד"ה ותוסס עיינינן מה. ד"ה כי יהוהה בס"ק כד. ד"ה עלמא ומכמיס פב. ד"ה המוכמן],

תורה אור השלם

1. הן לא הוביא את דמה אל הקדש פנימה אבול תאכלו אתה בקדש כאשר צויתי:
ויקרא י יח
2. בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ועצם לא תשברו בו: שמות יב מו

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבירת העצם אימור לגמר לימיוז: (ב) רש"י ד"ה נכוים בדמתרגומנן כנו בנוסמיה: (ג) תוס' ד"ה בו וכו' לקמן. ר"ב דף ס"ד ע"ב:

מוסף רש"י

כל הענין כולו. מלרבנן פליג בס"ל דמוקמינן ליה לימסול תטאת המיולוה שנכנס דמה לפנים ואמר לזו אין המקבל מלבר אלא בפנימיות שלמים נכנס לפנים ממנותה ואמר קרא שאם אינ אינ בהן פסול שבירת העצם ומותר בהן מוח וכלי הוא מותר וטעון שריפה: **וכן גידין.** ובגמרא [ע"ב] פריך ויכלינהו: **ומנותר.** בשר פסח שנתעלם בתכילתו ונימותר: **בשפוד עצם.** שהוא מולו של מועד ותע"פ שנפסל בנוותר לתאון אין בין פסולין מלמיכ לא מלמלן בין כמרון מלמלן, דמקמתון לא נאמר לאו אין מלמלן ומכתו כאן (בבחים פב.), **ישרפו בשעה עשור.** ולא בעי"ג, דיי"ע הוי ואין מוקרש קדשים פיר"ע (תוספות ד:). **המותיר בטהור.** בפסח טהור ונכר והשובר. אם העצם, בטמא אינו פוסב **את הארבעים.** המוקיר בטהור, תמלין בטהור, ולכ שקן כמעמ (שבועות ג:).

מוסף תוספות

א. אפי' לדברי רבה. תוס' שאנן. ב. כמו שפי' בקונטרס שעדיין לא אמר לו הקב"ה שיהא טעון עיבור צורה. סס. ג. כמו שפי' ר"י לעיל (פב. ד"ה בשלמא). סס. ד. [נ"ל] לא היה להם לשורפו מיד. סס. ה. דהאי דאמר ליה משה לאהרן הן לא הובא וגו' לאו משום שאם הובא דמה לפנים שיפה עשו שישרפוה מיד. סס.
ו. כתוס' שאנן מוקיף. אפי' ע"י גומרתא.

כל הענין כולו. כל פרשה זו. וכל תטאת אשר יובא מדמה (ויקרא ו) דמוקי לה רבנן במסכת זבחים (דף פב.) בתטאת המיולוה שהכניס דמה לפנים וזהו פסול שלה וקאמר דתמנא שיהיה פליג ר"ע ומוקי בתטאת הפנימית כגון פר העלם דבר של איבור אשר יובא מדמה כמלותה אל אהל מועד לא תאכל באש תשרף ובכבשה) לא אילטריך קרא דהא כתיב בגוביה (ויקרא ד) ואכף אותו על עיס וגו' אלא שאם שהכנים דמה לפנים מגין לך. שהיא פסולה: **אמר להן.** מלמאר ליה משה לאהרן הן לא הובא הא הובא בת שריפה היא ושפיר עביד דשרפוה לגלתר. ומדליף ריה"ג קדשי דורות מתטאת דאהרן אלמא ס"ל נמי דאם הובא דמה לדורות בעיא שריפה לגלתר כי תטאת דאהרן ואף על גב דפסול הדם הוא דהוי בפסולו מתמת דבר אחר וקס"ד דה"ס נמי ס"ל בפסול בעלים דלא בעי איבור אורה אבל רבנן דלא נמיר מיניה סברי דורות מעשה לא יפלינן ובהיא הוא דקאמר ליה משה דאם הביאו דמה לפנים בעיא שריפה אבל לדורות בעי קרא אחריני ונבי איבור אורה נמי לא יפלינן מינה: **ור' יוחנן.** דלא תשיב ליה לריה"ג בהאייהו אמר לך נהי דשמעת ליה בפסול דם דלא בעי איבור אורה בפסול בעלים מי שמעת ליה דקאי כרבי יוחנן בן ברוקה: **דם ובשר הדא מילתא היא.** והוה ליה פסולו בגופו דאילו נטמא בשר עצמו: **מתני' העצמות.** שלא יכול לשורן מפני שאסורה בו שבירת העצם ומותר בהן מוח וכלי הוא מותר וטעון שריפה: **וכן גידין.** ובגמרא [ע"ב] פריך ויכלינהו: **ומנותר.** בשר פסח שנתעלם בתכילתו ונימותר: **בשפוד עצם.** שהוא מולו של מועד ותע"פ שנפסל בנוותר לתאון אין בין פסולין מלמיכ לא מלמלן בין כמרון תמלמ, דמקמתון לא נאמר לאו אין מלמלן ומכתו כאן (בבחים פב.), **ישרפו בשעה עשור.** ולא בעי"ג, דיי"ע הוי ואין מוקרש קדשים פיר"ע (תוספות ד:). **המותיר בטהור.** בפסח טהור ונכר והשובר. אם העצם, בטמא אינו פוסב **את הארבעים.** המוקיר בטהור, תמלין בטהור, וכל שקן כמעמ (שבועות ג:).

ורבה מוסיף אף ריה"ג. וא"מ[8] היכי נימא דריה"ג ור' יוחנן בן ברוקה אמרו דבר אחד והא פסולה דמתמא שנכנס דמה לפנים איינו לפני זריקה ור' יוחנן בן ברוקה אחר זריקה אייני ומאלינא דר' יוחנן מסיק מדקא מוסיף עלי' וי"ל דרבה לא מפליג בין לפני זריקה בין לאחר זריקה כי היכי דלא מפליג בין לאחר זריקה לאף אחר זריקה מתלוקת:

אמר להן הן **לא הובא את דמה.** פירש בקונטרס דרבנן לא בעו למילף מתטאת דאהרן דלא גמרי דורות משעה ומה שפירש כן לא משום דתטאת דאהרן היה לשעה דהא שעיר של ר"ח היה כדפירש בקונ' וכן אימא בפרק טבול יום (דף קא:) אלא דקסברי רבנן דולדות שעה היתה דלאחר לעיל וקשה לרשב"ל דלעיל שיך דולדות שעה כדפי' דקסברי מפני טומאה נשרפה דהוי פסולו בגופו ומתבלבל ישרף מיד [ב] אבל הכא בתטאת שנכנס דמה לפנים דהוי פסולו בדם ומסבר' בעי איבור אורה [ג] לא שיך דולדות שעה היתה [ד] ומלאה לר"י דרבנן לא בעו למילף מתטאת דאהרן משום דמלינו למימר דמשה לא הודה להן [ה] על השריפה דשפיר עבוד אלא בשה אלא אבל על השריפה לא הודה להן [ה] דאפי' היה כן שלא כדין שרפוה בלא איבור אורה ומקשה דלעיל ליף מתטאת אהרן שריפה ביולת ומקשי אמתני' דסבר' דשמינו פסולו בגופו בעי איבור אורה והיינו כרבנן דר' יוסי ואינהו לא בעו למילף הכא מתטאת אהרן: **בו בבשר ואפי' בפסול.** ולא מיקשי ויוליא המות ע"י גומרתא דליכא שבירת עצם דאיכא למימר שמא יפקע כדאמרי' לקמן (ו) אי נמי ע"י גומרתא טריפה מילתא למימר: **רבי** שמעון אומר אחד זה **ואחד** זה אין בו משום שבירת העצם.

ומ"ש ר"ש היינו מ"ק ונראה לר"י דר' יעקב ור"ש פליגי אליבא דמ"ק כי הכא דלא ירבה לו נסים דפרק כהן גדול (סנהדרין כח.) [ז] והכא דמזקקן אלא שנים ממזקק הכתיב (צ"ב כח:): **אימור** לבתר איסורא הלצינהו.

ומפני התקלה דקתני דקתני הכא דמשום שבירת עצם אלא לא מלינהו קודם איסורא[1] ולהכי יפרשו דשימשו נותר:

מי

רבה מוסיף אף ר"י הגלילי [ט] דתניא ריה"ג אומר כל הענין כולו אינו מדבר אלא בפרים הנשרפים ובשעירי' הנשרפין לשרוף פסוליהן אבית הבירה וליתן לא תעשה על אכילתן אמרו לו חטאת שנכנס דמה לפני ולפנים מנין אמר להן [י] הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה מכלל דאי נפיק איהי א"נ עייל דמה בשריפה ורבי יוחנן סבר דם ובשר חדא מילתא היא בעלים מלתא אחריתי היא: **מתני'** [יא]העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר חל ט"ז להיות בשבת ישרפו בי"ז לפי שאינן דוחין לא את השבת ולא את י"ט: **גמ'** אמר רב מרי בר אבוה א"ר יצחק [יב]-[יג]עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים הואיל ונעשה בסים לדבר האסור נימא מסייע ל' [יד]העצמות והגידים והנותר ישרפו לט"ז הני עצמות ה"ד אילימא דלית בהו מוח למה בשריפה נשדיינהו אלא פשיטא דאית בהו מוח אי אמרת בשלמא שימוש נותר מילתא היא אמטו להכי בעי שריפה אלא אי אמרת שימוש נותר לאו מילתא היא למה להו שריפה נתבריינהו ונחלצה למוח דידהו ונשרפיה ונשדיינהו לדידהו אלא לאו שמע מינה שימוש נותר מילתא היא אמרי לא לעולם אימא לך שימוש נותר לאו מילתא וקסבר בו בכשר ואפי' בפסול אפי' בפסול ס"ד והא [טו]תנן אבל המותיר בטהור והשובר בטמא אינו סופג את הארבעים לא קשיא [2]כאן שהיתה לו שעת הכושר כאן שלא היתה לו שעת הכושר ומאן תנא דשני ליה בין שהיתה לו שעת הכושר ללא היתה לו שעת הכושר רבי יעקב היא דתניא [3]ועצם לא תשברו בו [טז]בו בכשר ולא בפסול רבי יעקב אומר [יז]היתה לו שעת הכושר ונפסל יש בו משום שבירת העצם לא היתה לו שעת הכושר אין בו משום שבירת העצם ר"ש אומר אחד זה ואחד זה אין בו משום שבירת העצם מיתיבי [יח]כל עצמות הקדשים אין טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח מפני התקלה הני עצמות היכי דמי אילימא דלית בהו מוח למה להו שריפה אלא פשיטא דאית בהו מוח ואי סלקא דעתך שימוש נותר מילתא היא עצמות קדשים אמאי אין טעונין שריפה אמר רב נחמן בר יצחק הכא במאי עסקינן כגון שמצאן חלוצין עצמות קדשים דאין בהן משום שבירת העצם קמי דנהוו נותר חלצינהו ולא הוו שימוש נותר ולא בעו שריפה עצמות הפסח דיש בהן משום שבירת העצם [יט] לבתר דנהוו נותר הוא דחלצינהו והוו להו שימוש נותר ובעו שריפה רב זביד אמר הכא במאי עסקינן כגון שמצאן

פא א מתי' פרק יט מהלי' פסולי מוקדשין הלכה ה:
פב ב מתי' ס"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' ד:
פג ג מתי' ס"י מהלכות ק"פ הלכה ו:
פד ד מתי' פרק יט מהל' פסולי מוקדשין הלכה ט ומ"ש מהלכות ק"פ הלכה כ:

רבינו חננאל

ורבה מוסיף אף רבי יוסי הגלילי סבר פסולו בבעלים ישרף מיד, דתניא ר' יוסי הגלילי אומר כל זה הענין דבחים וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד וגו' אינו מדבר אלא בפרים הנשרפים ושעירין הנשרפין כו'. אמרו לו אם זה הענין כולו [מדבר] בפרים ושעירים הנשרפין הוא, חטאת הנעשה בחוץ שנכנס דמה לפנים מנין שהיא פסולה ותשרף. אמר להם הן לא הובא את דמה לפנים ולא היא יוצאה חוץ לקלעים אלא פנימה היתה אכול תאכלו אותה, ש"מ מכלל שאם נכנס דמה לפנים אי יצאה היא חוץ לקלעים פסולה ונשרפה מיד כמעשה החטאת אהרן. דר' יוחנן אמר לך פסולות דם כפסולות בשר הוא ופסולו בגופו קרינא ביה ופסולות בעלים שניא.

מתני' העצמות והגידים הנותר ישרפו בששה עשר חל ששה עשר להיות בשבת ישרפו בשבעה עשר שאין דוחין לא שבת ולא יום טוב. ולא תיבא חל ממש. דאם כן חל פסח להיות בבר"ו. אלא אילו חל דין הוא שישרפו למחר. וכך הוא מפורש בתלמוד ארץ ישראל במסכת מגילה. **אמר מרי בר אבוה [בר אבויה]** עצמות קדשים ששימשו נותר, כלומר היה עליהם בשר ונעשה נותר הנפסל מטמאין את הידים. הואיל ונעשו בסיס לדבר האסור. דסיינינה במתני' דקתני **העצמות ישרפו** מכלל דאית בהו מוח דאי לית בהו מוח למה להו שריפה. אלא לעולם דאית בהו מוח ואי שימוש נותר לאו מילתא היא נתבריינהו ונחלצה לבמוח ונשרפיה ונשדיינהו לעצמות. אלא ש"מ שמוש נותר מלתא היא. **ודחינן [לא] לעולם** אימא לך אי מבתרי שמוש נותר לאו מלתא היא, ותנא דמתני' סבר אפי' הפסול יש בו שבירת עצם לפיכך תני ישרפו מפני המוח שבהן. איני והתנן המותיר בטהור והשובר בטמא אינו לוקה ארבעים. ודחינן הא דתנן אינו לוקה מכלל דלית בה שבירת עצם ומוקמינן לה דלא הוה לית שעת הכושר, ומתני' דקתני ישרפו ואוקימנא משום שבירת העצם, בשהיתה לו שעת הכושר ונפסל ור' יעקב היא. ומתוכיגן למארי כל עצמות קדשים אין טעונין שרפה חוץ מעצמות הפסח מפני תקלה, והני עצמות דהאי בדאית להו מוח דאי לית בהו מוח אפי' עצמות פסח לא בעו שרפה, אלא דאי אית בהו מוח, ואי אימור קמי איסוריייהו **זביד אמר כגון שמצאן** שמוש נותר מלתא היא עצמות קדשים אמאי אין טעונין שרפה. ומשני כגון שמצאם חלוצים. כלומר נחלץ מוחם, עצמות קדשים דלית בהו משום שבירת עצם חלצינהו ולא שמשו נותר, לפיכך לא בעי שרפה. עצמות פסח דאית ביה משום שבירת עצם, חיישינן דלמא בתר איסוריייהו חלצינהו, הלכך בעי שרפה. **רב**

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

אי אמרת בשלמא בשר נינהו כו'. ואין להקשות אי בשר מינהו ליכליהו[8] דלאו בשר גמור הוא שיהא טעמם כטעם בשר מיהו לענין שריפה בעי למימר ליכליהו בשר: **לא נצרכא אלא לשומנו.** [9]קשה דברים גיד הנשה (חולין פט.). פריך וסבר מצא דידן אין בגידין בטומאת טעם והא תנן ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בטומאת טעם אסור והשתא [3]דילמא הא דקתני אם יש בה בטומאת טעם משום שומנו דגיד הנשה קאמר דהכא קאי ליה גיד וסש פירשתי:

ליתן בקר שני לשריפתו. וא"ת אי אסור לשורפו בגיל מוצאי י"ט עד הבקר היכי מוכח [9]דאין שריפת קדשים דוחה י"ט הא על כרחין גזירת הכתוב היא דהא אפי' בלילה שהוא חול אסור לשורפו[7] וי"ל דיין דאסור לשורפו בבוקר דאסור לעפין שפיר דאין שריפת קדשים דוחה י"ט והא דאסור לשורפו בגיל מוצאי י"ט [7]אין תימ' [1]שכן מצינו בשלמים שאין נאכלים לאור שניני ואפ"ה אין נכרפין עד היום כלומרי בריש מכילתין (דף ג.): **ולא עולת חול בשבת בו'.** משמע הכא לאחיכי חול אין קריבין בשבת ולא כי"ט וקשה דבסוף פרק טרף בקנים (יומא מו.) אמר אחרי חול שנתותרו עוסק לה בעניין עצמן ואפי' לרב הונא דפליג התם היינו לאיזו עוסק מערבים בפני עצמן אבל דברי הכל סודרן על המערכה גדולה כן צריך לפרש שם וכן בסוף פ"ק דשבת (דף כ.) דריש בכל מוקמותיכם אי אתה מצעיר למיקרי אבריים ופדרים הוא לאתא והיינו אחיכי חול שנתותרו לאחרי תמיד של שבת נפקא מעבל עולת התמיד בריש אלו דברים (לעיל סו.) ודוקא אחרי עולת חול ממעבר הכא ומיתרץ ר"מ וריב"א דהתם דוקא במשלה בהן האור מיירי דנעשו כבר לאחמו מזבח שמתוך שהן לאחמו מבמעובדו אחרי בשבת ולגישתא דאסיק נמי התם דוקא בפסולין אי משלה בהן האור אין אי לא לא נאו לאחמוטי כשירין אתא אלא ה"ק דלא אינטריך בכשירין אתא אלא ה"ק דלא אינטריך בכשירין דאם אין האור ומיהו אף בכשירין לא שריא אלא במשלה בהן האור ריב"א מסופק בשאר קרבנות דלאו מתיר אי נעשו לאחמו של מזבח למיקריבו בשבת דלילתא דוקא בתמיד מהני אחי אחי טעמא דשם תמיד דוחה שבת וא"ת דביומא (דף מו.) דריש לה מבמעובדו ובפ"ק דשבת (דף כ.) דריש מבכל מוקמותיכם וי"ל דקרא דבכל מוקמותיכם אין אלא על במועבדו דאחרי אחרי אחרי א

רַבָּה מוֹסִיף אַף רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּתַנְיָא רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר כָּל הָעִנְיָן כּוּלּוֹ אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בְּפָרִים הַנִּשְׂרָפִים וּבִשְׂעִירִין הַנִּשְׂרָפִין לִשְׂרוֹף פְּסוּלֵיהֶן אַבֵּית הַבִּירָה וְלִיתֵּן לֹא תַּעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתָן. אָמְרוּ לוֹ חַטָּאת שֶׁנִּכְנַס דָּמָהּ לִפְנֵי וְלִפְנִים מִנַּיִן אָמַר לָהֶן הֵן לֹא הוּבָא אֶת דָּמָהּ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה מִכְּלָל דְּאִי נָפֵיק אִיהִי אִי נָמֵי עָיֵיל דָּמָהּ בִּשְׂרֵיפָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר דָּם וּבָשָׂר חֲדָא מִילְּתָא הִיא בְּעָלִים מִלְּתָא אַחֲרִיתִי הִיא: [התבאר בדף הקודם].

משנה

שריפת הנותר מהפסח בט"ז ניסן [ואם הוא חל בשבת, שורפו בי"ז ניסן]

הָעֲצָמוֹת - עצמות שיש בהם 'מוח', ואין יכול לאוכלו, שהרי אסור לשבור עצמות בפסח, נמצא שיש בהם נותר וטעונים שריפה.

וְהַגִּידִין - שאינם נאכלים, ובגמרא יתבאר באיזה גידין מדובר.

וְהַנּוֹתָר - בשר פסח שנתעצלו באכילתו וניתותר,

יִשָּׂרְפוּ בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר בניסן, שהוא חולו של מועד, ואף על פי שנפסל בבוקר ראשון (בט"ו ניסן) אין רשאי לשורפו ביום טוב, אלא בחול המועד.

חָל שִׁשָּׁה עָשָׂר לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, יִשָּׂרְפוּ בְּשִׁבְעָה עָשָׂר, לְפִי שֶׁאֵינָן דּוֹחִין לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב.

גמרא

עצמות שיש בהם מוח שנעשה נותר, מטמאים את הידים

אָמַר רַב מָרִי בַּר אֲבוּהּ אָמַר רַבִּי יִצְחָק: עַצְמוֹת קָדָשִׁים שֶׁשִּׁימְּשׁוּ נוֹתָר - שנותר בהן מוח לאחר זמן אכילת הקרבן, והרי המוח נעשה נותר, העצמות **מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם,** כמו נותר עצמו שגזרו חכמים שהוא מטמא את הידים, **הוֹאִיל וְנַעֲשָׂה בָסִיס** - הואיל והעצמות נעשו מושב **לְדָבָר הָאָסוּר** - לנותר, דינם כמוהו.

הצעת ראיה: ממה מהמבואר במשנתינו שיש לשרוף את העצמות [ומדובר בעצמות שיש בהם מוח, ולא מספיק להוציא את המוח שבעצמות ולשרוף רק אותו אלא צריך לשרוף גם את העצמות]

הגמרא מציעה ראיה לדין זה: **נֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ** - נאמר שיש סיוע לדין זה, ממה שאמרה משנתינו: **הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַנּוֹתָר, יִשָּׂרְפוּ לְשִׁשָּׁה עָשָׂר.**

ויש לברר: **הָנֵי עַצְמוֹת הֵיכִי דָּמֵי** - אלו העצמות איך מדובר, **אִילֵימָא דְּלֵית בְּהוּ מוֹחַ** - אם תאמר שמדובר בעצמות שאין בהם מוח, **לָמָּה בִּשְׂרֵיפָה** - למה צריך לשורפם, **נִשְׁדִּינְהוּ** - נשליכם, שלא הצריך הכתוב לשרוף אלא בשר שהיה ראוי לאכילה ונותר, כדכתיב (שם יב) לא תותירו ממנו עד בקר ואם תותירו תשרפו,

אֶלָּא פְּשִׁיטָא [מדובר בעצמות] **דְּאִית בְּהוּ מוֹחַ** - שיש בהם מוח, (והמשנה מונה נותר ועצמות כדבר בפני עצמו, שנותר הוא בשר שהיה ראוי מתחילה לאכילה ונעשה נותר, ונותר הם עצמות שמתחלתן לשריפה עומדים, שאסור לשוברן, ועל כן נעשין נותר).

והנה **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא שִׁימּוּשׁ נוֹתָר מִילְּתָא הִיא** - אם תאמר שעצמות שמשמשים לנותר, דינם כנותר, הרי נוח ומבואר הדבר: **אַמְּטוּ לְהָכִי בָּעֵי שְׂרֵיפָה** - שלכן צריך לשרוף גם את העצמות,

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ שִׁימּוּשׁ נוֹתָר לָאו מִילְּתָא הִיא - אלא אם תאמר שמה שעצמות משמשים לנותר אינו משווה את דינם כנותר עצמו, אם כן קשה: **לְמָה לְהוּ שְׂרֵיפָה** - למה צריך לשרוף את העצמות, **נִתְּבְּרִינְהוּ וְנַחְלְצֵה לְמוֹחַ דִּידְהוּ** - נשבור אותם ונוציא את המוח שלהם, [ואין בזה איסור שבירת עצם בפסח, כיון שעצמות אלו נותרו ונפסלו, אין בהן משום איסור שבירה שבעצמות פסולים אין איסור שבירה], **וְנִשְׂרְפֵיהּ וְנִשְׁדִּינְהוּ לְדִידְהוּ** - ונשרוף את המוח, ונזרוק אותם (את העצמות), ולא יפסיד עצים וטורח לשרוף את העצמות,

אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ שִׁימּוּשׁ נוֹתָר מִילְּתָא הִיא - אלא אין לבאר אלא שיש להוכיח מכאן שכיון שהעצמות משמשים את הנותר, דינם כנותר עצמו, ולכן צריך לשרוף גם את העצמות עצמם.

דחיית הראיה: לא צריך לשרוף את העצמות מצד עצמם, אלא מצד המוח שיש בהם, וכיון שאסור לשבור את העצמות (כדי להוציא את המוח), שורפים את העצמות עם המוח שבהם

הגמרא דוחה את הראיה: **אָמְרִי, לָא, לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ שִׁימּוּשׁ נוֹתָר לָאו מִילְּתָא,** ואין דין העצמות כמו המוח, וממילא אין צריך לשרוף את העצמות.

וְקָסָבַר - ותנא זה סובר: שמה שנאמר 'ועצם לא תשברו **בוֹ',** היינו **בְּכָשֵׁר וַאֲפִילּוּ בְּפָסוּל,** [ואין ממעטים ממה שכתוב: 'ועצם לא תשברו בו', 'בו' - בכשר ולא בפסול, שדרך הכתוב לומר כך].

שואלת הגמרא: **אֲפִילּוּ בְּפָסוּל סָלְקָא דַּעְתָּךְ** - וכי עולה על דעתך שהפסוק האוסר לשבור את עצמות הפסח מדבר אפילו בעצמות פסח שהוא פסול, **וְהָא תְּנַן** - והרי שנינו במשנה להלן: **אֲבָל הַמּוֹתִיר בַּטָּהוֹר** - וכל שכן המותיר בטמא, **וְהַשּׁוֹבֵר בַּטָּמֵא, אֵינוֹ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים,** הרי מבואר שהפסוק אינו מדבר על שבירת עצמות בקרבן טמא.

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, כָּאן** [מה שמבואר במשנתינו שאסור לשבור פסח טמא, מדובר באופן] **שֶׁהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר,** כגון: נותר, שבתחילה היה ראוי לאכילה, ואחר כך נפסל, באופן זה יש בו איסור שבירת עצם. **כָּאן** [מה שמבואר במשנה להלן, שלא לוקים על שבירת עצמות פסח פסול] מדובר: **שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר** - כגון שנטמא הפסח לפני זריקה שאזי אין בו משום שבירת עצם.

מבררת הגמרא: **וּמַאן תַּנָּא** - ומי הוא התנא **דְּשָׁנֵי לֵיהּ** - שסובר שיש שינוי לגבי שבירת העצם, **בֵּין שֶׁהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר, לְלֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר.**

מבארת הגמרא: **רַבִּי יַעֲקֹב הִיא, דְּתַנְיָא 'וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ', 'בּוֹ', בְּכָשֵׁר וְלֹא בְּפָסוּל.**

רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר וְנִפְסַל, יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם. לֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם.

הצעת ראיה ב': מהמבואר בברייתא שאין צריך לשרוף עצמות קדשים (חוץ מעצמות הפסח בגלל שאי אפשר לשבור את העצם ולהוציא את המוח), ומשמע שהיינו אף אם היה בהם נותר

מֵיתִיבִי, כָּל עַצְמוֹת - נותר מן **הַקָּדָשִׁים, אֵין טְעוּנִין שְׂרֵיפָה,** אלא שובר את העצמות ומוציא את המוח ושורפו, ומשליך את העצמות.

חוּץ מֵעַצְמוֹת הַפֶּסַח [שאין יכול לשוברן] **מִפְּנֵי הַתַּקָּלָה** - מפני תקלת 'עצם לא תשברו בו', שאסור לשבור את עצמות הפסח, לפיכך שורפים את העצמות יחד עם המוח שבהם.

ויש לברר בברייתא זו: **הָנֵי עֲצָמוֹת הֵיכִי דָּמֵי** - אלו עצמות שצריך לשורפם איך מדובר, **אִילֵימָא דְּלֵית בְּהוּ מוֹחַ** - אם תאמר שאין בהם מוח, **לְמָה לְהוּ שְׂרֵיפָה** - למה צריך לשורפם, **אֶלָּא כְּשִׁיטָא דְּאִית בְּהוּ מוֹחַ** - אלא פשוט שמדובר באופן שיש בהם מוח, **וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שִׁימּוּשׁ נוֹתָר מִילְּתָא הִיא עַצְמוֹת קָדָשִׁים אַמַּאי אֵין טְעוּנִין שְׂרֵיפָה** - ואם אתה מעלה בדעתך שעצמות ששימשו את הנותר, דינם כהנותר עצמו, אם כך מדוע לא צריך לשרוף את עצמות הקדשים, שהיה בהם נותר, הרי דינם כנותר עצמו.

דחיית הראיה א: הברייתא מדברת על עצמות שבורים, שבשאר קדשים אנו אומרים שלא היה בהם נותר

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כאן בברייתא במה מדובר, **כְּגוֹן שֶׁמְּצָאָן חֲלוּצִין,** כגון שמצא עצמות שבורים שהוציאו כבר את המוח מהם, ולכן: **עַצְמוֹת קָדָשִׁים דְּאֵין בָּהֶן מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם** [שמותר לשוברן] אנו אומרים: **קַמֵּי דְּנֶהֱוּוּ נוֹתָר חַלְצִינְהוּ** - מסתמא לפני שהמוח שבהם נעשה נותר, הוציאו מהם את המוח, **וְלָא הָווּ שִׁימּוּשׁ נוֹתָר וְלָא בָּעוּ שְׂרֵיפָה** - ונמצא שהעצמות לא שימשו נותר, ואינם צריכים שריפה.

אבל **עַצְמוֹת הַפֶּסַח דְּיֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם,** אנו אומרים שמסתמא לא הוציאו מהם את המוח לפני שהוא נעשה נותר, שהרי אסור לשבור את עצמות הפסח, ורק **לְבָתַר דְּנֶהֱוּוּ נוֹתָר הוּא דְּחַלְצִינְהוּ** - לאחר שהוא נעשה נותר הוציאו את המוח, שלאחר שהמוח נאסר ונעשה פסול, אין בהם איסור שבירה, **וְהָווּ לְהוּ שִׁימּוּשׁ נוֹתָר וּבָעוּ שְׂרֵיפָה** - ונמצא שהעצמות שימשו נותר, והם צריכים שריפה.

דחיית הראיה ב: הברייתא מדברת שמצא עצמות שמחלקם הוציאו את המוח, שבשאר קדשים אנו אומרים שכולם שבורים ולא היה בהם נותר

רַב זְבִיד אָמַר: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כאן בברייתא במה מדובר, **כְּגוֹן** [עמוד ב] **שֶׁמְּצָאָן צְבוּרִין צְבוּרִין, וּמֵהֶן חֲלוּצִין** - כגון שמצא את העצמות ערימות ערימות, ובדק את העצמות העליונות ומצאם חלוצים,

ולכן **בְּעַצְמוֹת קָדָשִׁים דְּאֵין בָּהֶן מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם,** אין צריך לבדוק את העצמות התחתונות בערימה, מפני שאנו אומרים מסתמא: **לְכוּלְּהוּ הֲוָה חָלֵיץ לְהוּ וְאָכֵיל לְהוּ** - את כל העצמות

פתחו והוציאו מתוכם את המוח, **וְלָא בָּעֵי שְׂרֵיפָה** - ואינם צריכים שריפה, שהם לא שימשו נותר.

אבל **עַצְמוֹת הַפֶּסַח דְּיֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם,** צריך לבדוק את כל הערימות, שאנו אומרים: **דְּילְמָא הָנֵי דְּחַלְצִינְהוּ וּלְהָנָךְ לָא חַלְצִינְהוּ וּבָעֵי שְׂרֵיפָה** - אולי את העליונות פתחו והוציאו מהם את המוח, ואת התחתונות לא פתחו ולא הוציאו מהם את מוחם, והם שימשו נותר, לכן צריך לבודקם, ואם ימצא שהם פתוחות אין צריך לשורפם.

[ובזה חולק רב זביד על רב נחמן בר יצחק, שלרב זביד אם מצאם חלוצים, אין צריך לשורפם, כיון שדין שימוש נותר אינו חמור כל כך להצריכם שריפה מספק שהעצמות נשברו לאחר שהמוח נעשה נותר (ולרב נחמן אף אם מצאם חלוצים, אנו מחמירים מספק ואומרים שיתכן שהוציאו מהם את המוח לאחר שהם נעשו נותר)].

◆◆◆

כל הגידין הרי הם כבשר ונמנין עליהם, חוץ מגידי צוואר

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַגִּידִין, הרי הם **בָּשָׂר,** ונימנין עליהן בפסח, ויוצא ידי חובתו, **חוּץ מִגִּידֵי צַוָּאר** - שהם קשים והרי הם כעץ בעלמא

שאלה: במשנתינו מבואר שגידים טעונים שריפה, ולכאורה משמע בגידי צואר שהם קשים, ואם אינם נקראים 'בשר' למה הם טעונים שריפה

הגמרא שואלת על דין זה ממשנתינו: **תְּנַן, הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַנּוֹתָר, יִשָּׂרְפוּ בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר,**

ויש לברר: **הָנֵי גִּידִין הֵיכִי דָּמֵי** - גידים אלו שטעונים שריפה באיזה אופן מדובר בהם, **אִילֵימָא, גִּידֵי בָשָׂר, נֵיכְלִינְהוּ** - אם מדובר על גידי בשר, נאכל אותם, ומדוע הם טעונים שריפה,

וְאִי דְּאִיתּוֹתַר - ואם מדובר בגידין שנותרו על ידי שנתעצלו באכילתן, ולכן הם טעונים שריפה, אם כן **הַיְינוּ נוֹתָר** - הרי זה מה שהמשנה אומרת 'נותר', שהרי המשנה אומרת 'גידים' כדבר בפני עצמו, ו'נותר' כדבר בפני עצמו, ומשמע שהגידים טעונים שריפה אף אם אינם נותר.

אֶלָּא פְּשִׁיטָא שהמשנה מדברת על **גִּידֵי צַוָּאר,** שמסתמא לא אכל אותם בגלל שהם קשים, ולכן המשנה מונה אותם יחד עם עצמות

והנה: **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בָּשָׂר נִינְהוּ** - אם אתה אומר שהם נחשבים בשר, ואם אוכל אותם יוצא בהם ידי חובה, **אַמְטוּ לְהָכִי בָּעֵי שְׂרֵיפָה** - לכן כשהם נותרו הם טעונים שריפה, **אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לָאו בָּשָׂר נִינְהוּ, לְמָה לְהוּ שְׂרֵיפָה** - אבל אם אתה אומר שאינם בכלל בשר, ואין יוצאים בהם ידי חובה, למה צריך לשורפם, הרי אינם בכלל בשר, וכל שאינו בשר אין בו דין נותר.

תשובה א': משנתינו מדברת על גיד הנשה שיש ב' גידים, גיד ימני וגיד שמאלי, ואחד מהם מותר והרי הוא בכלל בשר, וכיון שאיננו יודעים איזה הוא, שניהם צריכים שריפה

אָמַר רַב חִסְדָּא: אפשר לומר שאכן גידי צואר אינם נחשבים בשר, וממילא גם דין נותר אין בהם. ושאר גידים הם בשר גמור, וממילא גם דין נותר יש בהם. ומה שהמשנה אמרה שהגידים טעונים שריפה **לֹא נִצְרְכָא** [המשנה לומר זאת] **אֶלָּא לְגִיד הַנָּשֶׁה** [שמעיקר הדין דינו

כשאר גידים שהם בשר וראויים לאכילה, - ומכל מקום עליהם המשנה אומרת שהם טעונים שריפה, שבסתמא אינם נאכלים, **וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנְיָא רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּאַחַת** - דין גיד הנשה נוהג רק באחד הגידין, או בימין או בשמאל, **וְהַדַּעַת מַכְרַעַת** שהוא נוהג בגיד **שֶׁל יָמִין,** וכיון שהוא ספק באיזה גיד הוא נוהג, הרי שני הגידים אינם נאכלים,

נמצא שלרבי יהודה גיד אחד הוא בשר והוא נאכל מעיקר הדין, וגיד אחד אינו בשר שאינו נאכל מעיקר הדין, ולמעשה מספק שניהם אינם נאכלים, ועל כן שניהם צריכים שריפה מספק, שהרי אחד מהם הוא בשר וראוי להיאכל מעיקר הדין.

שואלת הגמרא: **וְאֶלָּא תִּפְשׁוֹט דְּסַפּוֹקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה** - אם כך הוא ביאור המשנה, אפשר להוכיח ממשנתינו שרבי יהודה מסתפק איזה גיד אסור, **דְּאִי מִיפְּשִׁיט פְּשִׁיטָא לֵיהּ** - שאם פשוט לרבי יהודה איזה גיד מותר ואיזה אסור, **הָהִיא דְּהֵיתֵירָא נֵיכְלֵיהּ** - נאכל את הגיד המותר, **וּדְאִיסּוּרָא נִישְׂדֵיהּ** - ואת הגיד האסור נזרוק, שאינו בכלל בשר ואין בו דין שריפה, **לְמָה לֵיהּ שְׂרֵיפָה** - ולמה לנו שריפה בגידים אלו.

אָמַר רַב אִיקָא בַּר חִינָּנָא: אין להוכיח שרבי יהודה מסתפק איזה גיד מותר ואיזה גיד אסור, אלא רבי יהודה סובר בודאי שהגיד האסור הוא הגיד הימני, והגיד האסור הוא הגיד השמאלי, ובמשנתינו מדובר: **כְּגוֹן שֶׁהוּכְּרוּ** הגידים בתחילה, והיו הגידים ראויים לאכילה, **וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ,** וכיון שהם התערבו אי אפשר לאכול את שניהם, וכיון שאחד מהם ראוי ביסודו לאכילה, הרי הוא נעשה נותר, וכיון שאיננו יודעים מי מהם הגיד שהיה ראוי לאכילה ונעשה נותר, שניהם טעונים שריפה.

תשובה ב': משנתינו מדברת על שמנו של גיד, שמיסודו הוא ראוי לאכילה, ומדרבנן הוא אסור, ולכן הוא טעון שריפה

רַב אָשֵׁי אָמַר: לֹא נִצְרְכָא משנתינו לומר שהגידים טעונים שריפה, **אֶלָּא לְשַׁמְנוֹ דְּגִיד הַנָּשֶׁה, דְּתַנְיָא: שַׁמְנוֹ, מוּתָּר. וְיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים הֵם, וְנוֹהֲגִין בּוֹ אִיסּוּר,** וכיון ששומנו של גיד מותר מן התורה ונהגו בו איסור בו, הרי הוא בכלל בשר, שביסודו הוא ראוי לאכילה, וכיון שאינו נאכל (שהרי מדרבנן הוא אסור באכילה) הרי הוא נעשה נותר. ומכל מקום המשנה מונה 'גידים' בפני עצמם, ואינם בכלל 'נותר', שנותר עומד לאכילה, ושמנו של גיד כיון שיש בו איסור מדרבנן הרי מיסודו הוא עומד לשריפה.

תשובה ג': משנתינו מדברת על הגיד החיצוני הסמוך לעצם, שמהתורה הוא ראוי לאכילה, ומדרבנן הוא אסור, ולכן הוא טעון שריפה

רָבִינָא אָמַר: מה שמשנתינו אומרת שהגידים טעונים שריפה, מדובר **בַּחִיצוֹן** - בגיד החיצון, **וְכִדְרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שְׁנֵי גִידִין הֵן** [בירך], **פְּנִימִי הַסָּמוּךְ לָעֶצֶם, אָסוּר** [מהתורה], **וְחַיָּיבִין עָלָיו** מלקות.

גיד **הַחִיצוֹן הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר, אָסוּר** מדרבנן, **וְאֵין חַיָּיבִין עָלָיו,** וכיון שגיד זה מותר מהתורה באכילה, הרי הוא בכלל בשר, ולמעשה אינו נאכל משום איסור דרבנן, ועל כן הוא טעון שריפה.

◆◆◆

שנינו במשנה **חָל שִׁשָּׁה עָשָׂר וְכוּ׳** בשבת, ישרפו בשבעה עשר, לפי שאינן דוחין לא את השבת ולא את היום טוב.

שאלה: מדוע אסור לשרוף נותר ביום טוב, והרי עשה דוחה לא תעשה

שואלת הגמרא: **וְאַמַּאי** - למה שריפת נותר שהיא מצוות עשה, אינה דוחה יום טוב שהוא לא תעשה, **נֵיתֵי** [יבא מצוות] **עֲשֵׂה** [לשרוף נותר, שנאמר 'באש תשרפו'], **וְיִדְחֵי לֹא תַעֲשֶׂה** [שמלאכת יום טוב היא לא תעשה].

תשובה א': יש לימוד שיש לשורפו בבוקר שני (ט"ז ניסן), ולכן אינו נשרף ביום טוב

עונה הגמרא: **אָמַר חִזְקִיָּה וְכֵן תָּנֵי דְּבֵי חִזְקִיָּה: אָמַר קְרָא 'לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ', שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר 'עַד בֹּקֶר'** - שלא הוצרך הפסוק לומר פעם שניה 'עד בקר' שהרי כבר נאמר בתחילת הפסוק 'עד בקר', **מָה תַּלְמוּד לוֹמַר 'עַד בֹּקֶר'** [פעם שניה], **לִיתֵּן לוֹ בֹּקֶר שֵׁנִי לִשְׂרֵיפָתוֹ** - לומר שאינו נשרף בבוקר הראשון (בט"ו ניסן), אלא בבוקר השני (ט"ז ניסן).

תשובה ב': יש מיעוט שלא לשרוף עולת חול בשבת או ביום טוב

אַבָּיֵי אָמַר: אָמַר קְרָא 'עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ', ולומדים מהפסוק שבשבת מקטירים רק עולות שבת, **וְלֹא** מקטירים **עוֹלַת חוֹל בְּשַׁבָּת, וְלֹא עוֹלַת חוֹל בְּיוֹם טוֹב,** הרי שאפילו הקטרת עולה אינה דוחה יום טוב, וכל שכן שריפת פסול שאינו דוחה יום טוב, ופסח קרבן של חול הוא, שזריקת דמו ביי"ד ניסן, ואין הקטרתו דוחה יום טוב, ודאי ששריפת פסח שנפסל אינה דוחה יום טוב.

תשובה ג': יש מיעוט שמה שאפשר לעשות לאחר יום טוב, אינו דוחה יום טוב

רָבָא אָמַר: אָמַר קְרָא 'הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם',

ודורשים **'הוּא'** - **וְלֹא מַכְשִׁירָיו.**

'לְבַדּוֹ', (דף פד) **וְלֹא מִילָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ הַבָּאָה מִקַּל וָחוֹמֶר** - שהיה אפשר ללמוד בקל וחומר: ומה צרעת שדוחה את העבודה, ועבודה דוחה את השבת. ומילה אף שלא בזמנה דוחה את הצרעת (שאם יש לו צרעת במקום המילה, יקוץ בהרתו]. שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא מילה דוחה,

דרגות: א. מילה (דוחה צרעת) ב. צרעת (דוחה עבודה) ג. עבודה (דוחה שבת)	ואם שבת נדחת מפני עבודה (דרגה ג), ודאי שהשבת נדחת מפני מילה (דרגה א)

ובא הפסוק ומיעטה שכיון שהיא מילה שלא בזמנה, כגון גר שנתגייר וקטן שנאנס אביו ועבר זמנה, אין מילתם דוחה שבת, כיון שיכולים לעשותם מבעוד יום.

וגבי שריפת פסול קדשים הרי זה גם כמילה שלא בזמנה, שאפשר לשורפם לאחר היום טוב, ועל כן אין שריפתם דוחה את היום טוב.

תשובה ד': יום טוב הוא עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה עשה ולא תעשה

רַב אָשֵׁי אָמַר: 'שַׁבָּתוֹן' דְּיוֹם טוֹב עֲשֵׂה הוּא - שמה שאמרה התורה 'שבתון' הוא משמע מצוות עשה, לשבות ממלאכה, נמצא שיום טוב הוא עשה ולא תעשה, **וְאֵין עֲשֵׂה** [של שריפת נותר] **דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה** של יום טוב.

ולא מילה שלא בזמנה תאתיא בק"ו. פירש בקונ' ומה לרעת לים ליה המ' ק"ו בפ' ר' אליעזר דמילה (שבת קלב:) דקסבר דהא דלרעת דוחה עבודה לא מסוס חומרא דלרעת אלא מסוס דגברא דלא חזי זר"ש פי' ק"ו ומה אוכל נפש שלא נכרתו עליו י"ג ברימות דוחה י"ט כו' ומדות עליון י"ג ברימות וסבר רבא דקרינין בי"ט ולימה למיפרן מה לגדיים ומדות שכן נוקן גבוה כדפירין בפ' ר' אליעזר דמילה (שם דף קלא.) מה לעומר ושמי הלחם כו' דלא חזיה ניהו ואפילו מטות ואפמות לא מיקרו נוקן גבוה כיון דמי לא דחמיה לא בעו לאיתויינהו ולרלה לדבא אית ליה הא דרב אמי די"ט עשה ולא תעשה אלא אמר רבא דוחה לא תעשה דרבא לא מלא מלא מל

היתה לו שעת הכושר ונפסל איכא ביניהו מאן דאמר בשר הא בשר הוא. לא משום דדרים בו בכשר ולא בפסול משמע ליה הכי דהא ר' שמעון מפרש לעילו מילתיה דת"ק דקתני נמי בו בכשר ולא בפסול וקאמר אחד זה ואחד זה אין בו משום שבירת עצם אלא בדרך יוסף לא מצי למישמע מידי דאיכא ביניייהו אלא היתה לו שעת הכושר ונפסל. **אבר שיצא מקצתו איכא ביניייהו מאן דאמר בשר בשר.** תימה אמאי תשיב ליה כשר טפי מבר אכילה הא מה שאינו ראוי לאוי לאכילה לאו כשר הוא:

ה"ג היתה לו שעת הכושר ונפסל אין בו משום שבירת העצם.

ול"ג יש בו[א] דאי גר' מיקבי לרב יוסף ולא משכחינן כדרבעה מיניייהו ואית דגרס לעיל במילתיה דרב יוסף למ"ד כשר לאו הכשר הוא למ"ד יאכל בר אכילה הוא ולפי זה מיתוקמא גילסא הספרים דגר' יש בו ואין נראה דבכולה שמעתין טפי יפיף[ב] (ס) מתאילה מדלגיף מתורת כשרות כי הסיא דאבר שיצא מקצתו דכשר קרי ליה ולא בר אכילה הוא:

איתמר אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה בו'.

נראה לר"י ולריב"ל דאליבא דרבי קמיפלגי דקתני בברייתא סתמא יש בו שיעור אכילה יש בו משום שבירת העצם[ג] ובפלוגתא דרבינא וכ"ש אמי קמיפלגי אבל לרבנן לכ"ע יש בו משום שבירת עצם והא דתמיהי מילימא דאין עליו כזית בשר כלל אמאי יש בו משום שבירת עצם אלא אמר לך דמיהי מילימא דאין עליו כזית בשר דאיכא בר אכילה הוא ובר אכילה הוא אינו ראוי לאכילה דאי אינו ראוי לאכילה אמאי יש בו משום שבירת הע

וְלֹא מִילָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ הַבָּאָה מִקַּל וָחוֹמֶר. רַב אָשֵׁי אָמַר שַׁבָּתוֹן דְּיוֹם טוֹב עֲשֵׂה הוּא וְאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה: [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

משנה

בגדי רך רק החלקים שעתידים להשאר רכים נחשבים 'בשר' שאפשר להימנות עליו בפסח

שור צעיר הרי הוא רך, כשהשור גדל חלק מבשרו מתקשה ואינו ראוי לאכילה. המשנה מבארת איזה בשר נחשב ראוי לאכילה, ואפשר להימנות עליו [שצריך שיהיה לכל מנוי ב'פסח', 'כזית' בשר הראוי לאכילה]: **כָּל הַנֶּאֱכָל בְּשׂוֹר הַגָּדוֹל** [כל הבשר שראוי לאכילה בשור הגדול], **יֵאָכֵל בִּבְגְדֵי הָרַךְ** - ראוי הוא לאכילה בפסח בן שמנה ימים, אבל מה שאין נאכל בשור הגדול אין נמנין עליו בפסח, ואף על פי שכעת הוא רך, הרי הוא נחשב 'אינו ראוי' כיון שעתיד הוא להתקשות בסופו.

וְרָאשֵׁי כְנָפַיִם וְהַסְּחוּסִים - גם הבשר שבראש כנף הכתף, והסחוסין שבו כגון תנוך האוזן, וסחוסי החזה, והצלעות הקטנות שבסוף השדרה, נחשבות לבשר שראוי להימנות עליו.

גמרא

שאלה: ברישא של המשנה מבואר שמה שאינו נאכל בשור הגדול אין נמנים עליו, ובסיפא מבואר שראשי כנפים והסחוסים נמנים עליהם

רַבָּה רָמֵי, תְּנַן, כָּל הַנֶּאֱכָל בְּשׂוֹר הַגָּדוֹל, יֵאָכֵל בִּבְגְדֵי הָרַךְ. וְשֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל, לֹא.

אֵימָא סֵיפָא: רָאשֵׁי כְנָפַיִם וְהַסְּחוּסִים, וְהָא הָנֵי לָא מִתְאַכְּלִי - וקשה: הרי אלו אינם נאכלים **בְּשׂוֹר הַגָּדוֹל**, וכיצד אומרת המשנה שנמנים עליהם.

תשובה א: ענין זה אם נמנים על ראשי כנפים והסחוסים (שגם בשור הגדול הם ראויים לאכילה על ידי בישול מרובה) הוא מחלוקת תנאים

אֶלָּא, תַּנָּאֵי הִיא, וְהָכִי קָתָנֵי: כָּל הַנֶּאֱכָל בְּשׂוֹר הַגָּדוֹל, יֵאָכֵל בִּבְגְדֵי הָרַךְ. וְשֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל בשור הגדול, **לֹא** נמנים עליו אף בגדי הרך, [ואף אם על ידי בישול מרובה הוא נאכל בשור הגדול, אינו נחשב ראוי לאכילה, כיון שעל ידי בישול רגיל אינו ראוי לאכילה].

וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אַף רָאשֵׁי כְנָפַיִם וְהַסְּחוּסִים, הרי הם נחשבים ראויים לאכילה, שלדעת היש אומרים אם הבשר נאכל בשור הגדול עצמו בבישול מרובה, הרי הוא כבר נחשב בשר הראוי.

תשובה ב: כוונת המשנה שבשר שראוי לאכילה בשור הגדול אפילו על ידי בישול מרובה, נחשב ראוי לאכילה

רָבָא אָמַר: מָה הֵן קָתָנֵי, וְהָכִי קָתָנֵי: כָּל הַנֶּאֱכָל בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל בְּשִׁלְקָא, יֵאָכֵל בִּגְדִי הָרַךְ בְּצָלִי, וּמָה הֵן רָאשֵׁי כְּנָפַיִם וְהַסְּחוּסִים.

תַּנְיָא כְּוֹוֹתֵיהּ דְּרָבָא, כָּל הַנֶּאֱכָל בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל בְּשִׁלְקָא [על ידי בישול מרובה]**יֵאָכֵל בִּגְדִי הָרַךְ בְּצָלִי, וּמָה הֵן: רָאשֵׁי כְּנָפַיִם וְהַסְּחוּסִים, וְגִידִין הָרַכִּין נִידּוֹנִין כְּבָשָׂר.**

◆◆◆

גידין שסופם להקשות

אִיתְּמַר, גִּידִין שֶׁסּוֹפָן לְהַקְשׁוֹת [גידי צואר, ובגדי וטלה הן רכים, אבל אם היה מזקין סופן להיות קשים],

[דעה א:] **רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נִמְנִין עֲלֵיהֶן בַּפֶּסַח.**

[דעה ב:] **רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אֵין נִמְנִין עֲלֵיהֶן בַּפֶּסַח.**

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נִמְנִין עֲלֵיהֶן, בָּתַר הַשְׁתָּא אָזְלִינַן - הולכים אחר מצב כעת שהם רכים.

רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אֵין נִמְנִין עֲלֵיהֶן, בָּתַר בַּסּוֹף אָזְלִינַן - הולכים אחרי מצבם בסוף, וסופן להקשות.

[ומה ששנינו בברייתא שהובאה לעיל (תניא כוותיה דרבא) שגידין הרכין נידונין כבשר, לפי רבי יוחנן היינו גידין שרכים כעת, אף שאינם רכים לעולם. ולריש לקיש היינו דוקא גידין שרכים לעולם].

שאלה א' על רבי יוחנן: בברייתא משמע שרק ראשי כנפים והסחוסים נמנין עליהם, ולא גידין שסופם להקשות

אֵיתִיבֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַנֶּאֱכָל בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל יֵאָכֵל בִּגְדִי הָרַךְ, וּמָה הֵן רָאשֵׁי כְּנָפַיִם וְהַסְּחוּסִים, הָנֵי אִין [מכך שהברייתא מונה דוקא ראשי כנפים והסחוסים, משמע שדוקא אלו נאכלים], **אֲבָל גִּידִין שֶׁסּוֹפָן לְהַקְשׁוֹת לָא.**

תשובה: המשנה מביאה דוגמא, והוא הדין לגידין שסופן להקשות

אֲמַר לֵיהּ רבי יוחנן: **תְּנָא הָנֵי, וְהוּא הַדִּין לְהָנָךְ** - הברייתא שנתה את אלו, והוא הדין לגידים שסופן להקשות. שהרי **הָנֵי מַאי טַעְמָא** - אלו, ראשי כנפים והסחוסים שהברייתא מנתה אותם, מה הטעם שנמנים עליהם, **דְּהָא מִתְאַכְלִי בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל בְּשִׁלְקָא** - כיון שהם נאכלים בשור הגדול על ידי בישול מרובה, **הָנָךְ נָמֵי מִתְאַכְלִי בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל בְּשִׁלְקָא** - אלו גם, גידים שסופם להקשות, נאכלים בשור הגדול על ידי בישול מרובה.

שאלה ב' על רבי יוחנן: לגבי טומאת אוכלים אמר רבי יוחנן שעור של עגל שסופו להקשות אינו נחשב אוכל, ולמה לגבי פסח הוא סובר שגידין שסופן להקשות נחשבים לאוכל

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי אָבִין: כִּי אָזְלַתְּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ רְמִי לֵיהּ - כאשר אתה הולך לפני רבי אבהו, תקשה לו סתירה בדברי רבי יוחנן: **מִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן גִּידִין שֶׁסּוֹפָן לְהַקְשׁוֹת נִמְנִין**

עֲלֵיהֶן בַּפֶּסַח, אַלְמָא בָּתַר הַשְׁתָּא אָזְלִינַן - הרי שהולכים אחר המצב עכשיו שהגידים רכים, ולכן נמנים עליהם,

וְהָא בְּעָא מִינֵּיהּ רֵישׁ לָקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: עוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֵגֶל הָרַךְ [כל זמן שיונק, העור של הראש שלו רך, ואוכלים אותו], **מַהוּ שֶׁיְּטַמֵּא** [טומאת אוכלין, כיון שכעת הוא ראוי לאכילה, או שאינו מקבל טומאת אוכלים כי הוא עתיד להתקשות], **וְאָמַר לוֹ** רבי יוחנן: **אֵין מְטַמֵּא. אַלְמָא בָּתַר בַּסּוֹף אָזְלִינַן** - הרי מוכח שהולכים אחרי הסוף שהוא עומד להתקשות.

תשובה: רבי יוחנן סמך תחילה על משנה בחולין שמבואר בה שעור של עגל שסופו להקשות נחשב לאוכל, ולכן אמר כך גם לגבי גידין שסופם להקשות שהם אוכל, ולבסוף חזר בו וסבר בשניהם שאינם נחשבים לאוכל

אֲמַר לֵיהּ רבי אבהו לרבי אבין: **דִּרְמָא לָךְ הָא לָא חַשׁ לְקִמְחֵיהּ** - מי שהקשה לך זאת לא חושש למה שהוא טוחן אם הוא טוחן חיטים או פסולת, כלומר אינו שם לב לדבריו,

הָא הֲדַר בֵּיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְגַבֵּי דְּרֵישׁ לָקִישׁ - הרי רבי יוחנן חזר בו וסובר כשיטת ריש לקיש שהולכים אחרי הסוף ולא נמנים על גידים רכים שסופם להקשות,

וַאֲמַר לֵיהּ וכך אמר רבי יוחנן לריש לקיש: **אַל תַּקְנִיטֵנִי** - אל תוכיח כנגד דברי מהמשנה בחולין שמבואר בה שעור של עגל שסופו להקשות נחשב לאוכל, **שֶׁבִּלְשׁוֹן יָחִיד אֲנִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ,** שבתחילה אכן סברתי שהלכה כמשנה זו, אבל כעת חזרתי בי ואני סובר שמשנה זו היא דעת יחיד, ואין הלכה כמשנה זו אלא עור של עגל שסופו להקשות אינו נחשב אוכל, וכן לגבי גידים שסופם להקשות אני חוזר בי משיטתי וסובר שאינם נחשבים לאוכל.

משנה

חיוב מלקות רק בשובר עצמות בפסח טהור ולא בטמא, והמותיר אפילו טהור אינו לוקה

הַשּׁוֹבֵר אֶת הָעֶצֶם בַּפֶּסַח הַטָּהוֹר, הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אַרְבָּעִים,

אֲבָל הַמּוֹתִיר [אפילו] **בַּטָּהוֹר, וְהַשּׁוֹבֵר בְּטָמֵא, אֵינוֹ לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים,** המותיר בטהור, אינו לוקה משום לא תותירו. והשובר בטמא, אינו לוקה משום 'לא תשברו'.

גמרא

מותיר אינו לוקה, שהוא לאו הניתק לעשה

מבררת הגמרא: **בִּשְׁלָמָא מוֹתִיר בַּטָּהוֹר, דְּתַנְיָא 'לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר' וְגוֹ', בָּא הַכָּתוּב לִיתֵּן עֲשֵׂה אַחֵר לֹא תַּעֲשֶׂה לוֹמַר שֶׁאֵין לוֹקֶה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.**

מותיר אינו לוקה, שהוא לאו שאין בו מעשה

רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה - לא מטעם זה הוא, **אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהָוֵה לֵיהּ לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְאֵין לוֹקִין עָלָיו,** [שכך משמע: העשה הוא תקנתו, אם תעבור על הלאו עשה זאת

והינצל, ועוד, שדין מלקות בלאוין נאמר בסמך ללאו 'לא תחסום שור בדישו', ולומדים שכל לאו שדומה ל'לא תחסום' לוקים עליו, ולאו שאינו דומה ל'לא תחסום' אין לוקים עליו.

אֶלָּא שׁוֹבֵר בַּטָּמֵא מְנָלַן שאין לוקים על כך.

המקור ששובר פסח טמא אינו לוקה

מבארת הגמרא: **דְּאָמַר קְרָא 'וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ' - 'בּוֹ' - בְּכָשֵׁר וְלֹא בְּפָסוּל.**

ב' מקורות ששובר פסח טמא אינו לוקה

תָּנוּ רַבָּנַן, 'וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ', 'בּוֹ', בְּכָשֵׁר וְלֹא בְּפָסוּל.

רַבִּי אוֹמֵר: 'בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל' וכו', **'וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ' - כָּל הָרָאוּי לַאֲכִילָה, יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם. וְשֶׁאֵין רָאוּי לַאֲכִילָה, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם.**

מבררת הגמרא: **מַאי בֵּינַיְיהוּ** - מה יש ביניהם, כלומר, איזה נפקא מינה להלכה יש בין ב' שיטות אלו.

נפקא מינה א': שבירת עצם בפסח הבא בטומאה

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: פֶּסַח הַבָּא בְּטוּמְאָה [שרוב הציבור היו טמאים] **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ,**

לְמַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר - לפי תנא קמא שדורש 'בכשר ולא בפסול' [עמוד ב] **הַאי** [זה, הפסח שבא בטומאה] **פָּסוּל** הוא, (שטומאה 'דחויה' בציבור ולא 'הותרה', וגזירת הכתוב הוא שכאשר רוב הציבור טמאים אף שהפסח פסול הרי הוא קרב בטומאה), ואין בו משום שבירת עצם.

לְמַאן דְּאָמַר רָאוּי לַאֲכִילָה - לפי רבי שדורש שמה שראוי לאכילה יש בו שבירת עצם, **הַאי נָמִי** - זה גם, [פסח שבא בטומאה] **רָאוּי לַאֲכִילָה הוּא,** כדתנן לקמן הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה, וממילא יש בו משום שבירת עצם.

דחיית נפקא מינה א'. ונפקא מינה ב': שבירת עצם בפסח שהיתה לו שעה הכושר ונפסלה

רַב יוֹסֵף אָמַר: כִּי הַאי גַּוְונָא - באופן זה, בפסח שבא בטומאה **דְּכוּלֵּי עָלְמָא אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם, דְּרַבִּי לְאַקּוֹלֵי קָא אָתֵי** - שרבי בא להקל שאף פסח שהוא כשר אם אינו ראוי לאכילה, אין בו משום שבירת עצם, וכל שכן שפסח שהוא פסול, אין בו משום שבירת עצם, **וְהַאי הָא פָּסוּל הוּא** - ופסח זה שבא בטומאה הרי הוא פסול (שכאמור טומאה דחויה היא בציבור ולא 'הותרה')

אֶלָּא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר וְנִפְסַל כגון שיצא כל האיבר חוץ לירושלים, **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ:**

לְמַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר - לפי תנא קמא שדורש 'בכשר ולא בפסול', **הָא** - זה, פסח שהיה לו שעת הכושר, **כָּשֵׁר הוּא,** שהרי נעשו עבודותיו בהכשר, וכיון שהוא כשר, יש בו משום שבירת עצם.

לְמַאן דְּאָמַר רָאוּי לַאֲכִילָה - לפי רבי שדורש שמה שראוי לאכילה יש בו שבירת עצם, **הָא הַשְׁתָּא לָאו רָאוּי לַאֲכִילָה הוּא** - פסח זה עכשיו אינו ראוי לאכילה, ואין בו משום שבירת עצם.

דחיית נפקא מינה ב': ונפקא מינה ג': שבירת העצם מבעוד יום

אַבָּיֵי אָמַר: כּוּלֵּי עָלְמָא כָּל כִּי הַאי גַּוְונָא - באופן זה שהיה לפסח שעת הכושר והוא נפסל,

לפי כולם, **אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם, מַאי טַעְמָא, הַשְׁתָּא מִיהַת הָא פָּסוּל הוּא** - כעת על כל פנים הוא פסול.

אֶלָּא שְׁבִירַת הָעֶצֶם מִבְּעוֹד יוֹם [שאינו שעת אכילה] **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ:**

לְמַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר - לפי תנא קמא שדורש 'בכשר ולא בפסול', **הָא** פסח זה **כָּשֵׁר הוּא,** ואף שהוא מבעוד יום, יש בו משום שבירת עצם.

לְמַאן דְּאָמַר רָאוּי לַאֲכִילָה - לפי רבי שדורש שמה שראוי לאכילה יש בו שבירת עצם, **הַשְׁתָּא לָאו בַּר אֲכִילָה הוּא** - כעת, כלומר: מבעוד יום, אינו ראוי לאכילה, ואין בו משום שבירת עצם.

[שאלה: בברייתא מוכח שאסור לשבור את עצמות הפסח גם מבעוד יום, אם לא כן היה אפשר להימנות גם על המוח שבקולית]

מֵיתִיבִי, רַבִּי אוֹמֵר: נִמְנִין עַל מוֹחַ שֶׁבְּרֹאשׁ - אפילו אם אדם נמנה בפסח רק על ה'מוח' שבראש, הרי נמנה על הפסח כראוי ויצא ידי חובה, שהמוח נחשב בשר, ואפשר להוציא את המוח מהראש בלא לשוברו, כפי שהגמרא תבאר להלן.

וְאֵין נִמְנִין עַל מוֹחַ שֶׁבַּקּוּלִית [מוח שבעצם הרגל], מפני שאסור לשבור את עצמות הפסח ולא יכול להוציא את המוח מהקולית.

מבארת הגמרא: **עַל מוֹחַ שֶׁבְּרֹאשׁ מַאי טַעְמָא** - מה הטעם שאפשר להימנות, **הוֹאִיל וְיָכוֹל לְגוֹרְרוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ** - כיון שיכול להוציא את המוח על ידי שגוררו בקיסם דרך האף,

הגמרא מבארת את השאלה מהברייתא לנידוננו: **וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שְׁבִירַת הָעֶצֶם מִבְּעוֹד יוֹם שַׁפִּיר דָּמֵי** - ואם אתה מעלה על דעתך שמותר לשבור עצם מבעוד יום, **קוּלִית נָמֵי נִתְבְּרֵיהּ מִבְּעוֹד יוֹם וְנַפְּקוּהּ לְמוֹחַ דִּידֵיהּ וְנִמְנוּ עָלֵיהּ** - גם את הקולית אפשר לשבור מבעוד יום ולהוציא את ה'מוח' שבה, וממילא יוכלו להימנות עליה.

[תשובה: אפשר לומר שמותר לשבור עצם מבעוד יום, וטעם הברייתא שאין נמנין על המוח שבקולית, הוא משום גזירה חכמים]

אָמַר לָךְ אַבָּיֵי: וּלְטַעְמָיךְ - ולשיטתך שאסור לשבור עצם מבעוד יום, עדיין יקשה: **מִשֶּׁחְשֵׁיכָה נָמֵי נַיְיתֵי גּוּמְרְתָּא** - גם משחשיכה עדיין יכול להביא גחלת, **וְנַיְחֵוּת עֲלֵיהּ** - ולהניח את הגחלת על העצם, **וְנִקְלֵהּ** - ותצלה את העצם עד שתנקב, **וְנַפְּקֵהּ לְמוֹחַ דִּידֵיהּ וְנִימְנֵי עָלֵיהּ** - ואזי יוציא את המוח שלו, וימנה עליו, **דְּהָא תַּנְיָא: אֲבָל הַשּׁוֹרֵף בַּעֲצָמוֹת, וְהַמְחַתֵּךְ בְּגִידִין, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם.**

אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר - אלא מה יש לך לומר: למה לא נמנים על המוח אף שאפשר לקלותו בגחלת, **אַבָּיֵי אָמַר: מִשּׁוּם פֶּקַע** - שמא מחמת הגחלת יפקע במקום אחר, ואין זו שריפה אלא שבירה. **רָבָא אָמַר: מִשּׁוּם הֶפְסֵד קָדָשִׁים דְּקָא מַפְסִיד לֵיהּ בִּידָיִם** - שמפסיד המוח ששורפו בידים, **דִּילְמָא אָכֵיל נוּרָא מִמּוֹחַ דִּידֵיהּ** - ושמא האש תאכל מהמוח שלו, ומוטב שיפסל מאליו,

וכשם שבאופן זה לא מוציאים את המוח מגזירת חכמים (משום פקע או משום הפסד

קדשים), כך גם **מִבְּעוֹד יוֹם נָמֵי** - לענין שבירה מבעוד יום, אף שמהתורה מותר, גזרו רבנן גם בזה, ואסרו לשבור את העצם מבעוד יום, **גְּזֵירָה מִבְּעוֹד יוֹם אַטּוּ מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה**

דחיית נפקא מינה ג'. ונפקא מינה ד': שבירת העצם באיבר שיצא מקצתו

רַב פַּפָּא אָמַר: כָּל כִּי הַאי גַּוְנָא כּוּלֵּי עָלְמָא - באופן זה, כלומר: מבעוד יום, לכל הדיעות, **יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם, מַאי טַעְמָא, לְאוּרְתָּא מִיחֲזֵי לַאֲכִילָה** - כיון שלילה הוא יהיה ראוי לאכילה, וממילא הוא פסח כשר הראוי לאכילה, ויש בו משום שבירת עצם.

אֶלָּא בְּאֵבֶר שֶׁיָּצָא מִקְצָתוֹ קָמִיפַּלְגִי - אלא נחלקו באיבר שיצא חלקו חוץ לחומת ירושלים, וצריך לחתוך את החלק שייצא,

מַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר - לפי תנא קמא שדורש 'בכשר ולא בפסול', **הָא** - חלק מאיבר זה שלא יצא **כָּשֵׁר הוּא,** ואם הוא ישבור את העצם במקום שיצא, הרי מפריד בין שני חלקי העצם, צד אחד שיצא לחוץ, וצד שני שלא יצא לחוץ, ונמצא שובר עצם כשר, ועובר משום לא תשברו בו,

וּמַאן דְּאָמַר רָאוּי לַאֲכִילָה - לפי רבי שדורש שמה שראוי לאכילה יש בו שבירת עצם, **הַאי לָאו בַּר אֲכִילָה הוּא** - במקום שבירה אינו ראוי לאכילה, ואין בו משום שבירת עצם. **כִּדְתַנְיָא, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אֵבֶר שֶׁיָּצָא מִקְצָתוֹ וּשְׁבָרוֹ, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם.**

דחיית נפקא מינה ד'. ונפקא מינה ה': שבירת העצם בנא

רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר: כָּל כִּי הַאי גַּוְנָא - באופן זה, כלומר: באיבר שיצא מקצתו, **דְּכוּלֵּי עָלְמָא אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם, דְּהַאי אֵבֶר הָא פָּסוּל הוּא** - שאיבר זה שיצא לחוץ, הרי הוא פסול, **אֶלָּא שְׁבִירַת הָעֶצֶם בְּנָא** [בפסח שעדיין לא צלוהו לגמרי] **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ,**

מַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר - לפי תנא קמא שדורש 'בכשר ולא בפסול', **הָא** - פסח זה **כָּשֵׁר הוּא,** [אלא שצריך עוד צלייה], וממילא יש בו משום שבירת עצם.

וּמַאן דְּאָמַר רָאוּי לַאֲכִילָה - לפי רבי שדורש שמה שראוי לאכילה יש בו שבירת עצם, **הַשְׁתָּא** - כעת שאינו צלוי כל צרכו, **אֵינוֹ רָאוּי לַאֲכִילָה,** ואין בו משום שבירת עצם.

דחיית נפקא מינה ה'. ונפקא מינה ו': שבירת האליה

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: כָּל כִּי הַאי גַּוְנָא - באופן זה, כלומר: ב'נא' לכולי עלמא: **יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם, מַאי טַעְמָא, דְּהָא חֲזֵי לַאֲכִילָה** - שהרי הוא ראוי לאכילה, **דְּמַטְוֵי לֵיהּ וְאָכֵיל לֵיהּ** - שצולה אותו ואוכלו.

אֶלָּא שְׁבִירַת הָאַלְיָה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ:

לְמַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר - לפי תנא קמא שדורש 'בכשר ולא בפסול', **הָא כָּשֵׁר הוּא** - הרי האליה כשרה היא. ויש בה משום שבירת עצם.

לְמַאן דְּאָמַר רָאוּי לַאֲכִילָה - לפי רבי שדורש שמה שראוי לאכילה יש בו שבירת עצם, **הַאי אֵינוֹ רָאוּי לַאֲכִילָה, דְּאַלְיָה לְגָבוֹהַּ סָלְקָא** - האליה אינה ראויה לאכילה, שאליית השה קריבה, וממילא אין בה איסור שבירת עצם.

דחיית נפקא מינה ו'. ונפקא מינה ז': שבירת אבר שאין עליו כזית בשר

רַב אָשֵׁי אָמַר: כָּל כִּי הַאי גַּוְונָא - באופן זה, כלומר באליה, **וַדַּאי אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם, דְּהָא וַדַּאי אֵינוֹ רָאוּי לַאֲכִילָה כְּלָל.**

אֶלָּא אֵבֶר שֶׁאֵין עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ:

לְמַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר - לפי תנא קמא שדורש 'בכשר ולא בפסול', **הָא כָּשֵׁר הוּא** - הרי איבר שאין עליו כזית בשר, כשר הוא. ויש בו משום שבירת עצם.

לְמַאן דְּאָמַר רָאוּי לַאֲכִילָה - לפי רבי שדורש שמה שראוי לאכילה יש בו שבירת עצם, **בְּעֵינַן שִׁיעוּר אֲכִילָה וְלֵיכָּא** - צריך שיעור אכילה, ואין, וממילא אין בו משום שבירת עצם.

דחיית נפקא מינה ז'. נפקא מינה ח': שבירת אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש עליו כזית בשר במקום אחר

רָבִינָא אָמַר: כָּל כִּי הַאי גַּוְונָא - באופן זה, כלומר באיבר שאין עליו כזית בשר, לכולי עלמא: **לֵית בֵּיהּ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם, דְּבָעֵינַן** [שצריך] **שִׁיעוּר אֲכִילָה,** וכיון שאין בו כזית בשר, אין בו שיעור אכילה ואין בו איסור שבירה

אֶלָּא אֵבֶר שֶׁאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בְּמָקוֹם זֶה [במקום שבירה], **וְיֵשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בִּמְקוֹם אַחֵר אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ:**

לְמַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר - לפי תנא קמא שדורש 'בכשר ולא בפסול', **הָא כָּשֵׁר הוּא.**

לְמַאן דְּאָמַר רָאוּי לַאֲכִילָה - לפי רבי שדורש שמה שראוי לאכילה יש בו שבירת עצם, **בְּעֵינַן שִׁיעוּר אֲכִילָה בִּמְקוֹם שְׁבִירָה, וְהָא לֵיכָּא.**

ברייתא שמבואר בה כד' מהאופנים הנ"ל שאין בהם משום שבירת עצם

תַּנְיָא כְּאַרְבְּעָה מִינַיְיהוּ, דְּתַנְיָא רַבִּי אוֹמֵר: 'בְּבֵית אֶחָד יֵאָכֵל' וכו' **'וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ', עַל הַכָּשֵׁר הוּא חַיָּיב וְאֵינוֹ חַיָּיב עַל הַפָּסוּל,** והברייתא מבארת איזה אופן ממעטים שאין בו משום שבירת עצם:

א. **הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר וְנִפְסַל בִּשְׁעַת אֲכִילָה, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם,** כביאורו של רב יוסף (נפקא מינה ב).

ב. **יֵשׁ בּוֹ שִׁיעוּר אֲכִילָה, יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם.** אבל אם **אֵין בּוֹ שִׁיעוּר אֲכִילָה, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם** - חלק זה בברייתא ממעט אופן שאין שיעור אכילה במקום שבירה כביאורו של רבינא (נפקא מינה ח), או שבא למעט אופן שאין על האיבר כזית כלל, כביאורו של רב אשי (נפקא מינה ז).

ג. **הָרָאוּי לַמִּזְבֵּחַ, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם,** למעוטי אליה כדרב נחמן בר יצחק (נפקא מינה ו).

ד. **בִּשְׁעַת אֲכִילָה, יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם. שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת אֲכִילָה, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם,** למיעוטי מבעוד יום כדאביי (נפקא מינה ג).

◆◆◆

אִיתְּמַר אֵבֶר שֶׁאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בִּמְקוֹם זֶה וְיֵשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בִּמְקוֹם אַחֵר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם. אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ אֶחָד עֶצֶם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר וְאֶחָד עֶצֶם שֶׁאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר מַאי אֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר אִילֵימָא דְּאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר כְּלָל אַמַּאי יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם אֶלָּא לָאו הָכִי קָאָמַר אֶחָד עֶצֶם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בִּמְקוֹם זֶה וְאֶחָד שֶׁאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בְּמָקוֹם זֶה וְיֵשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בִּמְקוֹם אַחֵר (קַשְׁיָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ). אָמַר לֵיהּ [יתבאר בדף הבא].

לא הכי קאמר רב. לעולם אימא במקום שבירה בעינן ואחד עצם שאין עליו בשר דקאמר הכי קאמר אין עליו בשר מבחוץ ויש בתוכו מוח מבפנים ומקום שבירה אינו מוח אלא מוח אלא היא: **הפגיעה.** בגימוחא דאסור לאכול מוח ולא אמרינן לימי עשה דאוכלו אם הכשר וידחה לא לא תעשה דשבירה: **ומה אני מקיים ואכלו אם הכשר בכשר שעל העצם.** אבל מוח לא דליכא לאוקומה במוח ממי ועל ידי גחלת דלא מלריך ליה קרא מילתא דאתי כה לידי תקלה דילמא פקע: **שאין מלמוד נומר.** שלא הוקרן ללמד איסור שבירה: **אבר שיצא מקלמו.** ולריך לאחוז את היוצא: **חוזק.** את הכשר סביב מיקרקרי"ר: **עד שמגיע לעצם וקולף.** הכשר שלא יפא: **עד שמגיע לפרק.** שמתחברין שם שני עלמות: **וחוזק.** את הפרק ומשליך את העצם שיצא מקלמו ואיכל בשר הנקלף: **נקלוף כה פורשה.** במקום שבירה סביב: **משום פקע.** שמא יפקע ויבשר תחת הבשר כשיכה על מקום הקלוף: **בקוליים.** רבוגדי"ל של הי"ל: **דיש בו** מוח מקומו לא מהניא ליה קליפה: **מעמלין אם הידים.** מלדרבון: **חד אמר משום חדשי לטוהר.** שמטהרין לשנל קרבן משום שיכה גזרו על הפיגול שיטמא את הידים כדי שיהא לו לרגיל לטבול ידיו קודם שיגע בקודש ויטריחוהו: **וחד אמר משום עלגי כהונה.** המתעלגים לאכילת קדשים גזרו טומלה על המוחר כדי להטריחו עליהם: **מר מפני.** טעמא דידי' **חדשי** לפיגול ומר מפני טעמא דידיה עלגי לאוחר: **מר מפני.** בין פיגול בין מוחר בכזית גזור רבנן דלטמאה: **לאיסורו.** כשיבוא איסור אכילתו שהוא מייב עליו בכזית: **בטומאתו.** בשיבוא טומאת אוכלים דאוריי"א: **הא לא מיטמא.** בגימוי מחמת מגעו אל יוצא המאוחר לו: **ומאני טומאה בית הפסחים הוא.** כל מגע מיבור בית הפסחים שאין מקום מגעו גלאה. וטומאת בית הפסחים נפקא לן במסכת נדה דלא מיטמינא מוריו לו שנוף בגיס"ו בפ' יולא דופן (דף מב.) דבעינן נגיעה בידים שהן בגגלו: **ולרבינא דאמר.** בפרק בהמה המקבלת (חולין עב.) לגבי מגע מיבור דאוכלים דמאן דמפרש דמו ולא הוי מיבור ולא מגע בית הפסחים מיקרי: **בית הפסחים.** בתוחו קלת: **שיצא מחבורה לחבורה.** לקמיה: מפרש לא מעשה דליה: **מאי לאו טהור.** מלמעה: **ואסור.** לאכול כשאר יולא חוץ למחיצה דבית הפסחים אבל מקום שיבא לאכילה: **הא לא.** דאי אפשר שלא ישרוף בגוהרא בן הכוח שבפנים. תוס' שאלן. וכי' הגהות הכ"ח כלן.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הרי זה בלית בראמר אב"ש. עיין לקמן דף לה ע"א בהגה"ר ד"ה לא תופלס: תוס' ד"ה משום חשדי בהונה ריל דאף לרשעים. עיין מנהלדין מה ע"א תד"ה המעמלין:

מוסף רש"י

הפיגול והנותר מטמאין **את הידים.** הא"ע שלון אוכל מעמא אדם, נמוי עליהן לעמא מיהא את הידים ולא לעמא לא הגוף (לעיל לוז). **מאן דמתני אפיגול משום חשדי כהונה.** מנו עלוי טומלה שלא יאכלוהו בלון לאסמל את הבעלים, ועוד דבעלים הן ולין לכהן כהן שלא חזר ושוב ויחטטם בחוזל לשם חטלת: **ולרבינא דאמר.** בפרק בהמה המקבלת (חולין עב.) לגבי מגע מיבור דאוכלים דמאן דמפרש דמו ולא הוי מיבור ולא מגע בית הפסחים מיקרי: **בית הפסחים.** בתוחו קלת: **שיצא מחבורה לחבורה.** לקמיה: **בית הפסחים.** מפורלים (ביצה ב. ע"ש). **בני חבורה.** המתעון על הספסל. דרייזין הן. לכל העומדין בקדשים איריין וחכמים (שרזבין קב.).

מוסף תוספות

א. [ד]קאי אקרא. תוס' בתוספות כ: ד"ה אחד. ב. אבל הבא ובהחולין לא קאי אאחד אין להקפיד איזה נשנה תחילה. תוס' שאלן. ג. דאי אפשר שלא ישרוף בגוהרא בן הכוח שבפנים. תוס' שאלן. וכי' הגהות הכ"ח כלן.

עין משפט נר מצוה

צח א מיי' פ"ט מהל' ק"פ הלכה ח:
[צט] ב מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה ג:
צט ג מיי' פ"ט מהל' ק"פ הלכה ג:
ק ד מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' ט:

תורה אור השלם

1. בְּבֵית אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבָּשָׂר חוּצָה לַבַּיִת לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ: שמות יב מו
2. וְאָכְלוּ אֹתוֹ הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ. שמות יב ח
3. לֹא יִשָּׁאֵרוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: במדבר ט יב

לעזי רש"י

אינקדינ"ר. לחרון (חרון).
דרזנדל"ל. עפר הירך.

רבינו חננאל

ומשני ריש לקיש הכי קתני, אחד עצם שיש עליו בוחן בית בשר במקום הוא בבחוץ ואחד עצם שאין עליו בוחן בית בשר בבחוץ ויש בו בוחן מוח בפנים. יש בו משום שבירת עצם. והתניא הכי ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח במקום שבירה, אחד עצם שאין בו מוח [במקום שבירה] ומה אני מקיים ואכלו אם הכשר בכשר. ולדברי ריש לקיש אמרה המשנה שלא תוציא מן הבית אלא אם הכשר בכשר. ולדברי רב אשי ורבינא דאמרי תרוייהו אחד עצם שיש בו מוח אחד עצם שאין בו מוח אחד עצם שיש בו מוח אחד עצם שאין בו מוח חייב. ומוהבינן הוב לריש לקיש אבר שיצא מקצתו, פי' חוץ לירושלים ונפסל חוזר בבשר עד שמגיע לעצם ומפריש בין הבשר לעצם ובין הבשר שנעשר באבר שלא יצא הקולף. כלומר מפריש הבשר הכשר שלא יצא, משיטוח בן העצם עד שמגיע לפרק החוזר. נמצא הבשר המופשט חלוי בפסח הכשר [ו]שיצא מחובר, על העצם, ושורף הבשר שיצא וחעצם עמו, ואבר הבשר שהפשיט בן העצם כשר לאכילה. ולדברי ריש לקיש למה אמרה המשנה שלא תוציא לא הוציא לא הוציא אלא בכשר. יקלוף מן הבשר אבל אם יצאו אינו אוכל אלא בחוץ בלבד ולא יצאו בחוץ מקום בשר וישבר הנעם. ומשני אביי חוזרין משום פקע. כלומר, כשישבר הנעם אינו מתפרק עמו נסירה אלא נסדק, חוזרין שמא יעלה הסדק במקום [בשר] לסיכך חוזר בפרק. רבינא אמר בקולית. אבר שיצא מקצתו כר חגן הוא בסוף מסכתא זו הפגול הנותר המטמא מטמאין את הידים, אפגול (ר"אמרהין מ"ם גזרו בי רבנן טומאה משום חשדי כהונה שלא יאכלו הנגוע בו כי לאכלו נגע בו, הלכך גזרו בו טומאה שלא יבוא לידע בו כלל. וחד מתני אנתר מפני שנתעגלה בו הגיחתונו להיות נוחר. חד מתני מפני הידים טמאה הידים כאיסור אכילתו, מה איסור אכילתו בכזית, אף איסור נגיעתו בכזית. וחד אבר כבישה כטומאת אוכלין. אביגיא לחד בשר בשר הוציא חוץ למחיצתו ונפסל גזרו בו טומאה אז לא. ואתיין למפשט לה מתני' דתנן אבר שיצא מקצתו חוזר כי' ואי אמרת גזרו בו אע"פ שוחזרו ומפריש מן הבשר הנשאר באבר מבפנים מאי הוי, גם הבשר שבפנים נטמא מן הבשר שיצא. ושניין נגיעת הבשר בבשר

אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח. הכא מזכיר שמוח פסוח קודם וכן בפרק [יומות מח.] כל הנאסר לא יגשאנו ולא ג' מדשים אחד בתולות ואחד אלמנות מו' תנא בשר בריאה בתולות שאינו פסוח והיכא דאיכא אלמנות אלמנות אלא דקאי דרך לזכירה פסוח קודם כהיכא דלאלא הנגה (דף כט.): דתנן אמר רבי אלעזר בן התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מוקשין אלא בעינה אמרו לו ר' יבנה כי' כלומר כמו שפסוח אלא שמוקשים בעינה קר כל מקום שיש ב"ש ובן בנגנה קמא (דף ב:): אחד כור אחד שים ומעבה דקאי אקרא דכתיב כור וכן בסוטה (דף מב.): אחד הבוזה אחד הבוקע (דף מא.): אחד כבוזה בגור וכן בסוטה (דף מב.): אחד הבוקע ולעם לא תשברו בו ובקה הימי יליף מינה ואמאי נמי לריך קרא הכא אם בעינהלא דמיעקר לאו לא מקיים עשה ב ועוד קשה לרשב"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי גומרתא דהטוקף בעצמות אין בו משום שבירת עצם וקיימא לן ב) דהיכא דיכול לקיים שניהם לא אתי עשה ודמי ל"מ ומיהן דינו מיהם לרשב"ל (ב) דלרבא שפיר לעיל בגומרתא דאסור משום הספד קדש"ל אתי שפיר ד: **משום חשדי כהונה.** ול"מ כמי כן לא יזהו לעשות בטומאה ד" ל"ל דאף לרבשים ממיכה לכוטומה ד" כדאמרינן ביומא (דף כג.) ללמדך שחמוזה עליהן טהרת כלים יוחר מפשיטות המיסים: **טומאת בית הסתרים היא.** ול"מ הטיגה לר' יוסי אינה אכולה אם הבשר בטומאה ר' יוסי לגבי ר' יוסי בפסח המקבלה (חולין עב.) לא כפ' בהמה המקבלה (חולין עב.) דאיתא ליה למטמא מאי איכא למימר ר' יוסי לגבי ר' יוסי ד" ד"ל דקיימא לן כר' יוסי ד" **ולרבינא דאמר היבור אוכלין במאן דמפרתי כו'.** ול"מ גלא רבינא כיון דס"ל דאיכא שיעור לטמאי אבר שלא נאון הוה מני לאקשויי דמעקיון בפרק בהמה המקבלה (שם) דמודה ר' יוסי בגלא עד שלא הבשלה מנגב גדול דבשעה פריסתו מאמיי מקבל טומאה מאמיי וס"ל דאיכא שיעור לטמאי אבר שלא נאון הוה מני כפ' תמרו לו (כריתות עו:) אבר אבר המדולל באתם טהור מיהו הכא כיון שאינו מוחך העצם אלא אחד מוחך מבינו שלא יכול לבחוי בבר מאי דאינו חיב. יקלוף מן הבשר אבל אם יצאו אינו אוכל אלא בחוץ בלבד ולא יצאו בחוץ מקום בשר וישבר הנעם. ומשני אביי חוזרין משום פקע. כלומר, כשישבר הנעם אינו מתפרק עמו נסירה אלא נסדק, חוזרין שמא יעלה הסדק במקום [בשר] לסיכך חוזר בפרק. רבינא אמר בקוליית. אבר שיצא מקצתו כר חגן הוא בסוף מסכתא זו הפגול הנותר המטמא מטמאין את הידים, אפגול (ר"אמרהין מ"ם גזרו בי רבנן טומאה משום חשדי כהונה שלא יאכלו הנגוע בו כי לאכלו נגע בו, הלכך גזרו בו טומאה שלא יבוא לידע בו כלל. וחד מתני אנתר מפני שנתעגלה בו הגיחתונו להיות נוחר. חד מתני מפני הידים טמאה הידים כאיסור אכילתו, מה איסור אכילתו בכזית, אף איסור נגיעתו בכזית. וחד אבר כבישה כטומאת אוכלין. אביגיא לחד בשר בשר הוציא חוץ למחיצתו ונפסל גזרו בו טומאה אז לא. ואתיין למפשט לה מתני' דתנן אבר שיצא מקצתו חוזר כי' ואי אמרת גזרו בו אע"פ שוחזרו ומפריש מן הבשר הנשאר באבר מבפנים מאי הוי, גם הבשר שבפנים נטמא מן הבשר שיצא. ושניין נגיעת הבשר בבשר

מחבורה

אכילתו בכזית, אף איסור נגיעתו בכזית. וחד אבר כבישה כטומאת אוכלין. אביגיא לחד בשר בשר הוציא חוץ למחיצתו ונפסל גזרו בו טומאה אז לא. ואתיין למפשט לה מתני' דתנן אבר שיצא מקצתו חוזר כי' ואי אמרת גזרו בו אע"פ שוחזרו ומפריש מן הבשר הנשאר באבר מבפנים מאי הוי, גם הבשר שבפנים נטמא מן הבשר שיצא. ושניין נגיעת הבשר בבשר

מחבורה

מבקום החתיכה היא, ומקום החתיכה קודם חתיכתה מקום סתור הוא, וקיבא לן דו היא טומאת סתרים ולא טומאה. וכבר פירשוהו בפרק בהמה המקשה לילד. ולשם רבינא מפריש אפילו תימא דבר חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי דרי וקא נגעו אהדדי, כלומר כיון דלחתיכה קאי כחתוך דמי ואינה טומאת בית הסתרים אלא טומאה גלויה היא, וכאלו חתיכה אחת נגעה בחברתה. ושניין הא דתנן אבר שיצא דאלו בשר הוציא דאלו בשר פסח מחבורה לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה טהור מאי לאו ד"ל דאי אפשר שלא יבוא לידי תקלה ונתחא לא טומאה כלל. ת"ש בשר פסח הוציא מחבורה לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה טהור מאי לאו דבר אחר שיצא יגע בכל טמא לא יאכל, בכל לרבות הוציא, והבשר כל טהור שבר המנוי שהוא מותר ליה אף שיצאתו לא פסול ליה. ואקשינן אי הכי טהור דמי ואינה טמאה הואכלו הרי זה בלא תעשה דתניא בתורת כהנים הבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, בכל לרבות הוציא, והבשר כל טהור שבר המנוי שהוא מותר מכאן אמרו אבר שיצא מקצתו ר' בשלמא למאן דאמרי בוציא כבריצה, מוקי לה בדליית ליה כבריצה אלא כזית, הלכך עובר משום אוכל חוץ למחיצתו, ואין עובר משום יוצא, דהא ליית בה בכריצה. אלא למאן דבעי בוציא כזית הואיל והאוכלו בלא תעשה לא אפשר בפחות מכזית אמאי טהור ומותר. ואפשיטא אלא יוצא דפסח דברי חכל לא גזרו בו טומאה, דבני חבורה זריזין הן, כי קא מבעיא לן יוצא דקדשים. ועלתה בתיקו.

לא הכי קאמר רב. אחד עצם שיש עליו בזית בשר מבחוץ ואחד עצם שאין עליו בזית בשר מבחוץ ויש עליו בזית בשר מבפנים במקום שבירה [6]**והתניא** [1]**ועצם לא תשברו בו** אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ומה אני מקיים [2]**ואכלו** את הבשר בלילה הזה בבשר שעל גבי העצם אי אינו אלא בבשר שבתוך העצם ומה אני מקיים ועצם לא תשברו בו בעצם שאין בו מוח אבל בעצם שיש בו מוח שובר ואוכל ואל תתמה שהרי יבא עשה ודחה ל"ת כשהוא אומר [3]**ועצם לא ישברו בו בפסח שני שאין** שהרי כבר נאמר [3]**ככל חקת הפסח יעשו** אותו הוי אומר [6]**אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח מיתיבי אבר שיצא מקצתו** חותך עד מקום שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ואי אמרת אבר שאין עליו בזית בשר במקום הוא ריש [6] **אחר אין בו משום שבירת העצם למה לי** דקולף עד שמגיע לפרק וחותך נקלוף ביה פורתא ונתברהה אביי אמר משום פקע רבינא אמר בקוליית [3]**תנן התם** [3]**הפיגול** [7]**ורב הונא ורב** (והמבמא) מבמאין את הידים [7]**רב הונא ורב חסדא חד אמר מפני** [8]**חשדי כהונה וחד אמר מפני עצלי כהונה מר מתני אפיגול ומר מתני אנותר מאן דמתני אפיגול משום חשדי כהונה ומאן דמתני אנותר משום עצלי כהונה מר מתני בזית ומר מתני בכיצה מאן דמתני בזית כאיסורו ומאן דמתני בכיצה כטומאתו אביגיא להו יוצא גזרו רבנן טומאה אז לא מי אמרינן נותר דגזרו טומאה דאתי לאיעגולי ביה אבל יוצא אפוקי בידים לא מפקי ליה בידים לא גזרו ביה רבנן טומאה אז דילמא לא שנא ת"ש אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך וא"א גזרו ביה רבנן טומאה כי חתיך ליה מאי הוי הא קמטמא ליה טומאת סתרים היא וטומאת סתרים לא מטמא ולרבינא דאמר [9]חיבורי אוכלין לאו חיבור הוא וכמאן דמפרתי דמי מאי איכא למימר הא קגגע בהדדי וקא מטמא אלא לאמן דמתני כזית דלית ביה כזית ומאן דמתני כביצה דלית ביה כביצה ת"ש המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה טהור מאי לאו [3]טהור ואסור דיוצא מחבורה לחבורה כיוצא חוץ למחיצתו דמי ומפסיל ואפי' הכי קתני טהור אלמא לא גזרו רבנן טומאה לא טהור ומותר דיוצא מחבורה לחבורה לאו כיוצא חוץ למחיצתו דמי ולא מפסיל והא קא תני סיפא האוכלו הרי זה בל"ת בשלמא למאן דאמר בכיצה דאית ביה כזית ולית ביה כביצה אלא למאן דאמר כזית מאי איכא למימר אלא [3]ביוצא בפסח לא מיבעיא לן דלא גזרו רבנן טומאה מאי טעמא [6]בני חבורה זריזין הן ומזהר זהירי ביה אלא כי קמיבעיא לן ביוצא בקדשים מאי תיקו ומוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה טהור מאי לאו ד"ל דגזי מבור שיין למיגזר טפי אמת יאמר מלגבי מבור כלל אבל במדלי דשיין לפסח כגון יוצא זריזין בני חבורה כדי מעלה לפסח כגון יוצא דקדשים.

הגהות הב"ח

(ה) בפרא ויש עליו בזית בשר מקום חתך לון נו: (ו) תוס' ד"ה כשהוא וכו' לגבאת שפיכת לעיל. ע"ב מי' מאי מוגיא מ"ל מאי מעמא מפסח מפסח קדשים אבל לא כרבא דקאמר לעלמא אבל עוכא אלא מ"ל לאוכלא ולא אפסח קדשים:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הרי זה בלית בראמר אב"ש. עיין לקמן דף לה ע"א בהגה"ר ד"ה לא תופלס: תוס' ד"ה משום חשדי בהונה ריל דאף לרשעים. עיין מנהלדין מה ע"א תד"ה המעמלין:

מוסף רש"י

הפיגול והנותר מטמאין **את הידים.** הא"ע שלון אוכל מעמא אדם, נמוי עליהן לעמא מיהא את הידים ולא לעמא לא הגוף (לעיל לוז). **מאן דמתני אפיגול משום חשדי כהונה.** מנו עלוי טומלה שלא יאכלוהו בלון לאסמל את הבעלים, ועוד דבעלים הן ולין לכהן כהן שלא חזר ושוב ויחטטם בחוזל לשם חטלת: **ולרבינא דאמר.** בפרק בהמה המקבלה (חולין עב.) לגבי מגע מיבור דאוכלים דמאן דמפרתי דמו ולא הוי מיבור ולא מגע בית הסתרים מיקרי: **בית הסתרים.** בתוחו קלת: **שיצא מחבורה לחבורה.** לקמיה: מפרש לא מעשה דליה: **מאי לאו טהור.** מלמעה: **ואסור.** לאכול כשאר יולא חוץ למחיצתו דבית הסתרים אבל מקום שיבא לאכילה: **הא לא.** דאי אפשר שלא ישרוף בגוהרא בן הכוח שבפנים. תוס' שאלן. וכי' הגהות הכ"ח כלן.

מוסף תוספות

א. [ד]קאי אקרא. תוס' בתוספות כ: ד"ה אחד. ב. אבל הבא ובהחולין לא קאי אאחד אין להקפיד איזה נשנה תחילה. תוס' שאלן. ג. דאי אפשר שלא ישרוף בגוהרא בן הכוח שבפנים. תוס' שאלן. וכי' הגהות הכ"ח כלן.

עין משפט נר מצוה

צח א מיי' פ"ט מהל' ק"פ הלכה ח:
[צט] ב מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה ג:
צט ג מיי' פ"ט מהל' ק"פ הלכה ג:
ק ד מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' ט:

תורה אור השלם

1. בְּבֵית אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבָּשָׂר חוּצָה לַבַּיִת לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ: שמות יב מו
2. וְאָכְלוּ אֹתוֹ הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ. שמות יב ח
3. לֹא יִשָּׁאֵרוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: במדבר ט יב

לעזי רש"י

אינקדינ"ר. לחרון (חרון).
דרזנדל"ל. עפר הירך.

רבינו חננאל

ומשני ריש לקיש הכי קתני, אחד עצם שיש עליו בוחן בית בשר במקום הוא בבחוץ ואחד עצם שאין עליו בוחן בית בשר בבחוץ ויש בו בוחן מוח בפנים. יש בו משום שבירת עצם. והתניא הכי ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח במקום שבירה, אחד עצם שאין בו מוח [במקום שבירה] ומה אני מקיים ואכלו אם הכשר בכשר. ולדברי ריש לקיש למה אמרה המשנה שלא תוציא מן הבית אלא אם הכשר בכשר. ולדברי רב אשי ורבינא דאמרי תרוייהו אחד עצם שיש בו מוח אחד עצם שאין בו מוח אחד עצם שיש בו מוח אחד עצם שאין בו מוח חייב. ומוהבינן הוב לריש לקיש אבר שיצא מקצתו, פי' חוץ לירושלים ונפסל חוזר בבשר עד שמגיע לעצם ומפריש בין הבשר לעצם ובין הבשר שנעשר באבר שלא יצא הקולף. כלומר מפריש הבשר הכשר שלא יצא, משיטוח בן העצם עד שמגיע לפרק החוזר. נמצא הבשר המופשט חלוי בפסח הכשר [ו]שיצא מחובר, על העצם, ושורף הבשר שיצא וחעצם עמו, ואבר הבשר שהפשיט בן העצם כשר לאכילה. ולדברי ריש לקיש למה אמרה המשנה שלא תוציא לא הוציא לא הוציא אלא בכשר. יקלוף מן הבשר אבל אם יצאו אינו אוכל אלא בחוץ בלבד ולא יצאו בחוץ מקום בשר וישבר הנעם. ומשני אביי חוזרין משום פקע. כלומר, כשישבר הנעם אינו מתפרק עמו נסירה אלא נסדק, חוזרין שמא יעלה הסדק במקום [בשר] לסיכך חוזר בפרק. רבינא אמר בקוליית. אבר שיצא מקצתו כר חגן הוא בסוף מסכתא זו הפגול הנותר המטמא מטמאין את הידים, אפגול (ר"אמרהין מ"ם גזרו בי רבנן טומאה משום חשדי כהונה שלא יאכלו הנגוע בו כי לאכלו נגע בו, הלכך גזרו בו טומאה שלא יבוא לידע בו כלל. וחד מתני אנתר מפני שנתעגלה בו הגיחתונו להיות נוחר. חד מתני מפני הידים טמאה הידים כאיסור אכילתו, מה איסור אכילתו בכזית, אף איסור נגיעתו בכזית. וחד אבר כבישה כטומאת אוכלין. אביגיא לחד בשר בשר הוציא חוץ למחיצתו ונפסל גזרו בו טומאה אז לא. ואתיין למפשט לה מתני' דתנן אבר שיצא מקצתו חוזר כי' ואי אמרת גזרו בו אע"פ שוחזרו ומפריש מן הבשר הנשאר באבר מבפנים מאי הוי, גם הבשר שבפנים נטמא מן הבשר שיצא. ושניין נגיעת הבשר בבשר

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

פה: כיצד צולין פרק שביעי פסחים

הוצאה כתיב ביה כשבת. פי' אלו יצא מים ממקומו והיינו אל יוליא דהא תמומים דרבנן ואפילו למ"ד תמומין דאורייתא היינו מדשני[א] ולא כתב אל יוליא אבל לדידיה ממי קרא בהוצאה מיירי[ב] כדמשמע סוף פ"ק דעירובין (דף יח:) דתני רבי מייא לוקין על תמוין דבר תורה פי' מאל יצא ופריך לא אינתן לאוהבת מיתת ב"ד הוא משום דלהוצאה ממי אתא והוא"מ דבריה חזוק (שבת לו:) דריש הוצאה מוציאה העם מהבית ואומר ר"י לאיצטריך חד להוצאה דעני הבית[ג] ומשום דהוצאה מלאכה גרוע היא[ד] מאיצטרך למיכתב בתרוייהו ולהכי תניא להו ממי בריש מסכת שבת (דף ב.) בתרתי לפי שכתובות בשני מקלקות ומסיק אבות מאי ניהו יליאות יליאות תרתי הווין[ה]:

בנגררין. אומר ר"י דלאו דוקא נגררין אלא שיהיו תוך ג' לקרקע דאפי' לרבנן[ו] דר"ע דליא להו קלוטים כמו שהותה דמיא דזוחק במעביר תוך ג' מודו דהכי אמרינן בהמוליא יין (שם דף פ.) אמר רבא הוליא אלי גרוגרת והיתה וחזר והוליא אלי אחרת דרך עליה מייב ופריך והא אמר רבא תוך אלשה לרבנן צריך הנתה על גבי מסכה ומשני לא קשיא כאן בזוחק כאן במעביר ולאו דוקא נקט התם דרך עליה הוא הדין אלא דרך עליה תוך ג' אלא נקט דרך עליה דהתם לא צריך שיהא תוך ג'[ז] רק שיהא תוך ג' דגרוגרת[ח] מיתייב ופס תאמר אכתי איקל לאוטוים מטמא הא בשבת לא הוא הוצאה בענין זה הוא"ל ואגב הפר ביד האחרונים שבפנים כדמוכח בהמלגיע (שם דף פא:) וי"ל דהכא מיירי אבל הפר תוך לחומת העזרה[ט] ואפילו למאן דאמר התם אגב אלי אינו יכולים אחרונים להכניסו אלא ע"י משיכה המוט לא היו יכולים אחרונים להכניסו אלא:

וכן לתפלה. פי' בקונטרס לענין לירוק ואין נראה דבאלו נאמרין (סוטה דף לח:) משמע סוגיא דגמרא דהלכה כר' יהושע בן לוי דאמר אפי' מתילה אל בדול אינה מפסקת ובפרק כל גנות (שיבוא לב:) משמע שתמת דגמרא דמתילה מפסקת לגירוף דקאמר ט' בקטנה ואחד בגדולה אין מלגרפין[ז] ולענין שופר ומגילה נמי לא מלית לפרש דתנן בהדיא בפ' דאלוהו ב"ד (ר"ה דף מ: ושם) היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה בימו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או מגילה אם כוון לבו יצא ונראה לר"י דהכא מיירי לענין[ח] לענות יחיד הקדוש ויהא שמיה רבא מברך[ט] דאין מתילה מפסקת לריב"ל[יא] ולרב יהודה מפסקת כיון דהוי דבר אלריך עשרה וכי היכי דלא מלגרף לא נפיק ידי חובה אבל שופר לא בעי עשרה: **לא** נתקדשה שער ניקבור. וא"ת אם כן בשערי עזרה גופה ליפלוג כאן בשער ניקבור כאן בשאר שערים וי"ל[יב] דמתמיהין בפסח קאי שאינו נפסל אלא חוץ לחומת ירושלים:

החלונות ועובי החומה כלפנים. בפ"ג דשבועות (דף טו:) פליגי היכל מהלכים שתי חודות שהיו מקדשין בהם חד אמר זה כנגד זו וחד אמר זו אחת זו אחת זו ומשמע התם דמבפנים היו מהלכים דפריך בגמרא למאן דאמר זו אחת זו אמנו לכהי פנימית אלאלא שכבר קדשה ראשונה אלא למאן דאמר כו' ואי מבחוץ היו מהלכים היכי קאמר דקדשה ראשונה חוץ לחומה והא דקאמר התם למאן דאמר זו כנגד זו פנימית הך דמקרבה לחומה אע"ג דמבפנים היו מהלכים[יג] קרי לה פנימית שהיא נגד חוץ ירושלים מפני שהיתה בין ג"ד ובין החומה לא מני דמקרבה לחומה עזרות קאמר והא דקאמר שהיתה בין ג"ד ובין החומה ולחומה[יד] לא מני למאן דמסקינן בגמרא עובי החומה בגר שורא אחי שפיר דלשם ולא יכולים גילך ולקדש: לח

[א] מחבורה לחבורה מנין דתניא [1]לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה אין לי אלא מבית לבית מחבורה לחבורה מנין ת"ל חוצה לאכילתו א"ר אמי [2]המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח הוצאה כתיב ביה כשבת מה שבת עד דעבד עקירה והנחה אף ה"נ עד דעבד עקירה והנחה מתיב רבי אבא בר ממל [3]:היו סובלים אותן במוטות הראשונים יצאו חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו הראשונים מטמאין בגדים והאחרונים אין מטמאין בגדים והא לא נח הוא מותיב לה והוא מפרק לה בנגררין: **מתני'** [4]אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ובמוקדשין קוצץ בקופין שאין בו משום שבירת העצם מן האגף ולפנים כלפנים [5]מן האגף ולחוץ כלחוץ [6]:החלונות ועובי החומה כלפנים: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב [7]וכן לתפלה ופליגא דריב"ל [8]:דא"ר יהושע בן לוי [9]אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים הא גופא קשיא אמרת מן האגף ולפנים כלפנים הא אגף עצמו כלחוץ אימא סיפא מן האגף ולחוץ כלחוץ הא אגף עצמו כלפנים לא קשיא כאן בשערי עזרה כאן בשערי ירושלים דאמר רבי שמואל בר רב יצחק מפני מה לא נתקדשו שערי ירושלים מפני שמצוערין מגינין תחתיהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ואמר רבי שמואל בר רב יצחק מפני מה לא נתקדשה שער נקנור [10]:מפני [11]שמצוערין עומדין שם ומכניסין בהונות ידם: החלונות ועובי החומה וכו': אמר רב [12]גגין ועליות לא נתקדשו אינו והאמר רב משום רבי חייא כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא מאי

[ב] מחבורה מנה ן. חבורה של שני פסחים בבית אחד: **חוצה.** קרא ימיה הוא למילף חוץ לחבורה אחילתו: **מן חוצה** גרסינן **מן:** **עד שיניח.** במקום חבורה אחרת: **דעבד ליה עקירה והנחה.** כשבת דבעינן עקירה והנחה דעד שיניח לא נגמרה מלאכה ובגי שבת וכל מיובי מטמאת בחיי[ב] בעשותה בעושה את כולה ולא בעושה מקצתה (שבת דף לב:) והתלי נמי אע"ג דלאו בר חטאת הוא הוצאה כי התם בעינן: **היו סובלין חוצה מטמאות.** פריס הנשרפין כגון פר ושעיר יוה"כ ופר העלם דבר וכן כהן משיח הנשרפין חוץ לג' מחנות. וילפינן בסדר יומא בפ' שני שעירי (דף סח.) דלהלן בשאר פרים הנשרפין אתה נותן להם ג' מחנות וכאן כשבת אתה נותן להם מחנה אחת בתמיה לכתיב[ג] יוליא אל מחוץ למחנה ושרף[ד] וגו' אלא לומר לך כיון שיצאו חוץ למחנה אחת ממונה בגדים הם כתיב[ה] והסולק אותם יכבס בגדיו אלמא כשיוצאו מן העזרה מטמא בגדים שעליהם מיד ואע"ג דלא נח והכא הוצאה כתיב[ו] והוליא את הפר וגו': **בנגררין.** על גבי קרקע דאיכא המתה: **מתני' חוסך עד שמגיע לעצם.** דלפריסות לעיל[ז]: **ובמוקדשים.** בשאר קדשים שיצא מהן מקצת אבר: **קוצץ.** את היוצא בקופין: **מן האגף ולפנים כלפנים.** אגף קרי לו מקום שנגפת הדלת שהוא חופף[ח] ומוקף שם בסמוגרו דהיינו מקפת הפעיים של עודי הפתח עד מקום הנקישה שקורין רש"ן: **מן האגף ולפנים.** דהיינו מון העיר ממש כלפנים ומוכלין שם קדשים קלים: **מן האגף ולחוץ כלחוץ.** דהיינו מקום הנקישה. ואגף עצמו לא ידעי' דשתא אי כלפנים אי כלחוץ ובגמרא מפרש לי': **החלונות.** שבמחומת ירושלים ועוזי רוחב החומה בגובה כלפנים ואע"ג דבעודי הצעירים לא אמרן הכי התם כדמפרש עטמא בגמרא מפני המצוערים: **גמ' וכן לתפלה.** העומד מן האגף ולפנים מלגרף אין מלגרף: **אינה מפסקת.** שאין הספק לפני המקום שהכל גלוי וידוע ולפנים אין מתיחה לפניו: **אגף עצמו.** עודי הצעיר מן הנקישה ולפנים: **שערי ירושלים.** אגף עצמו כלאמן שלא נתקדש עודיין: שערי עזרה נתקדש עודיין בקדושת עזרה חוץ מעשר ניקבור שהמלוע שעומד בו שבועה ומחוסר כפורים ומכיס מסם בהוצותיו לעזרה. מלוע משמלא חוץ לשלש מחנות כדאמרינן בלאו הבריס (לעיל סו.): **מפני מה לא נתקדשה שער ניקבור.** בקדושת עזרה והוא שער המזרחית של עזרה: **עומדין שם.** ביום שמונה לימי ספרו לאחר שמתכפרת וגלח וטבל והעריב שמשו בשביעי ועודנו מחוסר כפורים ותניא בהקומץ (מנחות מ:): מחוסר כפורים שנכנס לעזרה עונשו כרת ופקלא לן[ט] מעוד טומאתו בו[י] ומכניס ידיו מסם לעזרה לתת עליהן מדם האשם שאילו מוליאה לאחוץ היה נפסל ביציאה ובביאה מתקלא לאו אתה לעונשו על כל מי שמה ביאה וגזירת הכתוב היא והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר לפני ה' וגו' (ויקרא יד ח): **גגין ועליות לא נתקדשו.** בין גגי ירושלים בקדושת ירושלים לקדשים קלים בין גגי לשכות העזרה בקדושת עזרה לקדשי קדשים: **כזיתא פסחא.** חבורות גדולות היו נמנין על שלא היה הספק מגיע לכל אחד כי אם כזית מן הפסח: **והלילא פקע איגרא.** לקול המולת הכהנים מהלכו דומין לאילו הגגין מתבקעים שהיו אומרים הכלו על הספק כדתנן לקמן (דף לא:) הלאשון טעון הלל על אכילתו: מאי

[ג] זמכתם קד:, [ד] [זמכתם מ:], [ה] סוטה לח:, [ו] [עי' מוקפות יומנות ז: ד"ה זה נכנס כו'], [ז] [ויקרא ד:], [ח] [ויקרא עז], [ט] ל"ל ופרס, [י] [ויקרא עז], [יא] [שם ד:], [יב] [ע"א], [יג] בס"א: דוסק, [יד] [סדרי חקת יט יג], [טו] [במדבר יט], [טו] [וע"ש מוס' שבת מ. ד"ה קסנו], [ב] [שבת ד.].

תורה אור השלם

[1] בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִא מִן הַבַּיִת אֶבֶל לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ: שמות יב מו

גליון הש"ס

גמרא נגרין דעליית. עי' מוס' יב ע"ב תד"ה אינן, ובמהרש"ל שם ובמשנה למלך פי"ח ה"ד מהל' שגגות:

לעוין רש"י

רש"י. שפת הפתח (השטה, במזוזות הפתח, שעליו מניחים את הדלת).

מוסף תוספות

א. קרא בדיבורה... ש"מ הרוי. מוס' שלמן. ב. והכי משמע פשטיה דקרא שאל יצא בשבת עם כליו לללקוט את המן כדרך שעושין בחול. עיוינין ח: מוס' ד"ה לאו. ג. דדיבלא העם מהבריא היינו הוצאה דבשבת"ב ולהכי איצטריך אל יצא להוצאה דענו. מוס' שלמן. ד. דמה לי מוציא מרה"י לרה"י מה לי מוציא מרה"י לרה"י וא"ל הוה גמרינן הוצאה דעני מבשב"ב ולא בעה"ב מענו. מוס' שבת ב. ד"ה פשט. ה. דאפי' גבוה מן הקרקע ג' טפחים חייב. שבת פ. מוס' ד"ה וקטניה. ו. המונחת על גבי הקרקע. שם. ז. והאחרונים סובלים המוט עדיין בפנים ולהכי הויא הוצאה דאילו. מוס' שלמן. ח. אע"ג הויא סוגיא בהוחיה קיימא לן. ס"ס מ: מוס' ד"ה ומפנ. ט. ציבור שמתפללין ויחיד יוצא בתפילה ונענה. מוס' שלמן. י. משום דאמרינן כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מי'. מוס' ד"ה שם. יא. והוי בכלל ציבור לענייה ברכת כהנים ולענות דבר שבקדושה. מוס' עיוינין לב: ד"ה תפשה. יב. דלא שבו דלא מיירי בשערי ירושלים. מוס' שלמן. יג. ולפי זה הויא יותר חיצונה שהיא כלפי חוץ לעיר מכל מקום... מוס' שבועות יו: ד"ה אמנו. יד. אע"ג [ז]הואיל קושה התורדת את החלונות ועובי החומה שחוצה להם. מוס' שלמן. טו. דלא אפשר לילך בענין אחר. מוס' שבועות שם.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

שבירת עצם באיבר שאין עליו כזית בשר במקום זה, אלא במקום אחר

אִיתְּמַר, אֵבֶר שֶׁאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בִּמְקוֹם זֶה, וְיֵשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בִּמְקוֹם אַחֵר.

[דעה א] **רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם.**

[דעה א] **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם.**

שאלה א' על רבי שמעון בן לקיש מברייתא שמשמע שחייבים על עצם שיש עליו כזית במקום אחר

אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, שנינו בברייתא: נאמר בפסוק **'וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ', אֶחָד עֶצֶם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר, וְאֶחָד עֶצֶם שֶׁאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר** [אסור לשוברו].

ויש לברר: **מַאי** - מה כוונת הברייתא 'עצם **שאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר', אֵילֵימָא** - אם תאמר: **דְּאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר כְּלָל, אַמַּאי יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם,** הרי עצם שאין בו כזית בשר אין משום שבירת עצם.

אֶלָּא, לָאו הָכִי קָאָמַר - אין לבאר אלא שכך אמרה הברייתא: **אֶחָד עֶצֶם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בְּמָקוֹם זֶה** [במקום שבירה], **וְאֶחָד שֶׁאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בִּמְקוֹם זֶה** [במקום שבירה] **וְיֵשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בִּמְקוֹם אַחֵר,** חייבים עליו משום שבירת עצם, **(קַשְׁיָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ** שסובר שבאופן כזה אין חייבים עליו משום שבירת עצם).

תשובה: כוונת הברייתא לחייב רק כשיש כזית בשר במקום שבירה

אֲמַר לֵיהּ רבי שמעון בן לקיש: (דף פה) **לָא** זו כוונת הברייתא, אלא **הָכִי קָאָמַר: אֶחָד עֶצֶם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר מִבַּחוּץ** [במקום ששובר את העצם], **וְאֶחָד עֶצֶם שֶׁאֵין עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר מִבַּחוּץ, וְיֵשׁ עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר מִבִּפְנִים בִּמְקוֹם שְׁבִירָה** [במקום ששובר את העצם], אסור לשוברו, שגם ה'מוח' נחשב 'אכילה' ואסור לשוברו, אבל עצם שאין עליו כזית בשר במקום השבירה, אף שיש עליו כזית בשר במקום אחר - אין איסור לשוברו.

הגמרא מביאה ראיה לתשובה זו מברייתא: **וְהָתַנְיָא** - ואכן כך שנינו בברייתא: נאמר בפסוק **'וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ', אֶחָד עֶצֶם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוֹחַ** (מילוי בתוך העצם), **וְאֶחָד עֶצֶם שֶׁאֵין בּוֹ מוֹחַ,** אסור לשוברו, אף אם רוצה לאכול את בשר העצם (ה'מוח' שבתוך העצם) אם כן שאסור לשבור את העצם כדי לאכול את המוח יש לברר: **וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים 'וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה',** באיזה בשר מקיימים את מצוות אכילת הפסח, **בְּבָשָׂר שֶׁעַל גַּבֵּי הָעֶצֶם,** ולא במוח שבתוך העצם,

[ואין לומר שהמצווה גם במוח, וצריך להוציאו על ידי גחלת, שלא מסתבר שהתורה מצריכה דבר שיכול להביא לידי תקלה, שאם יניח גחלת כדי להוציא את המוח, יתכן שהעצם תפקע, ונמצא עובר בזה על שבירת עצם].

ממשיכה הברייתא ומבררת: **אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּבָשָׂר שֶׁבְּתוֹךְ הָעֶצֶם** - שמא תאמר שמקיימים את מצוות אכילת הפסח בבשר שבתוך העצם [כלומר: באכילת מוח העצם], **וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים**

'וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ', בְּעֶצֶם שֶׁאֵין בּוֹ מוֹחַ, אֲבָל בְּעֶצֶם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוֹחַ שׁוֹבֵר וְאוֹכֵל, וְאַל תִּתְּמַהּ [כיצד מותר לשבור עצם], **שֶׁהֲרֵי יָבֵא עֲשֵׂה** [של אכילת פסח] **וְיִדְחֶה לֹא תַעֲשֶׂה** [של שבירת עצם].

אין לומר כך, שהרי **כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר 'וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ' בְּפֶסַח שֵׁנִי** - בפרשת פסח שני נאמר שוב הציווי לא לשבור בו עצם, **שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר** - שאין הפסוק צריך לומר דין זה, **שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר** בפסח שני **'כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח** [הראשון] **יַעֲשׂוּ אֹתוֹ'** - וממילא אנו יודעים שכמו שאסור לשבור עצם בפסח ראשון כך אסור לשבור עצם בפסח שני, **הֲוֵי אוֹמֵר:** שהפסוק בא לומר שאסור לשבור עצם בפסח, **אֶחָד עֶצֶם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוֹחַ, וְאֶחָד עֶצֶם שֶׁאֵין בּוֹ מוֹחַ.**

שאלה ב' על רבי שמעון בן לקיש

מֵיתִיבִי, שנינו במשנה (להלן עמוד ב): **אֵבֶר** של פסח **שֶׁיָּצָא מִקְצָתוֹ** [מחוץ לירושלים, וצריך לחתוך את היוצא שהרי אסור לאוכלו], **חוֹתֵךְ** [את הבשר מסביב לעצם] **עַד מָקוֹם שֶׁמַּגִּיעַ לָעֶצֶם, וְקוֹלֵף** [את הבשר שלא יצא] **עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַפֶּרֶק** שמתחברין שם שני עצמות, **וְחוֹתֵךְ** את הפרק ומשליך את העצם שיצא מקצתו, ויאכל את הבשר הנקלף שלא יצא.

[ביאור הראיה:] **וְאִי אָמְרַתְּ אֵבֶר שֶׁאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר בְּמָקוֹם זֶה וְיֵשׁ בְּמָקוֹם אַחֵר, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם, לְמָה לִי דְּקוֹלֵף עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַפֶּרֶק וְחוֹתֵךְ, נִקְלוֹף בֵּיהּ פּוּרְתָּא וְנִתְבְּרֵיהּ** - יקלוף מעט בשר במקום שבירה סביב, וישבור את העצם.

תשובה

אַבָּיֵי אָמַר: מִשּׁוּם פֶּקַע - שמא כשישבור את העצם, היא תשבר מתחת לבשר, ויעבור על שבירת עצם.

רָבִינָא אָמַר: בְּקוּלִית - מדובר במשנה בעצם הירך שיש בה כזית במקום שבירה.

◆◆◆

הפיגול הנותר והטמא, מטמאים את הידים

תְּנַן הָתָם, הַפִּיגּוּל וְהַנּוֹתָר (וְהַטָּמֵא) מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם - מדרבנן.

רַב הוּנָא וְרַב חִסְדָּא, חַד אָמַר: מִפְּנֵי חֲשֵׁדֵי כְּהוּנָּה - שחשודין לפגל קרבן של אדם שהם שונאים, ולכן גזרו שהפיגול יטמא את הידים, וכיון שהכהן יצטרך לטרוח להטביל ידיו קודם שיגע בקודש, יזהר שלא לפגל קרבנו של אחר.

וְחַד אָמַר: מִפְּנֵי עֲצֵלֵי כְּהוּנָּה - מפני כהנים המתעצלים באכילת קדשים גזרו טומאה על הנותר, כדי להטריחו עליהם.

מָר מַתְנֵי אַפִּיגּוּל, וּמַר מַתְנֵי אַנּוֹתָר, מַאן דְּמַתְנֵי אַפִּיגּוּל - מִשּׁוּם חֲשֵׁדֵי כְּהוּנָּה. וּמַאן דְּמַתְנֵי אַנּוֹתָר מִשּׁוּם עֲצֵלֵי כְּהוּנָּה.

מָר מַתְנֵי [בין פיגול בין נותר], **בִּכְזַיִת,** גזור רבנן דליטמאו, **וּמַר מַתְנֵי כְּבֵיצָה, מַאן דְּמַתְנֵי כְּזַיִת, כְּאִיסּוּרוֹ** - [כשיעור איסור אכילתו שהוא חייב עליו], בכזית. **וּמַאן דְּמַתְנֵי, כְּבֵיצָה כְּטוּמְאָתוֹ** - כשיעור טומאת אוכלים דאורייתא, בכביצה.

ספק: אם יוצא מטמא

אִיבַּעְיָא לְהוּ, יוֹצֵא גְּזֵרוּ רַבָּנַן טוּמְאָה, אוֹ לָא.

מִי אָמְרִינַן נוֹתָר דִּגְזֵרוּ טוּמְאָה דְּאָתֵי לְאִיעֲצוּלֵי בֵּיהּ - האם אנו אומרים שבנותר גזרו עליו טומאה שמא יבואו להתעצל בו שלא יאכלוהו בזמנו והבשר יבוא לידי נותר, **אֶבָל יוֹצֵא אַפּוֹקֵי בְּיָדַיִם לָא מַפְּקֵי לֵיהּ בְּיָדַיִם, לָא גְּזֵרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן טוּמְאָה** - אבל ביוצא לא גזרו בו חכמים טומאה, שלא חששו חכמים שיבואו לעבור איסור במעשה ולהוציאו בידים מחוץ לירושלים, **אוֹ דִילְמָא לָא שְׁנָא** - או שמא אין הבדל, וגם ביוצא גזרו.

הצעת ראיה א': ממה ששנינו שכשר שיצא חלקו - חותכו, והשאר מותר, ולא אומרים שכל הבשר נטמא

תָּא שְׁמַע, אֵבֶר שֶׁיָּצָא מִקְצָתוֹ, חוֹתֵךְ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָעֶצֶם - כדי להפריד בין הבשר שיצא ובין הבשר שלא יצא, חותך תחילה את הבשר (ואינו חותך גם את העצם, כי אסור לשבור את עצמות הפסח), **וְקוֹלֵף עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַפֶּרֶק** - לאחר שהבשר שלא יצא חתוך ומופרד מהבשר שיצא, מקלף את הבשר שלא יצא מהעצם, עד סוף העצם, מקום שיש חיבור בין עצם זו לעצם אחרת, **וְחוֹתֵךְ** בין העצמות, שמותר לחתוך בין העצמות.

וְאִי אָמְרַתְּ גְּזֵרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן טוּמְאָה, כִּי חָתֵיךְ לֵיהּ מַאי הָוֵי, הָא קָמְטַמֵּא לֵיהּ - ואם אתה אומר שגזרו טומאה על יוצא מה יועיל לחותכו, הרי הבשר היוצא מטמא במגע את הבשר הפנימי והכל נאסר באכילה.

הגמרא דוחה את הראיה: אף אם גזרו טומאה על בשר שיצא, מכל מקום באיבר שיצא מקצתו החלק היוצא לא מטמא את הבשר הפנימי, שהרי חיבורם הוא במקום שאינו נראה, והרי **טוּמְאַת סְתָרִים הִיא, וְטוּמְאַת סְתָרִים לָא מְטַמְּיָא.** (לומדים זאת מהפסוק 'וידיו לא שטף במים', דבעינן נגיעה בידים שהן בגלוי).

שואלת הגמרא: **וּלְרָבִינָא דְּאָמַר** (בחולין עג.) **חִיבּוּרֵי אוֹכְלִין לָאו חִיבּוּר הוּא, וּכְמָאן דְּמִפְּרְתִי דָּמֵי** – וזה נחשב כמו שהם מופרדים, וממילא אין זה נחשב מגע בית הסתרים (שהטעם שהוא בית הסתרים כיון ששני חלקי הבשר מחוברים, ושני דברים מחוברים המקום שהם נוגעים זה בזה נסתר. אבל כיון שהם נחשבים כמופרדים, הרי זה נחשב שמקום החיבור ביניהם מגולה ולא נסתר, שהרי הם מפורדים זה מזה), **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר הָא קָנָגַע בַּהֲדָדֵי וְקָא מְטַמֵּא** - מה יש לומר הרי הם נוגעים זה בזה ואחד נטמא מהשני,

דחיית הראיה: מדובר שיצא בשר פחות משיעור ולכן אינו מטמא

הגמרא דוחה את הראיה באופן אחר: **אֶלָּא לְמַאן דְּמַתְנֵי כְּזַיִת** - אלא למי ששונה ששיעור פיגול לטמא ידים הוא בכזית, אפשר לומר שהמשנה מדברת באופן **דְּלֵית בֵּיהּ כְּזַיִת** - שאין בו בבשר היוצא כזית, ולכן אינו מטמא.

וּמַאן דְּמַתְנֵי כְּבֵיצָה - ומי ששונה ששיעור פיגול לטמא ידים הוא בכביצה, אפשר לומר שהמשנה מדברת באופן **דְּלֵית בֵּיהּ כְּבֵיצָה** - שאין בו בבשר היוצא כביצה, ולכן אינו מטמא. ואין להוכיח ממשנה זו לדין זה אם יש ביוצא טומאה.

הצעת ראיה ב': ממה ששנינו שהמוציא בשר מחבורה לחבורה הרי הוא טהור, ולא גזרו עליו טומאה

תָּא שְׁמַע, הַמּוֹצִיא בְּשַׂר פֶּסַח מֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּלֹא תַעֲשֶׂה, טָהוֹר.

מַאי לָאו טָהוֹר - וכי אין כוונת הברייתא שהבשר טהור, **וְאָסוּר** באכילה, **דְּיוֹצֵא מֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה כַּיּוֹצֵא חוּץ לִמְחִיצָתוֹ דָּמֵי וּמִפְּסִיל** - שהרי הוא כשאר יוצא חוץ למחיצה דמחיצת פסח מקום אכילתו היא, **וַאֲפִילּוּ הָכִי קָתָנֵי ׳טָהוֹר׳, אֲלֵמָא לָא גְּזַרוּ רַבָּנַן טוּמְאָה** - הרי מוכח שרבנן לא גזרו טומאה על יוצא.

הגמרא דוחה את הראיה: **לָא,** - כונת הברייתא שהבשר **טָהוֹר וּמוּתָּר,** ואין בו פסול יוצא, **דְּיוֹצֵא מֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה לָאו כַּיּוֹצֵא חוּץ לִמְחִיצָתוֹ דָּמֵי וְלָא מִפְּסִיל,** אבל יוצא חוץ למחיצה שהוא פסול יתכן גם שהוא טמא, ואין הוכחה מברייתא זו.

שואלת הגמרא: **וְהָא קָא תָנֵי סֵיפָא הָאוֹכְלוֹ חֲרֵי זֶה בְּלֹא תַעֲשֶׂה,** הרי מוכח שדינו כיוצא.

הגמרא מבארת שלפי דעה אחת אין ראיה מברייתא זו: **בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר** שפיגול טמא בשיעור **כְּבֵיצָה,** אפשר לבאר שברייתא זו מדברת באופן **דְּאִית בֵּיהּ כְּזַיִת** - שיש בו כזית, והיינו שיש בו שיעור אכילה, ולכן האוכלו עובר בלא תעשה, **וְלֵית בֵּיהּ כְּבֵיצָה** - ואין בו כביצה, ולכן לא גזרו בו טומאה, כיון שאין בו כביצה. ואין להוכיח מכאן האם גזרו טומאה על יוצא שיש בו שיעור כביצה.

אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר כְּזַיִת - אלא לפי הסובר שבפיגול טמא בשיעור כזית, **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** - מה יש לומר הרי הברייתא ודאי מדברת שיש בו כזית, שהרי הברייתא אומרת שהאוכלו בלא תעשה, ואין חייבים על אכילה פחות מכזית, והרי מבואר בברייתא שהוא טהור. הרי מוכח שלא גזרו על יוצא אף אם יש בו שיעור (כזית) ואינו מטמא.

נוסח חדש בספק: ביוצא בפסח אפשר להוכיח (לפי שיטה אחת) שלא גזרו טומאה, והספק הוא ביוצא בשאר קדשים

אֶלָּא בְּיוֹצֵא בַּפֶּסַח לָא מִיבַּעְיָא לַן דְּלָא גְּזַרוּ רַבָּנַן טוּמְאָה - אלא ביוצא בפסח אין לנו ספק שלא גזרו בזה רבנן טומאה, **מַאי טַעְמָא, בְּנֵי חֲבוּרָה זְרִיזִין הֵן, וּמִזְּהָר זְהִירִי בֵּיהּ** - שהרי הם רבים ומזרזים ומזהירים זה את זה שלא להוציא, ולא היו צריכים להחמיר עליהם לטמא את היוצא, שבלא זה לא יבואו לידי יציאה, **אֶלָּא כִּי קָמִיבַּעְיָא לַן** - אלא הספק שלנו הוא **בְּיוֹצֵא בְּקָדָשִׁים מַאי** האם גזרו עליו טומאה.

הגמרא לא פושטת ספק זה: **תִּיקוּ.**

◆◆◆

המקור שיש לא תעשה במוציא בשר הפסח מחבורה לחבורה

מבררת הגמרא: **וּמוֹצִיא בְּשַׂר פֶּסַח** [עמוד ב] **מֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה מִנַּיִן** שהוא בלא תעשה.

מבארת הגמרא: דְּתַנְיָא ׳לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבָּשָׂר חוּצָה׳, אֵין לִי אֶלָּא מִבַּיִת לְבַיִת,

מֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה, מִנַּיִן. תַּלְמוּד לוֹמַר ׳חוּצָה׳, תיבה זו מיותרת לדרשה, ולומדים ממנה שאסור להוציא **חוּץ לַאֲכִילָתוֹ** - חוץ לחבורת אכילתו.

המוציא פסח ממקום חבורתו אינו חייב עד שיניח

אָמַר רַבִּי אַמִּי: הַמּוֹצִיא בְּשַׂר פֶּסַח מֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיַּנִּיחַ במקום החבורה האחרת, **הוֹצָאָה כְּתִיב בֵּיהּ כְּשַׁבָּת, מָה שַׁבָּת עַד דְּעָבֵד עֲקִירָה וְהַנָּחָה, אַף הָכָא נָמֵי עַד דְּעָבֵד עֲקִירָה וְהַנָּחָה.**

מֵתִיב רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל, שנינו לגבי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים: **הָיוּ סוֹבְלִים אוֹתָן בְּמוֹטוֹת** - היו נושאים אותם על גבי מקלות כדי לשורפם מחוץ למחנה, **הָרִאשׁוֹנִים יָצְאוּ חוּץ לְחוֹמַת הָעֲזָרָה, וְהָאַחֲרוֹנִים לֹא יָצְאוּ, הָרִאשׁוֹנִים מְטַמְּאִין בְּגָדִים, וְהָאַחֲרוֹנִים אֵין מְטַמְּאִין בְּגָדִים** כיון שעדיין לא יצאו,

וְהָא לָא נָח - וכיצד הבשר מטמא בגדים, הרי הוא לא הונח עדיין, והרי גם בפרים הנשרפים נאמר 'הוצאה', ומדוע אין צריך שם הנחה.

עונה הגמרא: **הוּא מוֹתֵיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ** - הוא שאל שאלה זו, והוא מתרץ את הקושיא, שאפשר לומר שמדובר במשנה שם **בְּנִגְרָרִין** - באופן שהפרים נגררים על הקרקע, והרי זה נחשב שהם מונחים.

משנה

איבר של פסח שיצא מקצתו

אֵבֶר שֶׁיָּצָא מִקְצָתוֹ, חוֹתֵךְ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָעֶצֶם - כדי להפריד בין הבשר שיצא ובין הבשר שלא יצא, חותך תחילה את הבשר (ואינו חותך גם את העצם, כי אסור לשבור את עצמות הפסח), **וְקוֹלֵף עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַפֶּרֶק** - לאחר שהבשר שלא יצא חתוך ומופרד מהבשר שיצא, מקלף את הבשר שלא יצא מהעצם, עד סוף העצם, מקום שיש חיבור בין עצם זו לעצם אחרת, **וְחוֹתֵךְ** בין העצמות, שמותר לחתוך בין העצמות.

איבר של שאר קדשים שיצא מקצתו

וּבַמּוּקְדָּשִׁין [בשאר קדשים שיצא מהן מקצת אבר], **קוֹצֵץ** [את היוצא] **בְּקוֹפִּיץ, שֶׁאֵין בּוֹ** [בשאר קרבנות חוץ מבפסח] **מִשּׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם.**

מקום הדלת של ירושלים, אם דינה כירושלים או כמחוץ לירושלים

מִן הָאֲגַף (ממקום הגפת הדלת) **וְלִפְנִים,** כלומר: מחלל השטח של מקום הדלת, דינו **כְּלִפְנִים** -כירושלים עצמה ואוכלים שם קדשים קלים.

מִן הָאֲגַף וּלְחוּץ - מחוץ לשטח הדלת, דינו **כְּלַחוּץ** - כמחוץ לירושלים, ולא אוכלים שם קדשים קלים.

החלונות ועובי החומה, אם דינם כירושלים

הַחַלּוֹנוֹת [שבחומה], **וְעוּבִּי** [ראש] **הַחוֹמָה, כְּלִפְנִים.**

גמרא

דעה א': גם בתפילה העומד מהאגף ולפנים מצטרף לעשרה

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: וְכֵן לִתְפִלָּה - העומד מן האגף ולפנים מצטרף לעשרה, והעומד חוץ לפתח אין מצטרף.

דעה ב': בתפילה גם העומד מהאגף ולפנים מצטרף לעשרה

וּפְלִיגָא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אֲפִילּוּ מְחִיצָה שֶׁל בַּרְזֶל אֵינָהּ מַפְסֶקֶת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שאין הפסק לפני המקום, שהכל גלוי וידוע לפניו, ואין סתימה לפניו.

◆◆◆

סתירה בדין האגף עצמו

הגמרא שואלת סתירה בדין הדלת עצמה: **הָא גּוּפָא קַשְׁיָא** - הברייתא עצמה קשה, **אָמְרַתְּ מִן הָאֲגַף וְלִפְנִים, כְּלִפְנִים,** ומשמע: **הָא אֲגַף עַצְמוֹ** - אבל מקום חלל הדלת עצמו, דינו: **כְּלַחוּץ.**

אֵימָא סֵיפָא: מִן הָאֲגַף וּלְחוּץ, כְּלַחוּץ. ומשמע: **הָא אֲגַף עַצְמוֹ** - אבל מקום חלל הדלת עצמו, דינו: **כְּלִפְנִים.**

תשובה: בשערי עזרה, האגף עצמו קדוש. בשערי ירושלים, האגף עצמו אינו קדוש

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, כָּאן** - מה ששנינו בסוף המשנה (מן האגף ולחוץ כלחוץ), ומשמע שאגף עצמו כלפנים, מדובר: **בְּשַׁעֲרֵי עֲזָרָה,** שנתקדש עוביין בקדושת עזרה, [חוץ משער ניקנור, כדלהלן]

כָּאן - מה ששנינו בתחילת המשנה (מן האגף ולפנים כלפנים), ומשמע שאגף עצמו כלחוץ, מדובר: **בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם** - שלא נתקדש עובייין.

דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מִפְּנֵי מָה לֹא נִתְקַדְּשׁוּ שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם, מִפְּנֵי שֶׁמְּצוֹרָעִין (שמשתלחים מחוץ לירושלים, שהוא חוץ לג' מחנות) **מְגִינִין תַּחְתֵּיהֶן** - עומדים תחת השערים כדי להגן על עצמם **בַּחַמָּה, מִפְּנֵי הַחַמָּה. וּבַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים.**

וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מִפְּנֵי מָה לֹא נִתְקַדְּשָׁה שַׁעַר נִקָּנוֹר [בקדושת עזרה, והוא שער המזרחי של עזרה], **מִפְּנֵי שֶׁמְּצוֹרָעִין עוֹמְדִין שָׁם** [לאחר שנתרפא מהצרעת, וגילח שערו, וטבל והעריב שמשו ביום השביעי, והרי הוא עומד כעת ביום השמיני, ועודנו מחוסר כפורים (שעדיין לא הביא קרבנותיו), ומחוסר כפורים שנכנס לעזרה עונשו כרת, ועל כן לא נתקדש שער נקנור שיוכלו המצורעים מחוסרי הכפרה לעמוד שם], **וּמַכְנִיסִין בְּהוֹנוֹת יָדָם** - ומכניסים ידיהם משם לעזרה, שצריך לתת עלי בהונות ידי המצורע מדם האשם, ואי אפשר להוציא את הדם מהעזרה (שדם נפסל ביוצא), ולכן הם מכניסים רק את בהונות ידיהם, שביאה במקצת לאו שמה ביאה.

[תוס' ביבמות (ז:) מקשה שיכלו לקדש את שער ניקנור והמצורע יעמוד בחוץ, ויכניס

את בהונות ידיו, שביאה במקצת לא שמה ביאה. ומתרץ תוס' שעשו זאת כדי שהמצורע יוכל לעמוד תחת השער להגן עליו בחמה מפני החמה ובימות הגשמים מפני הגשמים].

◆◆◆

הַחַלּוֹנוֹת וְעוֹבִי הַחוֹמָה וְכוּ' : אָמַר רַב גַּגִּין וַעֲלִיּוֹת לֹא נִתְקַדְּשׁוּ אִינִי וְהָאָמַר רַב מִשּׁוּם רַבִּי חִיָּיא כְּזֵיתָא פִּסְחָא וְהַלֵּילָא פְּקַע אִיגְּרָא [יתבאר בדף הבא].

מאי לאו דאכלי ליה בגגין. אלמא גגי ירושלים נתקדשו: **אין מפטירין.** כשהגיע זמנו להפטר מן הסעודה דהיינו אחר הפסח שהוא נאכל בחמרוותא על השבע שכן חובת כל הקרבנות כדקיימא לן מ (מולין קלב:) למשמש [במדבר יח] לגבולה כדרך שהמלכים אוכלין אין נפטרין על ידי אכילתן: **ואמר רב.** אפיקתיה לשון הוצאה כליכם מכאן ונלך עוד בחבורה אחרת: **שלא בשעת אכילה.** קריאת שהגלו לאחר אכילה: **פעם אחת בשנה.** ביום"כ לקטורת ולהזיית ארון הכפורת: **כשנוס.** כשמיטה: **מי היא לויה.** שמא מנקבי המזמה ולויכה תיקון. אלמא עליות נתקדשו: **שאני היכל דכתיב.** כיה ועליותיו וכתיב הכל ובכתב מיד ה' עלי השכיל אלמא קדוש: **כקודש.** בעזרה: **ופחותות לחול.** שאין לחם פתח לעזרה אלא בשבוע: **אמר רב יוסף.** מהיכל ניקום וניתיב אניש שאני היכל דכתיב ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם ואת בתיו וגנזכיו ועליותיו וחדריו הפנימים ובית הכפורת וכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ת"ש הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש ואם אינו מפטירין אחר הפסח אלא במקום קודש. ושנינן כגון שאכלו הפסח בארון ועלו בגג לקרות את ההלל. והא דתנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן פי' שלא יעבור מחבורה לחבורה. התם בשעת אכילה אבל בקראת ההלל שרי. אבל בקראת ההלל שרי. ת"ש מנא הא דתנן בחולה כלים אבא שאול אומר עליות בית קודש שבקודש הקודש מבית העליות בקודש הקודש כו' הני תעליות נתקדשו. ודחי רב יוסף וכי מיבעל נתיב אניש. כלומר שאני היכל דדחיבנא מנה הכי שנאמר ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם וגנזי הכיכל בכתב מיד ה' עלי השכיל. ת"ש מהא דתנן במעשר שני פ"ג הלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קדש הנה הגגות נתקדשו. דשמעי רב חסדא דגגות הללו שרין לקרקע עזרה הלקרקע הן דתשבון. אי הכי אימא סיפא בנויות בחול ופתוחות בקדש תוכן קדש וגגותיהן חול. ואי ס"ד בשנין גגות הללו לקרקע עזרה. הוא לתו מחילות דאמר רב יוחנן מחילות לא נתקדשו אמאי תנן תוכן קדש. כי אמר ר' יוחנן בפתוחות להר הבית. כי תניא ההיא בפתוחות לחול. ואי ס"ד בשנין גגות הללו לקרקע עזרה. הוא לתו מחילות דאמר רב יוחנן מחילות לא נתקדשו אמאי תנן תוכן קדש. כי אמר ר' יוחנן בפתוחות להר הבית. כי תניא ההיא בפתוחות לחול. ושנינן בפתוחות לחול. ת"ש וגגו של היכל קדש. אמר רב יוסף ומנא הא דתנן בפרק אז מביאין דתנא קדמי ר' אמרו בשם רבי יוחנן בן נורי אומר מקום הוא בהר הבית ומקום הוא בעזרה. ומנא הא דתנן בפרק אלו אוכלין שם קדשי קדשים ואין שחוטין שם קדשי קדשים. ואלא קשיא דגגו דגגו של היכל קדש. ושנינן באותן שתי אמות. כלומר. הא דתנא גגו של היכל קדש באותן שתי אמות, כדתנן במסכת כלים (פ"ד) (פי"ז) שתי אמות היו בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן דרומית דרומית. יש מי שאומר מדת ב' אמות של כסף אר אל' והב בגגו שרבוט היו עשויות ומוכתות באותו מקום ובהן היו משערין שיתנון לאומנין ולוקחין. ויש אומרים מקום הוא בגבי בבית המקדש צורת שושן הבירה ועשו בה בגין אמה אחת כמדת משה רבינו שעשה בה כל כלי הקודש ותוספת הצי אצבע בקרן מזרחית (דרומית) (צפונית) בגין אמה ואחרת יתירה עליהן בקרן מזרחית דרומית. ופסולין במבנותה פרק שתי הלחם גלולות אחת אחת. כיון שהביא משנה זו גרדה ופרקה. פירש עוון שושן הבירה הנזכר בה. תנן התם בפרק מ"א שער המזרחי

לא נצרכה אלא לאותן שתי אמות. היו מוזמות בגגו אל היכל דהא שער מזרחי שעליו (ב) שושן הבירה לוה אמת משערי המזרח היה אלא ה"ק כמו שאותו שער מזרחי היה מקודש להניח שם כלי קודש כמו כן גגו של היכל קודש דקאמר הייינו להניע שם כלי קודש ולא שיהיו כלי קודש לאיכין מקום מקודש כדמוכח בכמה דוכתי אלא הן קדושה אית להו להניחם שם: ומר

מאי לאו דאכלי באיגרא ואמרי באיגרא לא דאכלי בארעא ואמרי באיגרא אינו (ג) והתנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ואמר רב שלא יעקרו מחבורה לחבורה לא קשיא כאן בשעת אכילה כאן שלא בשעת אכילה ת"ש (ד) אבא שאול אומר עליית בית קדשי הקדשים מבית מבית קדשי הקדשים שבית קדשי הקדשים כהן גדול נכנס לו פעם אחת בשנה ועליית בית קדשי הקדשים אין נכנסין לה אלא (ה) פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע ואמרי לה פעם אחת ביובל לידע מה היא צריכה אמר רב יוסף (ו) מהיכל ניקום וניתיב אניש (ז) שאני היכל דכתיב [1] ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם ואת בתיו (ח) ואת גנזכיו ועליותיו וחדריו הפנימים ובית הכפורת וכתיב [2] הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ת"ש (ט) הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש ופתוחות לחול אי הכי [3] אימא סיפא בנויות בחול ופתוחות לקודש תוכן קודש וגגותיהן חול ואי ס"ד בשנין לקרקע עזרה הויא לה מחילות (י) וא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו כי קאמר רב יוחנן [4] בפתוחות להר הבית כי תניא ההיא בפתוחות לעזרה (יא) והתני' ר"י אומר מחילות מתחת ההיכל חול כי תניא ההיא שפתוחות לחול ת"ש (יב) וגגו קודש ותסברא והא קתני (יג) הללו אין אוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים ואלא קשיא גגו דגגו קדש אמר רב חמא בר גוריא לאותן ב' אמות (יד) דתנן ב' אמות היה בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן דרומית זו שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על של משה חצי אצבע וזו שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע ולמה היו אחת גדולה ואחת קטנה (טו) שיהיו האומנין נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה ותרתי למה לי אחת לכספא ודהבא ואחת לבנינא תנן החלונות ועובי החומה כלפנים בשלמא החלונות משכחת לה דשויה לקרקע עזרה אלא עובי החומה היכי משכחת לה משכחת לה בבר שורא דכתיב [3] ויאבל חיל וחומה [7] ואמר רבי אחא ואיתימא רבי חנינא שורא ובר שורא: **מתני'** השתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד אלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין ואלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין [8] והמיחם באמצע כשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואוכל והכלה הופכת את פניה ואוכלת: **גמ'** מתני' מני רבי יהודה היא (ט) דתניא [4] על הבתים אשר יאכלו אותו בהם (יא) מלמד שהפסח נאכל בשתי חבורות יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות תלמוד לומר [5] בבית אחד יאכל מכאן (יב) אמרו השמש שאכל כזית בצד התנור אי פקח הוא ממלא כריסו ממנו ואם רצו בני חבורה לעשות עמו טובה באין ויושבין בצדו דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר על הבתים אשר יאכלו אותו בהם מלמד שהאוכל אוכל בשתי מקומות יכול

לא בעי למימר לתופן שמי אמות היו מוזמות בגגו אל היכל דהא שער מזרחי שעליו (ב) שושן הבירה לוה אמת משערי המזרח היה אלא ה"ק כמו שאותו שער מזרחי היה מקודש להניח שם כלי קודש כמו כן גגו של היכל קודש דקאמר הייינו להניע שם כלי קודש ולא שיהיו כלי קודש לאיכין מקום מקודש כדמוכח בכמה דוכתי אלא הן קדושה אית להו להניחם שם:

רבינו חננאל

מאי לאו דאכלין הפסח בגג ושם קראו את ההלל דאלמא הגג נתקדש דאין לנו רשות לאכול את הפסח אלא במקום קדוש. ושנינן כגון שאכלו הפסח בארון ועלו בגג לקרות את ההלל. והא דתנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן פי' שלא יעבור מחבורה לחבורה. התם בשעת אכילה אבל בקראת ההלל שרי. ת"ש מנא הא דתנן בחולה כלים אבא שאול אומר עליות בית קדשי הקדשים מבית הקדשים כו' הני תעליות נתקדשו. ודחי רב יוסף וכי מיבעל נתיב אניש. כלומר שאני היכל דדחינא מנה הכי שנאמר ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם וגנזי הכיכל דחינא מנה. ת"ש הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש הנה הגגות נתקדשו. דשמעי רב חסדא דגגות הללו שרין לקרקע עזרה הלקרקע הן דתשבון. אי הכי אימא סיפא בנויות בחול ופתוחות בקדש תוכן קדש וגגותיהן חול. ואי ס"ד בשנין גגות הללו לקרקע עזרה. הוא לתו מחילות דאמר רב יוחנן מחילות לא נתקדשו אמאי תנן תוכן קדש. כי אמר ר' יוחנן בפתוחות להר הבית. כי תניא ההיא בפתוחות לחול. ושנינן בפתוחות לחול. ת"ש וגגו של היכל קדש. אמר רב יוסף ומנא הא דתנן בפרק אז מביאין דתנא קדמי ר' אמרו בשם רבי יוחנן בן נורי אומר מקום הוא בהר הבית ומקום הוא בעזרה. ומנא הא דתנן בפרק אלו אוכלין שם קדשי קדשים ואין שחוטין שם קדשי קדשים. ואלא קשיא דגגו דגגו של היכל קדש. ושנינן באותן שתי אמות. כלומר. הא דתנא גגו של היכל קדש באותן שתי אמות, כדתנן במסכת כלים (פ"ד) (פי"ז) שתי אמות היו בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית. יש מי שאומר מדת ב' אמות של כסף אר אל' והב בגגו שרבוט היו עשויות ומוכתות באותו מקום ובהן היו משערין שיתנון לאומנין ולוקחין. ויש אומרים מקום הוא בגבי בבית המקדש צורת שושן הבירה ועשו בה בגין אמה אחת כמדת משה רבינו שעשה בה כל כלי הקודש ותוספת הצי אצבע בקרן מזרחית (דרומית) (צפונית) בגין אמה ואחרת יתירה עליהן בקרן מזרחית דרומית. ופסולין במבנותה פרק שתי הלחם גלולות אחת אחת. כיון שהביא משנה זו גרדה ופרקה. פירש עוון שושן הבירה הנזכר בה. תנן התם בפרק מ"א שער המזרחי

מאי לאו דאכלי ליה בגגין. אלמא גגי ירושלים נתקדשו: **אין מפטירין.** כשהגיע זמנו להפטר מן הסעודה דהיינו אחר הפסח שהוא נאכל בחמרוותא על השבע שכן חובת כל הקרבנות כדקיימא לן מ (מולין קלב:) למשמש [במדבר יח] לגבולה כדרך שהמלכים אוכלין אין נפטרין על ידי אכילתן: **ואמר רב.** אפיקתיה לשון הוצאה כליכם מכאן ונלך עוד בחבורה אחרת: **שלא בשעת אכילה.** קריאת שהגלו לאחר אכילה: **פעם אחת בשנה.** ביום"כ לקטורת ולהזיית ארון הכפורת: **כשנוס.** כשמיטה: **מי היא לויה.** שמא מנקבי המזמה ולויכה תיקון. אלמא עליות נתקדשו: **שאני היכל דכתיב.** כיה ועליותיו וכתיב הכל ובכתב מיד ה' עלי השכיל אלמא קדוש: **כקודש.** בעזרה: **ופחותות לחול.** שאין לחם פתח לעזרה אלא בשבוע: **אמר רב יוסף.** מהיכל ניקום וניתיב אניש שאני היכל דכתיב ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם ואת בתיו וגנזכיו ועליותיו וחדריו הפנימים ובית הכפורת וכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ת"ש הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש ופתוחות לחול אי הכי אימא סיפא בנויות בחול ופתוחות לקודש תוכן קודש וגגותיהן חול ואי ס"ד בשנין לקרקע עזרה הויא לה מחילות וא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו כי קאמר רבי יוחנן בפתוחות להר הבית כי תניא ההיא בפתוחות לעזרה והתני' ר"י אומר מחילות מתחת ההיכל חול כי תניא ההיא שפתוחות לחול ת"ש וגגו קודש ותסברא והא קתני הללו אין אוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים ואלא קשיא גגו דגגו קדש אמר רב חמא בר גוריא לאותן ב' אמות דתנן ב' אמות היה בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית זו שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על של משה חצי אצבע וזו שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע ולמה היו אחת גדולה ואחת קטנה שיהיו האומנין נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה ותרתי למה לי אחת לכספא ודהבא ואחת לבנינא תנן החלונות ועובי החומה כלפנים בשלמא החלונות משכחת לה דשויה לקרקע עזרה אלא עובי החומה היכי משכחת לה משכחת לה בבר שורא דכתיב ויאבל חיל וחומה ואמר רבי אחא ואיתימא רבי חנינא שורא ובר שורא: **מתני'** השתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד אלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין ואלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין והמיחם באמצע כשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואוכל והכלה הופכת את פניה ואוכלת: **גמ'** מתני' מני רבי יהודה היא דתניא על הבתים אשר יאכלו אותו בהם מלמד שהפסח נאכל בשתי חבורות יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות תלמוד לומר בבית אחד יאכל מכאן אמרו השמש שאכל כזית בצד התנור אי פקח הוא ממלא כריסו ממנו ואם רצו בני חבורה לעשות עמו טובה באין ויושבין בצדו דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר על הבתים אשר יאכלו אותו בהם מלמד שהאוכל אוכל בשתי מקומות יכול

ומר סבר יש אם למקרא. וא"ת והא שמעינן ליה לרבי שמעון בפ"ק דקידושין (דף יח:) דאית ליה אם למקרא ומסורת דדייקי בנגדו בה בגובדו בה דאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר לישות וגמ' [8] אלישות אחר שפחות י"ל דהתם לא סתרי אהדדי ויכול לדרוש שניהם אבל הכא דליכא למילדס אלא חד דיים מקרא וכן בפ"ק דסנהדרין (דף ד.) והא דאמר לעיל (דף פח.) המוליא בשר פסח מחבורה לחבורה הרי הוא בלא תעשה אתי לאיולי למגן דאמר פסח נאכל בשתי חבורות דאחר שנאכל ונקמו כל חבורה אלקה אסור להוליא אלא חבורה זו לחבורה אחרת:

[9] **הכלה הופכת פניה.** איעטריך לאשמעינן דלא חשבינן כשתי מקומות אע"פ שאכלה מקצת פעורה בלא הפיכת פניה אי נמי קמ"ל דאיתיבא לאפוך פניה כדאמר בגמרא בלה תנן:

אין מסרבין לגדול. אמאי דיתיב אפוריא לא שייך למימר משום דאין מסרבין דיתיבא פוריא דבר נפוש ושרלה הוא ולא היה לו ליגב אי לאו משום כל מה שיאמר בעל הבית עשה: [6] **נבנסין בג' בו'.** פירש ר"מ חבורה שנמנו על הפסח ונאו מקצת מהן בעת שדרך בני אדם לאכול ושגרו הדייליא פי' אמש לאפסח אחריהם ולא מצאן אם מקבצו רק אלשה אוכלין את הפסח ואין עליהן להמתין עד שיבואו כולם אבל פחות משלשה לא אבל אם היו מקובצים יחד ויצאו ונתאחרו והדר בהו דיילא ולא מצאן אפילו בשלשה נבנסין אפילו בשלשה ויוצאין אפי' באחד אמר רבה [7] והוא דעייל בעידנא דרגילי למיעל והוא דרגש בהו דיילא אמר רבינא ונותנין שכר דמים וצריך האחרון להוסיף דמים ולית הלכתא כוותיה:

הדרן עלך כיצד צולין

יכול יהא נאכל בשתי חבורות ת"ל בבית אחד יאכל במאי קמיפלגי רבי יהודה סבר יש אם למסורת ור' שמעון סבר [6] יש אם למקרא היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהם לדברי האומר פסח נאכל בשתי חבורות אוכלין לדברי האומר אין הפסח נאכל בשתי חבורות אין אוכלין היו יושבין ונסתלקה מחיצה ביניהן לדברי האומר האוכל אוכל בשני מקומות אוכלין לדברי האומר אין האוכל אוכל בשני מקומות אין אוכלין יתיב רב כהנא קא פשיט ליה מפשט א"ל רב אשי לרב כהנא ותיבעי לך איבעיא סילוק מחיצה ועשיית מחיצה מי הוי כב' מקומות וכב' חבורות דמי או לא [8] איתיקו: הכלה הופכת את פניה וכו': מ"ט א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מפני שהיא בושה רב הונא בריה דרב נתן איקלע לבי רב נחמן בר יצחק אמרו ליה מה שמך אמר להו רב הונא אמרו ניתיב מר אפוריא יתיב יהבו ליה כסא קבליה בחד זימנא ושתייה בתרי זימני [9] ולא אהדר אפיה אמרו ליה מ"ט קרית לך רב הונא אמר להו בעל השם אני מ"ט כי אמרו לך ניתיב אפוריא יתבת אמר להו [2] כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה [10] (חוץ מצא) מאי טעמא כי יהבי לך כסא קבלת בחד זימנא אמר להו מסרבין לקטן [3] ואין מסרבין לגדול מ"ט אשתיתיה בתרי זימני אמר להו [4] דתניא [5] השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן שנים דרך ארץ שלשה מגסי הרוח מאי טעמא לא אהדרת אפך אמר להו כלה הופכת פניה תנן [6] ר' ישמעאל ברבי יוסי איקלע לבי רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא יהבו ליה כסא קבליה בחד זימנא ושתייה בחד זימנא אמרי ליה לא סבר לה מר השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן אמר להו [7] לא אמרי בכוסך קטן ויינך מתוק וכריסי רחבה אמר רב הונא [8] בני חבורה נכנסין בשלשה ויוצאין אפילו באחד אמר רבה [9] והוא דעייל בעידנא דרגילי למיעל והוא דרגש בהו דיילא אמר רבינא ונותנין שכר דמים וצריך האחרון להוסיף דמים ולית הלכתא כוותיה:

הדרן עלך כיצד צולין

יכול יהא נאכל בשתי חבורות ת"ל בבית אחד יאכל. ומאמרינן במאי פליגי רבי יהודה סבר יש אם למסורת יאכל כתיב בבית אחד יש רשות לאוכל לאוכלו ולאוכל קא מזהיר רחמנא שלא יאכל אותו אלא במקום אחד בלבד ולא בשני מקומות. ורבי שמעון סבר יש אם למקרא יאכל קוראים על הפסח קא מזהר רחמנא להאכל בחבורה אחת ולא בשתי חבורות אבל חבורה אחת בשני מקומות רשאין, וקיימא לן כרבי יהודה דתנן סתמא כותיה. נפרצה מחיצה ביניהם ונתפרדו חצים לחד, וחצים לחד נעשו כשתי חבורות בפסח אחד. וכן אם היו שתי חבורות כל אחת בפסח שלה נסתלקה מחיצה מביניהם ונתערבו כאלו באו אלו לתוך אלו ואלו לתוך אלו. ושאוטות הן. **הכלה הופכת את פניה** דאוכלת. פי' מפני שהיא בושה לאכול. **רב הונא** דראיקלע לבי רב נחמן בר יצחק אמרו ליה מה שמך, אמר להו רב הונא. פי' נסמכתי בישיבה להקרות רב, ובזה השם אני יודע. לפיכך אמר בעל השם אנא כלומר סמוך בישיבה אני וכו'. ענינא מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול, כל מה שאומר לך בעל הבית עשה. והשותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן אלו כולם דברים פשוטין הן. **אמר רב הונא בני חבורה נכנסין אפילו בשלשה ויוצאין אפי' באחד** כו'. פי' בני חבורה שנמנו על הפסח ובאו מקצת מהן בעת שדרך בני אדם להכנס ולאכול הפסח ושגרו הדייאלא, פי' דייאלא כגון השמש שהוא השמש שלהן וחפש אחריהם אחרי הנשארים מבני חבורה ולא מצאם, אפי' אם לא נתקבצו מכל בני החבורה ובאו אלא שלשה בלבד, אוכלין את הפסח ההוא, ואין עליהן להמתין להם עד שיבואו כיון שנתאחרו לבוא מדרך בני אדם כולם. אבל פחות משלשה לא יאכלו אלא יתמנו עד שיבואו שאר בני החבורה זה דין הנכנסין. אבל אם היו מקובצין כולן וראו מקצתן למקצתן ויצאו ונתאחרו יתר מן השיעור שאמרנו, והדר בא דייאלא ולא מצאם. אפילו לא נשאר מכל בני חבורה אלא אחד, כגון שהיו שם כולם וראו זה את זה ויצאו אוכלו אפילו האחד הנשאר ואינם יכולין לומר לו למה לא המתנת אותנו. ואמר רבינא ונותן דמים האוכל הפסח, ולית הלכתא כותיה. והני מילי דעל באידנא דעיילי אינשי כרבה והדר בהו דיאלא.

הדרן עלך כיצד צולין

קיח א מיי' שם הל' ה: קיט ב טוש"ע יו"ד סי' קע ס"ב:

ג (טוש"ע ח"מ סי' נג סעיף טז):

קכ ד ה טוש"ע או"ח סי' קע סעי' ח:

קכא ו ד מיי' פ"ט מהל' ק"פ הל' ו:

רבינו חננאל

יכול יהא נאכל בשתי חבורות ת"ל יאכל. ומאמרינן במאי פליגי רבי יהודה סבר יש אם למסורת יאכל כתיב בבית אחד יש רשות לאוכל לאוכלו ולאוכל קא מזהיר רחמנא שלא יאכל אותו אלא במקום אחד בלבד ולא בשני מקומות. ורבי שמעון סבר יש אם למקרא יאכל קוראים על הפסח קא מזהר רחמנא להאכל בחבורה אחת ולא בשתי חבורות אבל חבורה אחת בשני מקומות רשאין, וקיימא לן כרבי יהודה דתנן סתמא כותיה. נפרצה מחיצה ביניהם ונתפרדו חצים לחד, וחצים לחד נעשו כשתי חבורות בפסח אחד. וכן אם היו שתי חבורות כל אחת בפסח שלה נסתלקה מחיצה מביניהם ונתערבו כאלו באו אלו לתוך אלו ואלו לתוך אלו. ושאוטות הן. **הכלה הופכת את פניה** בושה לאכול. **רב הונא** דראיקלע לבי רב נחמן בר יצחק אמרו ליה מה שמך, אמר להו רב הונא. פי' נסמכתי בישיבה להקרות רב, ובזה השם אני יודע. לפיכך אמר בעל השם אנא כלומר סמוך בישיבה אני וכו'. ענינא מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול, כל מה שאומר לך בעל הבית עשה. והשותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן אלו כולם דברים פשוטין הן. **אמר רב הונא בני חבורה נכנסין אפילו בשלשה ויוצאין אפי' באחד** כו'. פי' בני חבורה שנמנו על הפסח ובאו מקצת מהן בעת שדרך בני אדם להכנס ולאכול הפסח ושגרו הדייאלא, פי' דייאלא כגון השמש שהוא השמש שלהן וחפש אחריהם אחרי הנשארים מבני חבורה ולא מצאם, אפי' אם לא נתקבצו מכל בני החבורה ובאו אלא שלשה בלבד, אוכלין את הפסח ההוא, ואין עליהן להמתין להם עד שיבואו כיון שנתאחרו לבוא מדרך בני אדם כולם. אבל פחות משלשה לא יאכלו אלא יתמנו עד שיבואו שאר בני החבורה זה דין הנכנסין. אבל אם היו מקובצין כולן וראו מקצתן למקצתן ויצאו ונתאחרו יתר מן השיעור שאמרנו, והדר בא דייאלא ולא מצאם. אפילו לא נשאר מכל בני חבורה אלא אחד, כגון שהיו שם כולם

הגהות הב"ח

(א) תוספות ד"ה כנגמין וד"ה אמר הר"ש:

גליון הש"ס

גמרא רבי ישמעאל ברבי יוסי. מיהולמי פס"ג דמעבדרי אתא ר"ש בר"י:

מוסף רש"י

ת"ל בבית אחד יאכל. ומתרגמינן כתבורה חדא יתאכל (לעיל מא:). **יש אם למסורת.** כמה שנמסרה מאב של תינה למשה אבי לימיכן לדורות הלא לפי המקרא (מכות ז:) אי: כמה שכתב עשה ומסר בספר תורה לשבלול היא אלם ובשיקה. ולא כמו שהוא נקרא (סוכה ה:). **יש אם למקרא.** כתב קרייה אולגן דהיא עיקר (שנהדרין ד:).

הדרן עלך כיצד צולין

מוסף תוספות

א. לשפחות אחר שפחות. תומ' אלתק. וכגירסת מהר"ם.

ה) שנהדרין ד. [מוהה ו: קידושין יח:] הש"ן, ב) [ענין תוספות בכורות מד:] ד"ה ואלין, ג) המג"א סימן ק"ע ס"ק י"ד דעתיק מוך מגא לא נמצא ומ"ש בסם הכ"ח ובסם מע"מ ע"ש וכ"כ הסל"ח בפער האומיות אות ק' דף ל"ח ע"ב בסם לאשיות אמנם ס"ש בגרמתם מוך מגא וע"ש בתיבוש אגדות, ד) [מק"ל ד"ה רבה כ"ס"ו וסם אתא כסוגיא דבר בכורות], ה) [סם] מילה כה:, ו) [בערוך ערך דיל מגאר מ) פורגות זו בתרומות ע"ש], ז) [דף ל.], ח) [ל"ל ולא בשפחות אחר שפחות כ"מן], ט) [שיך לע"ל בתמנוכן].

גליון הש"ס

ת"ל בבית אחד יאכל. **יכול יהא.** עיקרו של פסח נאכל בשתי חבורות: **ס"ל כבית אחד יאכל.** קידושין יח:) הש"ן, ב) [ענין תוספות בכורות מד:] ד"ה ואלין, ג) המג"א סימן ק"ע ס"ק י"ד דעתיק מוך מגא לא נמצא ומ"ש בסם הכ"ח ובסם מע"מ ע"ש וכ"כ הסל"ח בפער האומיות אות ק' דף ל"ח ע"ב בסם לאשיות אמנם ס"ש בגרמתם מוך מגא וע"ש בתיבוש אגדות, ד) [מק"ל ד"ה רבה כ"ס"ו וסם אתא כסוגיא דבר בכורות], ה) [סם] מילה כה:, ו) [בערוך ערך דיל מגאר מ) פורגות זו בתרומות ע"ש], ז) [דף ל.], ח) [ל"ל ולא בשפחות אחר שפחות כ"מן], ט) [שיך לע"ל בתמנוכן].

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

שנינו במשנה: **הַחַלּוֹנוֹת וְעוֹבִי הַחוֹמָה וְכוּ׳.**

גגין ועליות לא נתקדשו

אָמַר רַב: גַּגִּין וַעֲלִיּוֹת לֹא נִתְקַדְּשׁוּ, גגי ירושלים לא נתקדשו בקדושת ירושלים ואי אפשר לאכול שם קדשים קלים, וגגי לשכות העזרה לא נתקדשו בקדושת העזרה ואי אפשר לאכול שם קדשי קדשים.

שאלה: הרי משמע שאכלו ואמרו הלל על הגג

שואלת הגמרא: **אִינִי, וְהָאָמַר רַב מִשּׁוּם רַבִּי חִיָּיא: כְּזֵיתָא פִּסְחָא** [חבורות גדולות היו נמנין עד שלא היה הפסח מגיע לכל אחד כי אם כזית מן הפסח], **וְהַלֵּילָא, פָּקַע אִיגְּרָא** - לקול המולת ההמון מההלל דומין כאילו הגגין מתבקעים שהיו אומרים ההלל על אכילת הפסח. (דף פו)

מַאי לָאו, דְּאָכְלִי בְּאִיגְּרָא וְאָמְרִי בְּאִיגְּרָא - וכי אין הכונה שאכלו את הפסח בגג, ואמרו את ההלל בגג, ומכך שאכלו את הפסח שהוא קדשים קלים בגג מוכח שגגי ירושלים נתקדשו.

תשובה: הם אכלו בקרקע ואת ההלל אמרו בגג

עונה הגמרא: **לָא,** אין הכונה שהם אכלו את הפסח בגג, אלא: **דְּאָכְלִי בְּאַרְעָא וְאָמְרִי בְּאִיגְּרָא** - הם אכלו את הפסח בקרקע ואמרו הלל בגג.

שואלת הגמרא: **אִינִי, וְהָתְנַן אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֶפִּיקוֹמָן** - כשנפטרים מאכילת הפסח (כלומר: לאחר אכילת הפסח), אין הולכים מהסעודה באפיקומן, (אפיקומן מלשון 'אפיקו - מני' הוציאו כליכם מכאן, ונלך ונאכל עוד בחבורה אחרת), **וְאָמַר רַב** שכוונת המשנה לומר: **שֶׁלֹּא יֵעָקְרוּ מֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה** - שאחר אכילת האפיקומן לא ילכו לאכול עוד במקום אחר, שמא יבואו לאכול את הפסח בשני מקומות, ואם כן כיצד עקרו אחר אכילת הפסח לומר הלל בגג.

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, כָּאן** [מה שאסרו לעקור למקום אחר] מדובר **בִּשְׁעַת אֲכִילָה, כָּאן** [מה שאמרו שהם עלו לגג לאחר האכילה] מדובר **שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת אֲכִילָה** - בקריאת ההלל לאחר האכילה.

הצעת ראיה (א): עליות נתקדשו שהרי עליית ההיכל קדושה

הגמרא מביאה ראיה: **תָּא שְׁמַע, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: עֲלִיַּית בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים חֲמוּרָה מִבֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, שֶׁבֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים כֹּהֵן גָּדוֹל נִכְנָס לוֹ פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה** [ביום הכפורים].

וַעֲלִיַּית בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים אֵין נִכְנָסִין לָהּ אֶלָּא פַּעַם אַחַת בְּשָׁבוּעַ [פעם בשבע שנים]. **וְאָמְרִי לַהּ פַּעֲמַיִם בְּשָׁבוּעַ** [פעמיים בשבע שנים]. **וְאָמְרִי לַהּ פַּעַם אַחַת בְּיוֹבֵל, לֵידַע מָה הִיא צְרִיכָה** - שמא נבקעה החומה וצריכה תיקון, הרי מוכח שגם עליות נתקדשו.

דחיית הראיה: אי אפשר להוכיח מעליות ההיכל, שההיכל נעשה על פי ה', והתקדש על פי זה

הגמרא דוחה את הראיה: **אָמַר רַב יוֹסֵף: מֵהֵיכָל נֵיקוּם וְנִיתֵּיב אִינִישׁ** - מההיכל נקום ונקשה,

שָׁאנֵי הֵיכָל, דִּכְתִיב ׳וַיִּתֵּן דָּוִד לִשְׁלֹמֹה בְּנוֹ אֶת תַּבְנִית הָאוּלָם וְאֶת בָּתָּיו וְאֶת גַּנְזָכָיו וַעֲלִיּוֹתָיו וַחֲדָרָיו הַפְּנִימִים וּבֵית הַכַּפֹּרֶת׳,

וּכְתִיב ׳הַכֹּל בִּכְתָב מִיַּד ה׳ עָלַי הִשְׂכִּיל׳, שכל תבניות ההיכל ניתנו בנבואה, ולכן הם קדושות, ולעיל לא שנינו על ההיכל, אלא על עליות העזרה וירושלים.

הצעת ראיה (ב): עליות נתקדשו שהרי עליית הלשכות קודש

הגמרא מביאה ראיה: **תָּא שְׁמַע, הַלְּשָׁכוֹת הַבְּנוּיוֹת בַּקּוֹדֶשׁ** [בעזרה], **וּפְתוּחוֹת לַחוֹל** [להר הבית, שאין להם פתח לעזרה אלא להר הבית], **תּוֹכָן חוֹל** [בתוך הלשכות אין את קדושת העזרה אלא קדושת הר הבית, שהולכים אחר המקום שהלשכות פתוחות אליו], **וְגַגּוֹתֵיהֶן קוֹדֶשׁ.** הרי מוכח שהגגות נתקדשו.

דחיית הראיה: מדובר בגגות שווים לקרקע העזרה, והרי הם כקרקע העזרה

הגמרא דוחה את הראיה: **תַּרְגְּמָא רַב חִסְדָּא, בְּשֶׁגַּגּוֹתֵיהֶן שָׁוִין לְקַרְקַע עֲזָרָה** - שהלשכות בנויות מחילות תחת הקרקע, הלכך גגותיהם הרי הם כמו קרקע.

	הגג שווה לקרקע העזרה	עזרה
	לשכות - תוכן לא קדוש בקדושת העזרה אלא בקדושת הר הבית, כי הוא פתוח רק להר הבית. והגג קדוש בקדושת העזרה	
הר הבית		

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי אֵימָא סֵיפָא,** לשכות שהם **בְּנוּיוֹת בַּחוֹל וּפְתוּחוֹת לַקּוֹדֶשׁ, תּוֹכָן קוֹדֶשׁ וְגַגּוֹתֵיהֶן חוֹל, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** - ואם עולה על דעתך שמדובר **בְּשֶׁגַּגּוֹתֵיהֶן שָׁוִין לְקַרְקַע עֲזָרָה הָוְיָא לַהּ מְחִילוֹת** - הרי הלשכות הם מחילות העזרה. **וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְחִילוֹת לֹא נִתְקַדְּשׁוּ.**

	הגג שווה לקרקע העזרה	עזרה
	לשכות - תוכן קדוש בקדושת העזרה כי הם פתוחים רק לעזרה, והגמרא שואלת שהלשכה נקראת ׳מחילה׳ כי היא מתחת העזרה.	
הר הבית		

עונה הגמרא: **כִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן** [שמחילות לא נתקדשו], **בִּפְתוּחוֹת לְהַר הַבַּיִת,**

כִּי תַּנְיָא הָהִיא - ומה ששנינו שלשכות הפתוחות לקודש תוכן קודש, **בִּפְתוּחוֹת לָעֲזָרָה,** שהולכים אחרי פתיחתן, ולכן אף שהם מחילות - תוכן קודש.

שואלת הגמרא: **וְהָתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְחִילוֹת מִתַּחַת הַהֵיכָל, חוֹל** - והגמרא סברה שמחילות אלו פתוחות לעזרה, ואעפ"כ תוכן חול.

עונה הגמרא: **כִּי תַּנְיָא הָהִיא שֶׁפְּתוּחוֹת לַחוֹל,** ולכן תוכן חול.

הצעת ראיה (ג): עליות נתקדשו שהרי גג ההיכל קודש

הגמרא מביאה ראיה נוספת: **תָּא שְׁמַע, וְגַגּוֹ** של היכל **קוֹדֶשׁ,** הרי שגגות נתקדשו.

[כאן הגמרא לא מתרצת שהיכל קדוש כיון שהוא התקדש כמבואר בפסוק 'הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, כמו שתירצו לעיל - שהגג של ההיכל לא מפורש בפסוק שהוזכר לעיל].

דחיית הראיה:

הגמרא דוחה את הראיה: **וְתִסְבְּרָא וְהָא קָתָנֵי: גַּגִּין הַלָּלוּ** [שבעזרה ולשכותיה], **אֵין אוֹכְלִין שָׁם קָדְשֵׁי קָדָשִׁים** [הנאכלין בעזרה], **וְאֵין שׁוֹחֲטִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים** [הנשחטין בכל מקום בעזרה], הרי מפורש שגגין לא נתקדשו.

מבררת הגמרא: **וְאֶלָּא קַשְׁיָא גַּגּוֹ קָדֶשׁ** - אם כן שאין אוכלים בגג קדשים, על מה אמרה הברייתא גגו קודש.

עונה הגמרא: **אָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא:** מה שאמרו גגו קודש הוא **לְאוֹתָן שְׁתֵּי אַמּוֹת** - לשימוש נתינת כלי קודש הצריכין לבנין, שאותן שתי אמות (מקלות באורך אמה) שהיו מודדים בהם לבניין, היו נתונות בגובה השער, שהוא בגגין ובעליות.

דִּתְנַן, שְׁתֵּי אַמּוֹת - קני מדה **הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה** [חדר הבנוי על גובה השער המזרחי ועליו היה מצוייר 'שושן הבירה', (כדי שידעו מהיכן באו)] **אַחַת עַל קֶרֶן מִזְרָחִית צְפוֹנִית. וְאַחַת עַל קֶרֶן מִזְרָחִית דְּרוֹמִית. זוֹ שֶׁעַל קֶרֶן מִזְרָחִית צְפוֹנִית הָיְתָה יְתֵירָה עַל שֶׁל מֹשֶׁה** [היתה גדולה מהאמה שהתקין משה שהיתה ששה טפחים] **חֲצִי אֶצְבַּע. וְזוֹ שֶׁעַל קֶרֶן מִזְרָחִית דְּרוֹמִית הָיְתָה יְתֵירָה עָלֶיהָ** [על האמה הראשונה] **חֲצִי אֶצְבַּע, נִמְצֵאת יְתֵירָה עַל שֶׁל מֹשֶׁה אֶצְבַּע.**

וְלָמָּה הָיוּ אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה [ולא הספיק לאמה באמה שהתקין משה], **שֶׁיִּהְיוּ הָאוּמָּנִין נוֹטְלִין בַּקְּטַנָּה** - מסכמים לקבל תשלום על בנייתם לפי אמות קטנות, **וּמַחְזִירִין בַּגְּדוֹלָה** - ובפועל היו בונים לפי אמות הגדולות, **כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לִידֵי מְעִילָה,** כדי שיוותרו משלהן להקדש ולא בצמצום, שמא יהנו מן ההקדש בחנם, ויבואו לידי מעילה.

שואלת הגמרא: **וְתַרְתֵּי לְמָה לִי** - ולמה היו צריכים שתי אמות יותר משל משה, ולא מספיק להם בשל משה, ובעוד אמה אחת גדולה יותר.

עונה הגמרא: **אַחַת לְכַסְפָּא וְדַהֲבָא** - אחת לכסף וזהב שהאומנים היו מחזירים באמה הגדולה משל משה בחצי אצבע, ולא באמה שגדולה משל משה אצבע היות וכסף וזהב יקרים ולא רצו להפסידם הרבה, **וְאַחַת לְבִנְיָנָא** - זו שיתירה עליהן אצבע היו מחזירין בנין אבנים, ומוסיפין על תנאן אצבע לכל אמה.

שאלה: במשנה משמע שגגין ועליות נתקדשו

תְּנַן, הַחַלּוֹנוֹת וְעוֹבִי הַחוֹמָה, כְּלִפְנִים. בִּשְׁלָמָא, הַחַלּוֹנוֹת מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּשָׁוְיָה לְקַרְקַע עֲזָרָה - בשלום, כלומר נוח ומבואר לגבי חלונות, שאפשר למצוא אופן שהחלונות קדושות, כיון שהם שווים לקרקע העזרה. **אֶלָּא עוֹבִי הַחוֹמָה הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ** - איך אפשר למצוא אופן שעובי החומה שווה לקרקע העזרה, ומוכח שאף שאינה שווה לקרקע העזרה הרי ראש החומה קדושה, שגגין ועליות נתקדשו.

תשובה: מדובר בחומה נמוכה שהיתה שוה לקרקע העזרה

עונה הגמרא: **מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּבַר שׁוּרָא** - אפשר למצוא אופן שראש החומה שוה לקרקע העזרה, בחומה קטנה לפנים מן החומה גדולה, והיא נמוכה ושוה לקרקע גובה העזרה, שקרקע העזרה הולך וגבוה ועולה במעלות, **דִּכְתִיב 'וַיַּאֲבֵל חֵל וְחוֹמָה', וְאָמַר רַבִּי אַחָא וְאִיתֵימָא רַבִּי חֲנִינָא: שׁוּרָא וּבַר שׁוּרָא** - 'חומה' שהוזכרה בפסוק היא חומה גבוהה, ו'חל' שהוזכר בפסוק היא 'בת חומה', חומה לפנים הימנה נמוכה יותר.

משנה

מותר לחלק קרבן פסח אחד לשתי חבורות, ואפילו אם הם בשתי בתים

שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין את הפסח **בְּבַיִת אֶחָד, אֵלּוּ הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶם הֵילָךְ וְאוֹכְלִין, וְאֵלּוּ הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶם הֵילָךְ וְאוֹכְלִין,** שאינן צריכין להסב אלו כנגד אלו להיות נראין כחבורה אחת, אלא רשאין להפוך פניהם אלו אילך ואלו אילך, ואפילו נראין כשתי חבורות לא איכפת לן, שמותר לחלק פסח אחד לשתי חבורות, ואפילו אם הם בשתי בתים שונים.

וְהַמֵּיחַם שמחממין בו חמין שמוזגין בו היין רשאין לתת **בָּאֶמְצַע,** כדי שיהא נוח לשמש המשמש לשתיהן למזוג משם לכאן ולכאן, ואין צריכין לשנות משאר מנהג כל השנה, ואף על פי שמפסיק בין החבורות לא איכפת לן, שכאמור לעיל מותר לחלק פסח אחד לשתי חבורות.

אסור לאדם לאכול את פסחו בשני מקומות

כְּשֶׁהַשַּׁמָּשׁ עוֹמֵד לִמְזוֹג - כשהשמש משמש לשתיהן עומד מחבורה אחת שהתחיל לאכול עמה מן הפסח, למזוג לחבורה האחרת, **קוֹפֵץ אֶת פִּיו,** שהתנא של משנתינו סובר שאף שמותר לחלק קרבן פסח אחד לשתי חבורות, אבל אסור לאדם (או לחבורה) לאכול בשתי מקומות, ואם השמש התחיל לאכול בחבורה אחת אסור לו לאכול עם חבורה אחרת, ולכן כשהוא משמש את החבורה האחרת הרי הוא צריך לסגור את פיו, שלא יחשדוהו שהוא אוכל עם החבורה האחרת, **וּמַחֲזִיר אֶת פָּנָיו** לצד חבורתו, **עַד שֶׁמַּגִּיעַ אֵצֶל חֲבוּרָתוֹ וְאוֹכֵל,**

וְהַכַּלָּה הוֹפֶכֶת אֶת פָּנֶיהָ וְאוֹכֶלֶת - שהכלה בושה, ועל כן היא רשאית להפוך פניה לצד אחר ולאכול, ואף שנראה שהיא אוכלת את הפסח בנפרד - אין בזה איסור, כאמור לעיל שמותר לחלק פסח אחד לשתי חבורות.

גמרא

משנתינו היא כדעת רבי יהודה שסובר שהפסח נאכל בשתי חבורות, אבל אדם אחד לא אוכל בשתי מקומות

מבררת הגמרא: **מַתְנִיתִין מַנִּי** - כדעת מי משנתינו.

מבארת הגמרא: **רַבִּי יְהוּדָה הִיא,**

דְּתַנְיָא נאמר בפסוק: **'עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם'**, מכך שכתוב 'יאכלו' משמע רבים אוכלים, 'אותו' - פסח אחד, 'על הבתים' - בשתי בתים, **מְלַמֵּד שֶׁהַפֶּסַח נֶאֱכָל בִּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת.**

יָכוֹל יְהֵא אדם אחד **הָאוֹכֵל, אוֹכֵל בִּשְׁתֵּי מְקוֹמוֹת,** כגון בשני חדרים או בשתי חבורות ההופכות פניהם, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל'.**

מִכָּאן אָמְרוּ: הַשַּׁמָּשׁ שהיה צולה את הפסח **שֶׁאָכַל כְּזַיִת בְּצַד הַתַּנּוּר,** [ושכח והכניס כזית לתוך פיו והוא היה נמנה עליו], **אִי פִּקֵּחַ הוּא מְמַלֵּא כְּרֵיסוֹ מִמֶּנּוּ** [שאם ילך משם למקום אחר שוב לא יאכל]. **וְאִם רָצוּ בְּנֵי חֲבוּרָה לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ טוֹבָה, בָּאִין וְיוֹשְׁבִין בְּצִדּוֹ,** ואוכלים שם את הפסח, ואזי הוא יכול להמשיך ולאכול שם, **דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.**

דעת רבי שמעון שאדם אחד אוכל בשתי מקומות. אבל אין מחלקים את הפסח לשתי חבורות

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: 'עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם', מְלַמֵּד שֶׁהָאוֹכֵל אוֹכֵל בִּשְׁתֵּי מְקוֹמוֹת, שמה שכתוב בפסוק 'על הבתים אשר יאכלו', 'יאכלו' היינו כל יחיד ויחיד האוכל את הפסח, יכול לאוכלו 'על הבתים' - בשתי בתים. [עמוד ב]

יָכוֹל יְהֵא עיקרו של פסח נאכל בשתי חבורות **נֶאֱכָל בִּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת, תַּלְמוּד לוֹמַר 'בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל',** שאין מחלקים פסח אחד לשתי חבורות.

מקורם של רבי שמעון ורבי יהודה

מבררת הגמרא: **בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי** - במה נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון.

מבארת הגמרא: **רַבִּי יְהוּדָה סָבַר יֵשׁ אֵם לַמָּסוֹרֶת** - דורשים את הפסוק כפי שהוא נמסר בכתיבתו, ולא כפי שהיא נקראת, וכיון שכתוב 'יאכל', הרי הפסוק מדבר על אדם אחד, שהוא יאכל בבית אחד ולא בשתי בתים.

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר יֵשׁ אֵם לַמִּקְרָא - דורשים את הפסוק כפי שהוא נקרא 'יֵאָכֵל', הרי הפסוק מדבר על הפסח, ועל על האדם, שהפסח נאכל בבית אחד ולא בשתי בתים, אבל אדם אחד האוכל יכול לאכול בשתי בתים.

אם נפרסה מחיצה בין אוכלי הפסח, הרי זה נחשב שנעשו כשתי חבורות, וזה תלוי במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון אם הפסח נאכל בשתי חבורות

הָיוּ יוֹשְׁבִין וְנִפְרְסָה מְחִיצָה בֵּינֵיהֶם, ועשאום שני חבורות, **לְדִבְרֵי** [רבי יהודה] **הָאוֹמֵר: פֶּסַח נֶאֱכָל בִּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת, אוֹכְלִין,** שהרי זה שתי חבורות, ואין זה נחשב שהם אוכלים במקום אחר ממה שאכלו בתחילה שכל אחד אוכל במקום שהיה בו מקודם (ואינו רואה אויר חדש שלא ראה עד עכשיו).

לְדִבְרֵי [רבי שמעון] **הָאוֹמֵר: אֵין הַפֶּסַח נֶאֱכָל בִּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת, אֵין אוֹכְלִין,** כיון שהם נעשו כשתי חבורות, ואסור לאכול פסח אחד בשתי חבורות.

אם נסתלקה מחיצה שהיתה בין אוכלי הפסח, הרי זה נחשב שהם אוכלים בשתי מקומות, וזה תלוי במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון אם הפסח נאכל בשתי מקומות

הָיוּ יוֹשְׁבִין שתי חבורות בשני בתים, ואכלו שם פסחיהם, **וְנִסְתַּלְּקָה מְחִיצָה בֵּינֵיהֶן,** הרי זה נחשב שהם אוכלים בשתי מקומות, שיש לפניהם אויר חדש שלא ראו מתחילה,

ועל כן: **לְדִבְרֵי** (רבי שמעון) **הָאוֹמֵר: הָאוֹכֵל אוֹכֵל בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, אוֹכְלִין.**

לְדִבְרֵי (רבי יהודה) **הָאוֹמֵר אֵין הָאוֹכֵל אוֹכֵל בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, אֵין אוֹכְלִין.**

דעת רב אשי שהוא ספק אם 'עשיית מחיצה' מחשיבה אותם לשתי חבורות, ואם 'סילוק חבורה' מחשיבה את המקום לשתי מקומות

יָתֵיב רַב כָּהֲנָא קָא פָּשֵׁיט לֵיהּ מִפְּשָׁט - ישב רב כהנא ואמר שמועה זו באופן פשוט ומפורש כמו שאמרנו, שעשיית מחיצה עושה אותן שתי חבורות וסילוק מחיצה עושה אותן שני מקומות.

אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא: וְתִיבְעֵי לָךְ אִיבַּעְיָא - ותסתפק בדבר זה: **סִילּוּק מְחִיצָה וַעֲשִׂיַּית מְחִיצָה, מִי הָוֵי כִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת וְכִשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת דָּמֵי, אוֹ לָא.**

תֵּיקוּ.

שנינו במשנה: **הַכַּלָּה הוֹפֶכֶת אֶת פָּנֶיהָ וְכוּ'.**

מַאי טַעְמָא - למה לה להפוך פניה, ומדוע דרכה כך.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי שֶׁהִיא בּוֹשָׁה לאכול לעיני האנשים, על ידי שמסתכלים בה.

מעשה ברב הונא שלמדים ממנו כמה ענינים בהנהגת האורח בסעודה, ובאופן שתיית כוס

רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן אִיקְּלַע לְבֵי רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אֲמַרוּ לֵיהּ: מָה שְׁמָךְ.

אֲמַר לְהוּ: רַב הוּנָא.

אֲמַרוּ לו: **נִיתֵּיב מָר אַפּוּרְיָא** - ישב כבודו על המטה.

יְתֵיב - ישב רב הונא על המטה, אף שמטה מקום הסבה לחשובין היא, [שהקטנים יושבין על גבי ספסלין, ונהג עצמו בחשיבות].

יְהַבוּ לֵיהּ כָּסָא - נתנו לו לרב הונא כוס יין.

קַבְּלֵיהּ בְּחַד זִימְנָא - קיבל רב הונא את הכוס מיד בפעם הראשונה שאמרו לו שיברך, ולא סירב עד שיפצירו בו. **וְשַׁתֵּיהּ בִּתְרֵי זִימְנֵי** - ושתה את הכוס בשתי פעמים. **וְלָא אַהְדַּר אַפֵּיהּ** - ולא סיבב את פניו לצד אחר אלא שתה לעיניהם.

אֲמַרוּ לֵיהּ - אמרו לו לרב הונא: **מַאי טַעְמָא קָרֵית לְךָ** [מה הטעם קראת לך] **רַב הוּנָא,** שאין זה הדרך שאדם אומר על עצמו 'רב'.

אֲמַר לְהוּ: בַּעַל הַשֵּׁם אֲנִי - מקטנותי כך קוראין לי 'רב הונא'.

אמרו לו: **מַאי טַעְמָא כִּי אֲמַרוּ לָךְ נִיתֵּיב אַפּוּרְיָא יְתֵבְתְּ** - מה טעם כשאמרו לך לשבת על המטה, ישבת עליה, ולא ישבת על גבי קרקע.

אֲמַר לְהוּ: כָּל מַה שֶּׁיֹּאמַר לְךָ בַּעַל הַבַּיִת עֲשֵׂה (חוּץ מִצֵּא) [משנה היא במסכת דרך ארץ].

אמרו לו: **מַאי טַעְמָא כִּי יָהֲבִי לָךְ כָּסָא קַבֵּלְתְּ בְּחַד זִימְנָא** - מה הטעם כאשר נתנו לך כוס קיבלת אותו בפעם הראשונה.

אֲמַר לְהוּ מְסָרְבִין לַקָּטָן מלקבל דבריו עד שיפציר בו, **וְאֵין מְסָרְבִין לַגָּדוֹל,** שכן במלאכים שאמרו לאברהם מיד כשנתן להם לאכול: 'כן תעשה', ולא סירבו בו. וללוט אמרו 'כי ברחוב נלין', עד שהפציר בהם מאד.

אמרו לו: **מַאי טַעְמָא אִשְׁתֵּיתֵיהּ בִּתְרֵי זִימְנֵי** - מה הטעם שתית את הכוס בפעמיים.

אָמַר לְהוּ: דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹתֶה כּוֹסוֹ בְּבַת אַחַת, הֲרֵי זֶה גַּרְגְּרָן. שְׁנַיִם, דֶּרֶךְ אֶרֶץ. שְׁלֹשָׁה, מִגַּסֵּי הָרוּחַ.

אמרו לו: **מַאי טַעְמָא לָא אַהֲדַרְתְּ אַפָּךְ** - מה הטעם לא סיבבת פניך לצד אחר אלא שתית לעיניננו.

אֲמַר לְהוּ: כַּלָּה הוֹפֶכֶת פָּנֶיהָ תְּנַן, ואין דרך האיש להפוך פניו.

מעשה ברבי ישמעאל שמבואר בו אופנים שאפשר לשתות כוס בפעם אחת

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אִיקְּלַע לְבֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן לָקוֹנְיָא,

יְהַבוּ לֵיהּ כָּסָא - נתנו לו כוס.

קַבְּלֵיהּ בְּחַד זִימְנָא, וְשַׁתְּיֵיהּ בְּחַד זִימְנָא - קיבלו בפעם אחת (בפעם הראשונה שאמרו לו שיקח את הכוס), ושתה אותו בפעם אחת.

אָמְרִי לֵיהּ: לָא סָבַר לַהּ מָר הַשּׁוֹתֶה כּוֹסוֹ בְּבַת אַחַת הֲרֵי זֶה גַּרְגְּרָן.

אֲמַר לְהוּ: לָא אָמְרִי בְּכוֹסְךָ קָטָן, וְיֵינְךָ מָתוֹק, וּכְרֵיסִי רְחָבָה, [שרבי ישמעאל בר רבי יוסי היתה לו כרס רחבה].

◆◆◆

שמש הסעודה, אינו צריך לשמש אחד או שנים שאוכלים אלא שלשה הנכנסים להסב, ומתי צריך להמשיך ולשמש את היחידים

הגמרא מביאה מאמר בנוגע לשמש מתי הוא צריך לשמש את האוכלים, מאמר זה אינו שייך רק לפסח, אלא לכל זמן.

אָמַר רַב הוּנָא: בְּנֵי חֲבוּרָה נִכְנָסִין בִּשְׁלֹשָׁה - שמש המשמש בסעודה אינו צריך לשמש אחד או שנים האוכלים, אלא שלשה הנכנסים להסב,

וְיוֹצְאִין אֲפִילּוּ בְּאֶחָד - ואם התחילו לאכול בשלשה, כל מי שסיים אכילתו, יכול לצאת,

והשמש צריך להמשיך ולשרת את היחידים הנשארים, אף שיש בזה טורח להמשיך ולשרת את היחידים.

אָמַר רַבָּה: וְהוּא - ודין זה שהשמש צריך להמשיך ולשמש את היחידים, מדובר באופן **דְּעָיֵיל בְּעִידָנָא דִּרְגִילִי לְמֵיעַל** - שהיחיד נכנס בזמן שרגילים להכנס לסעודה, ואין האחרון מאריך יותר מהמקובל בשעת סיום הסעודה, וכן בכניסתן לא ימהרו להסב לפני הזמן המקובל כדי שהשמש ישמשם יותר זמן,

וְהוּא - ודין זה שהשמש צריך להמשיך ולשמש את היחידים, מדובר באופן **דִּרְגַּשׁ בְּהוּ דַּיְילָא** - שהודיעו לשמש שזה דרכן לצאת אחד אחד, לפי שטורח הוא לו לשמש היחידים.

אָמַר רָבִינָא: וְנוֹתְנִין שְׂכַר דָּמִים, וְצָרִיךְ הָאַחֲרוֹן לְהוֹסִיף דָּמִים לשמש. **וְלֵית הִלְכְּתָא כְּוֹתֵיהּ.**

הדרן עלך כיצד צולין

מהדורה זו מתייחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.

בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובליבו.

הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.

הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר חז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".

מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם האבן השואבת ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמוק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507
a0533129507@gmail.com

0777551090 מקור ע"ג

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולהקיש 7-0700*

9771565598004

גמרא ופירושה